

Lisa 7. Asustusstruktuur ja arhitektuur, kirjeldused ja ehitustingimused külade kaupa

SISUKORD

Üldised tingimused ehitamiseks.....	3
1. Aasumetsa küla.....	5
2. Altja küla.....	8
3. Andineeme küla.....	11
4. Eru küla.....	14
5. Haili küla.....	16
6. Hara küla.....	19
7. Ilumäe küla.....	22
8. Joandu küla.....	25
9. Joaveski küla.....	27
10. Juminda küla.....	30
11. Kahala küla.....	33
12. Kalme küla.....	35
13. Karula küla.....	38
14. Kasispea küla.....	38
15. Kemba küla.....	41
16. Kiiu-Aabla küla.....	43
17. Kolga alevik.....	46
18. Kolga-Aabla küla.....	49
19. Kolgaküla küla.....	52
20. Koljaku küla.....	56
21. Koolimäe küla.....	58
22. Korjuse küla.....	61
23. Kotka küla.....	63
24. Kõnnu küla.....	66
25. Käsma küla.....	69
26. Lahe küla.....	75

27. Lauli küla.....	78
28. Leesi küla	81
29. Lobi küla.....	84
30. Loxsa küla	86
31. Loobu küla.....	89
32. Läsna küla	91
33. Metsanurga küla.....	91
34. Muike küla.....	93
35. Murksi küla	96
36. Mustoja küla.....	99
37. Muuksi küla.....	102
38. Natturi küla.....	104
39. Nõmmeveski küla	107
40. Oandu küla	110
41. Pajuveski küla	112
42. Palmse küla	112
43. Parksi küla	115
44. Pedaspea küla.....	118
45. Pedassaare küla	120
46. Pihlaspea küla	123
47. Pudisoo küla.....	126
48. Pärispea küla	128
49. Sagadi küla.....	131
50. Soorinna küla	135
51. Suurpea küla.....	138
52. Tammispea küla.....	141
53. Tammistu küla.....	143
54. Tapurla küla	146
55. Tepelvälja küla.....	149
56. Tsitre küla.....	151

57. Turbuneeme küla	154
58. Tõugu küla.....	156
59. Uuri küla.....	159
60. Uusküla küla.....	162
61. Valgejõe küla	165
62. Vanaküla küla	168
63. Vatku küla	171
64. Vergi küla.....	174
65. Vihasoo küla.....	179
66. Vihula küla.....	182
67. Viinistu küla.....	185
68. Virve küla.....	190
69. Võhma küla	192
70. Võsu alevik.....	195
71. Võsupere küla	210

Üldised tingimused ehitamiseks

Alljärgnevalt on toodud hoonestamise üldised tingimused, mis annavad suuniseid kaitseala valitsejale kaalutusotsuse tegemiseks, eesmärgiga tagada Lahemaa rahvuspargi kaitse-eesmärkide täitmine. Igal üksikjuhtumil analüüsitakse Lahemaa rahvuspargi üldisi ja konkreetse piirkonna kaitse-eesmärke ning teostatakse paikvaatlusel kinnistu ja/või selle ümbruse – kontaktvööndi hoonestuse analüüs.

Külade asustusstruktuuri ja arhitektuuri kirjelduste ja ehitustingimuste aluseks on rahvuspargis läbi viidud asustusstruktuuri ja arhitektuuri inventuurid, mille kokkuvõtted on kättesaadavad Lahemaa rahvuspargi veebilehel (<http://www.keskkonnaamet.ee/lahe/uldinfo/uuringud-ja-seired-2/>). Inventuuri aruande tervikteksti, aruandega seotud kaardikihtide, hoonete ja fotode andmebaasiga on huvitatud ja konkreetse kinnistuga seotud isikul ning Käsmu, Võsu, Vergi ja Viinistu hoonete passidega on kinnistuga seotud isikul võimalik tutvuda Keskkonnaameti Palmse kontoris Lahemaa rahvuspargi arhiivis. Asustusstruktuuri väärtuste ja väärtuslike hoonete kaardikihid on leitavad ka keskkonnaregistrist. Käesolevas lisas kirjeldatud ehitusalad koos ehitustingimustega on kajastatud graafiliselt Lahemaa rahvuspargi KKK lisas 8 „Asustusstruktuuri ja arhitektuuri väärtused, ehitusalad ja -tingimused”.

Lahemaa rahvuspargi KKK asustusstruktuuri ja arhitektuuri peatükkides (ptk-d 2.4.2 ja 2.4.4) on kirjeldatud ehitamise üldised põhimõtted. Käesolevas KKK lisas on toodud kirjeldused ja ehitustingimused külade kaupa. Külastruktuuri tüüpidest lähtudes ja tuginedes küla väärtuste

analüüsile on külates tsoneeritud nelja liiki ehitusalasid ja määratud nende väärtustele vastavad kaitsemeetmed. Tsoneerimise kriteeriumiks on olnud ajalooliste külastruktuuride – külatüübi, ajaloolise substantsi, miljöö – säilimise ulatus. Külade ehitustingimustes toodud tabelid käsitlevad konkreetse küla ehitustingimusi väga väärtuslikes ja väärtuslikes külaosades. Kui külas on alasid, kus ajalooline struktuur ei ole säilinud või seda pole kunagi olnudki – nn uusi külaosasid või tootmisalasid –, on nende tingimused toodud tekstiliselt iga konkreetse ala kohta. Käsumus, Vösul, Vergis ja Viinistul on tehtud põhjalikum arhitektuuri analüüs, mistõttu nende asulate kohta on toodud konkreetsemad soovituselised hoonete väärtuste säilimiseks (koostatud on nn hoonete passid), mida käesolevas lisas ei kajastata ja mis on kättesaadavad Keskkonnaameti Palmse kontorist.

Kruntide vähima suuruse määramisel on arvestatud, et ajalooline krundisuurus oleks üldjoontes tagatud, et ei toimuks liigset tihendamist. Ehitustegevus on võimalik KKK lisas 8 toodud ehitusaladel, kus on tsoneeritud nelja liiki alasid: väga väärtuslik, väärtuslik ja uus külaosa ning tootmisala. Väga väärtusliku külaosa määranu aluseks on komplekshinnang struktuuri säilivusest, väärtuslike hoonete olemasolust ja visuaalsest/miljöolisest säilivusest. Väljapoole lisas 8 esitatud alasid hoonete ja nendega seotud rajatiste püstitamine ei ole üldjuhul lubatud, kuna see võib kahjustada ajaloolise külastruktuuri säilimist. Krunt peab jääma vähemalt osaliselt väga väärtusliku, väärtusliku või uue külaosa või tootmisala sisse. Lubatud on hävinud talukohtade taastamine, kui looduslikud tingimused seda võimaldavad.

Külla võib ehitada uusi elamuid arvestades seniste elamute paiknemist külateede ja teiste elamute suhtes. Uute hoonete paigutamisel tuleb järgida külas väljakujunenud elamu ja abihoonete rütmi, elamud ja sellega seotud abihooned on lubatud vaid õuealal või selle vahetus läheduses. Vältida tuleb huvitavate vaadete kinniehitamist või ebasobivate vaadete tekkimist. Krundile võib ehitada ühe elamu, mis vastab majandus- ja taristuministri 2. juuni 2015. a määruse nr 51 „Ehitise kasutamise otstarvete loetelu” Lisa koodile 11101 – üksikelamu. Abihoonetest üks võib olla kasutusotstarbe koodiga 11103 – suvila, aiamaa, tingimusel, et ta moodustab elamuga ühtse terviku. 11103 ehitise baasil ei ole lubatud moodustada iseseisvat õueala ega kinnistut hiljem jagada.

Külas on uute elamute ehitamisel soovitatav järgida kahte hoone tüüpi – vanemat, nn rehielamu tüüpi ning uuemat, nn asunduselamu tüüpi. Abihoonete ehitamisel võib püstitada suuremat või väiksemat tüüpi abihooned, kusjuures suuremat üldjuhul (kui ei ole varasemate hoonete taastamisega tegemist) vaid ühe.

Uushoonestus ei pea kopeerima vana, võimalikud on moodsad lahendused, kuid arhitektuurne keel peab lähtuma Lahemaa pärandarhitektuurist. Lahendus peab väljendama olemasoleva külastruktuuri, kultuur- ja loodusmaastiku mõistmist ning hõlmama Lahemaa taluarhitektuuri kohalikke eripärasid. Hoonestuse välja töötamisel on soovitatav arvestada energiatõhususe põhimõtetega.

Uus hoonestus, sõltumata tema funktsioonist ja mahtudest, peab sobituma ajaloolisse keskkonda. Hoonestus ei tohi domineerida maastiku ajalooliste väärtuste üle. Ehitiste püstitamisel on oluline, et hooned sobituksid olemasoleva hoonestuse ja küla miljööga, arvestades paigutust, mahte, arhitektuurseid põhilahendusi ja materjalikasutust. Piirmõõtudest suuremate hoonete püstitamine nii taluõuele (nt metsatehnika kuur) kui ka väljapoole taluõue on lubatud erandkorras juhul, kui see on vajalik traditsiooniliste majandustegevuste jätkamiseks või kohaliku elu korraldamiseks. Kohaliku elu korraldamiseks olulised ühiskondlikud hooned on hooned, mis on ehitatud avalikkuse huvides ning piirkonna elukorralduse edendamiseks, nendeks võivad olla näiteks seltsimajad, koolimajad, raamatukogud.

Väljaspool külaosasid paikneva taluhoonestuse taastamisel, juhul kui ei ole võimalik tuvastada algseid mahtusid, rakenduvad sama küla väga väärtusliku või väärtusliku külaosa uushoonestusele seatud tingimused.

Väljaspool väga väärtuslikke, väärtuslikke või uusi külaosasid või tootmisalasid asuvaid üksikuid olemasolevaid hooneid (nt nõukogudeaegne sõjaväehoonestus, eraldiasetsevad küünid) on võimalik rekonstrueerida või lammutatada. Konkreetsed tingimused seatakse üksikjuhtumite kaupa.

Kui soovitakse ehitada mahult suuremat ja/või külamaastikus olulist ruumilist mõju (sh traditsioonist oluliselt erinev materjalikasutus, arhitektuurne lahendus) omavat hoonet, mis Keskkonnaameti hinnangul sobitub ajaloolisse konteksti, siis esitatakse projekt hinnangu andmiseks arhitektuurinõukogule.

Ehitustingimustes märgitud ehitisealust pinda arvestatakse vastavalt majandus- ja taristuministri 05.06.2015 nr 57 määrusele "Ehitise tehniliste andmete loetelu ja arvestamise alused" (<https://www.riigiteataja.ee/akt/110062015008>). Ehitisealune pind sisaldab näiteks ka hoone juurde kuuluvaid rõdude ja lodžade, aga ei sisalda terrasside, treppide ja kuni 1 m katuseräästa aluseid pindu. Hoone kõrguse all on mõeldud hoone katuseharja kõrgust ehitist vahetult ümbritsevast maapinnast, kusjuures maapinna kalde puhul arvestatakse ümbritseva maapinna minimaalse ja maksimaalse kõrguse aritmeetilist keskmist. Tabelites toodud katusekalde piirang ei kehti üksikute hooneosade (näiteks veranda, vintskapid jne) kohta.

1. Aasumetsa küla

Aasumetsa küla näol on tegemist ühest hajatalust alguse saanud külaga, mis paiknedes Joaveskist Loobu jõge pidi ülesvoolu paremkaldal metsade keskel on justkui Joaveski küla omaette nurgatagune. Aasu talu, mis on kogu külast kõige vanem (kaardile märgitud 1806. aastal), asub Joaveski poolt tulles küla tagumises otsas, otse jõe kaldal. Talu ümbritsevad metsad. Aasu talu ja Joaveski vahele jõe kaldale on hilisemal ajal rajatud veel paar talukohta, mõni neist päris hiline. Tänapäevase Aasumetsa küla kui administratiivüksuse struktuuri kohta, mis on alguse saanud vaid ühest hajatalust, ei ole võimalik midagi enamat öelda kui, et tegemist on hajakülaga, mille taluõued asetsevad ebakorrapäraselt metsa ääres jõe kaldal.

Küla arhitektuur lähtub kahest peamisest algest, millest vanem seostub metsniku elu-olu ja sellele vastava ehitusviisiga Aasuotsa), teine lisanditega sõdadevahelise vabariigi algusaegadest (Paemetsa-Joosepi, Aasu).

Aasumetsa küla on hästi säilinud hajataludega põlisküla koos suurepärase miljööga. See on tsoneeritud väga väärtuslikuks külaosaks. Külast läänepool, Loobu jõe vasakkaldal asuvad naaberküla, Joaveski põlistalud on ruumiliselt seotud Aasumetsa külaga.

Ehitus- ja planeerimistingimused Aasumetsa külas

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa	
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri	
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	15000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)	
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel, ühel krundil lubatud üks elamu	
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane	
6. Hoonete paigutus külatänavas suhtes	Uus hoone rajada esmajätkekorras ajaloolise hävinud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele asustusstruktuurile	
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	135	135
9. Elamu harja kõrgus	6,5...7,5	6,5...7,5

maapinnast (m)		
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...120
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	5,5...6,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Paekivi (kõrge sokkel), palk, laudis
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud	

kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone

2. Altja küla

Altja küla on põline ja omalaadse asutusstruktuuriga rannaküla. Küla on aegade jooksul kujunenud haljakülast ridakülaks. Küla läbib Võsu-Vergi-Sõeaugu tee ja väiksem rannatee, mis suundub Vergi teelt põhja mererannikule ning Altja oja suudmealale. Ajaloolised krundid külatumikus paiknevad enamasti lähestikku vahetult külatega piirneval alal, enamasti põhja pool Võsu-Vergi-Sõeaugu maanteed ning rannateest idas.

Küla on arhitektuuriliselt rikas, pakkudes läbilõike väga mitmetest aegadest ja ehitusperioodidest. Külatumikus leidub mitmeid 19. sajandi lõpust pärinevaid rehemaju (Jaanirahva), mis paikkonnas kandis edasi põlist traditsiooni kuni eraldi elumaja ilmumiseni 20. sajandil. Küla põlisperemeesteks on olnud kalurid, kelle vaoshoitud ja funktsionaalselt läbi mõeldud ehitusviis pakub tüüpilise näite ajas läbi proovitud vormikeelele. Kingsepa talu eluhoone esindab vabariigiaegset lähenemist; tegemist on suhteliselt suure ja heades proportsioonides taluelamuga, mille pea kohustuslikuks elemendiks on olnud avar ja valgusküllane veranda. Päril vanu maju on külas vähe; pigem on tegemist uue asustusega vanas asukohas. Vähem kui mujal naaberkülades on Altjal säilinud põliseid õuehooneid, mille seas pälvivad tähelepanu Jaanirahva ulualuse ja kopsaka täiskelpkatusega palkait, Kingsepa talu ait, Kopli kuur – laut ja kõrvalhoonete grupp Altja Muda ansambelis. Väärtuslikud on Altja Männi ja Altja Nõgu nime kandvad talud Eesti Vabariigi ajast.

Juba küllalt varakult alguse saanud suvitradsioon on külasse jätnud mitmeid nähtavaid jälgi, sh Sagadi mõisa suvituskoht Käbinõmme, mis vaatamata ümberehitusele, reedab arhitektuuris taluarhitektuurile mitmeski vastanduvat lähenemist ja nn stiiliarhitektuuri mõjusid alates kahekorruselise hoonele liituvatest palkonitest, verandadest ja puitpitsdekooriga. Küllalt suurt osakaalu Altja arengus on mänginud ka Lahemaa rahvusparki suunised, mis juba oma algusest alates seadis endale kahesuguseid eesmärke – asendada vana ja lagunenu taastamisprintsipi uuega või siis vastupidi – täiendada olemasolevat külastruktuuri uute elamutega seostades selle külamiljööga. Altjal on head ja Lahemaa põhiväärtustega sobivat arhitektuuri nii nõukogude okupatsiooni perioodist kui uue vabariigi aegadest. Märkatava jälje tänasesse külailmesse on jätnud ka vanadel eeskujudel taastatud kaks kunagist põlistalu: Uustalu ja Toomarahva, mis Kiigemäe vastas teekäänus, on üheks küla sümboliks. Pilku köidavad Kiigemägi ja 1970. aastatel põlisesse asukohta ehitatud mõjukas kõrtsihoone. Ja muidugi vanad võrgukuurid neeme tipus, mis täna, pea pool sajandit peale taastamist, on üheks meeleolukamaks sihiks küla keskelt alguse saavatel jalutuskäikudel.

Altja küla tuumik on hästi säilinud. Tegemist on tänapäeval küll segatüüpi küлага, kuid üle mitmekümne väärtusliku hoone ning hästi säilinud rannaküla miljöö muudavad küla tuumiku väga väärtuslikuks. Väärtuslikud külaosad asuvad küla lääne- ja lõunaosas. Küla lõunaosas asuvad talukohad kuuluvad nii ruumiliselt kui ka funktsionaalselt kokku Oandu küla Sipa talukohaga.

Ehitus- ja planeerimistingimused Altja külas

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	4000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)	4000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel, ühel krundil lubatud üks elamu	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane, korrapärane	Korrapärane
6. Hoonete paigutus külatänaval suhtes	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele asustusstruktuurile	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	

Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	135	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, kelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	40...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	10...60	60...80
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	4,5...5,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	35...45	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Palk, laudis, kivi
21. Abihoone laiuse ja pikkuse	1:1,5...1:4	1:2...1:5

suhe		
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

3. Andineeme küla

Andineeme küla on hajaküla Lahemaa Rahvuspargi lääneosas, mille asustus on paigutunud piki rannikut külgneva maantee ja rannajoone vahele. Külast ca 2/3 jääb rahvuspargi alale. Piki randa suhteliselt suurte vahemaade tagant paiknevad vanad talukohad. Neile on lisandunud hilisemal ajal uusi, suurendades külas asustihedust. Täna on mitmeid kinnistuid tükeldatud, mistõttu krundistruktuur külas on kohati oluliselt muutunud. Tegemist on külaga, mille asutuse paigutumisel on oma rolli mänginud looduslikud veekogud, nii meri kui ka Loo jõgi, ja talude õued paiknevad piki jõge ja randa.

Andineeme küla puhul on tegemist kunagisele rannaasustusele kujunenud suvituspiirkonnaga, mille arhitektuurilises koosluses domineerib 20. sajandi teine pool sellele omase eklektilises ja romantiseerivas laadis stiiliga. Näiteid võib leida seinast seinast nt arh V . Sova projektide järgi vanast randrüütlite kordonist ümber ehitatud Vaino 2, mille kaasaegsed osad on sobitatud ning kohandatud ajalooliste müüridega paiguti ehk siiski kriipivalt vastandudes. Eelmainitu väärtust tõstab ehk silmatorkavalt uusaegne (kuigi palkidest ja kivikatustega) Männimäe kompleks Loo jõe ääres. Kopli ja Pärna sõdadevahelise vabariigi aegsed asundustalud on esialgsete väärtuste järgi restaureeritud. Kohati võib karjamaadelt ja rannaluidete piirimail leida vanu paekivivaremeid.

Andineeme külas ei ole põhjendatud väga väärtuslike külaosade määramine suures mahus – suurem osa külast on muudetud struktuuraalselt, millele lõunaosas (Lahemaale jäävas osas) lisanduvad tugevad miljööliselised muutused, et selle säilitamine praegusel kujul ei ole õigustatud. Külas on kahte liiki ehitusalasid – väärtuslik külaosa ning väga väärtuslik külaosa, kuid viimasesse kuulub vaid naaberküla Soorinnaga samasse asundustalude struktuuri asetuv Pärna talu.

Ehitus- ja planeerimistingimused Andineeme külas

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	10000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)	10000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel, ühel krundil lubatud üks elamu	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Korrapärane	Korrapärane
6. Hoonete paigutus külatänava suhtes	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele asustusstruktuurile	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele asustusstruktuurile
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	140	135
9. Elamu harja kõrgus	6,5...7,5	6,5...7,5

maapinnast (m)		
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...140
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	6,5...7,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Palk, laudis
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud	

kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone

4. Eru küla

Kuni 19. sajandini väike vana küla mere ääres. Põlisasustuse kujundavad neli lappidena ranniku äärde kujunenud talu, mis Palmse mõisa maadel moodustasid vaba ja üksteisest põldude ja heinamaadega eraldatud terviku. 20. sajand tähistas Eru külas, nii nagu rannakülades laiemaltki, uuelaadilise asustusstruktuuri väljakujunemist, mille nähtavaks tulemuseks on piki loogelisi külavaheteid väikeste valgete rõõmsate majade püstitamine. Peale II maailmasõda tihendati hoonestust piki mere rannikut kulgevate liivateed. Küla koosnebki kahest suhteliselt eriilmelisest osast. Ühelt poolt kujundab selle lõunaosa hajataludest koosnev tervik, mis algab Hundisilma ansamblist: elumaja, kasvuhoonete ja väikese pargiga, jätkudes sealt Pihlaka ja Kärneri (kunagi üks Kärneri), Anneloksu põlistalu ning leides lõpetuse ja tänaseks paljudeks kruntideks jagatud Joosepirahvaga. Edasi on väikene tükk tühja (hoonestamata) maad, kuni seejärel algab ridaküla tunnustega küla paljude eriilmeliste hoonetega. Küla uue arhitektuuri poolt kujundatud koosluses, eristuvad üksikud vanad ja unikaalse tähendusega rehielamud (Joosepirahva, Kuuse jne) ja nende juurde kuuluvad üksikud kõrvalhooned.

Eru küla rannikuosa on võrdlemisi hästi säilinud põlisküla tüüpi rannaküla, kus on säilinud kohane visuaalne miljöö ning üks ehedamaid rehielamuid (Kuuse) Lahemaal. See on tsoneeritud väga väärtuslikuks külaosaks. Väärtuslikud külaosad asuvad kolme eraldi alana peamiselt sisemaa talukohtade ümbruses, kus on välja jagatud uusi kinnistuid ning püstitatud uusi hooneid.

Ehitus- ja planeerimistingimused Eru külas

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	6000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)	6000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel,	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel;

	ühel krundil lubatud üks elamu	ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane, korrapärane	Korrapärane
6. Hoonete paigutus külatänava suhtes	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele asustusstruktuurile	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	135	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, kelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	40...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada.	

	Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	10...60	60...80
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	4,5...5,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Palk, laudis, kivi
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

5. Haili küla

Haili on küla, mille talud asuvad hõreda reana küla keskel lõunast põhja suunas voolava Mustoja kallastel. Küla metsastel äärealadel asustus puudub. Jõega paralleelselt kulgeb Vihulast alguse saav külatee mere poole õuest õue. Küla kõige põhjapoolsem asustus on metsavahikoht ja mõisa suvila. Üldiselt on tegemist hästi säilinud hajakülaga, mille enamik talukohti on pärit tsaariajast ning hiljem juurdeehitatu harmoneerub vanemaga. Asustus on koondunud mere poole siirduva külatee lähedusse.

Küla saab alguse Lahemaale tüüpilistest palkidest (osalt laudvoodriga, osalt ilma) rehetoa ja kivist suurte värvatega rehemajadest. Näiteks Vana-Summa. Sõdadevahelise vabariigi periood on jätnud külla mitmeid tagasihoidliku välimusega asunduselamuid (Hundimetsa, Järvi) ja neile liituvaid lihtsaid palkidest kõrvalhooneid. Küla kaugemas otsas on metsavahi koht (Jõekäär) ja

Kagamanni nimeline Vihula mõisnike suvila, mis oma pastoraalsete väärtustega on andnud inspiratsiooni selle restaureerimiseks kadunud pankuri poolt - paekivist, all kõrged keldrid, kaetud kõrge harimalkadega rookatusega. 20. sajandi pastoraalse ehituslaadi ilmekamaid näiteid Eestis; idülliline ja loodusesse sulanduv, samas Mustoja kallas üle selle ehitatud purdega.

Haili küla on suurepärase miljööga hästi säilinud ridaja vormiga põlisküla, mis on tzoneeritud väga väärtuslikuks külaosaks.

Ehitus- ja planeerimistingimused Haili külas

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa	
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri	
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	15000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)	
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel, ühel krundil lubatud üks elamu	
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane	
6. Hoonete paigutus külatänavas suhtes	Uus hoone rajada esmajätkekorras ajaloolise hävinud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele asustusstruktuurile	
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	140	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5

10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Paekivi (osaliselt), palk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...120
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	6,5...7,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Paekivi (osaliselt), palk, laudis
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1	

6. Hara küla

Hara küla on pikk läänest ida suunas paari kilomeetri ulatuses mererannal välja venitatud ahelküla Loksa ja Hara saare ning sadama vahel. Hara küla kõige vanem (tsaariajast pärit) asustus paikneb piki rannikut kulgeva külatänava ääres. Eesti Vabariigi ajal on rajatud mõned asundustalud, mis paiknevad vanade talude vahel. Sõjaväeosa on rajatud küla tihedast taluõuede osast põhja poole. Samas on paiknenud läbi aegade ka Hara küla sadam.

Vanemad hooned pärinevad 19. sajandist, mille näiteks on Alle, Tagapõllu ja Uus-Tagapõllu talu, neist viimases säilinud vana rehielamu, mõlemal neist arvukalt kõrvalhooneid. Alle terviklik kompleks arhailiste aknapiludega elamu ning algupärase aida ja laudaga kerkib esile ühe jõulisema Lahemaa elava pärlina. Tagapõllu tõuseb esile oma avara õue ja selle ümber koonduvate ühe pikihoonena ehitatud aitade ja lautade, sauna-aida ja palkidest lehmalaudaga. Uued mõõdukate proportsioonide ja mõõtmetega elumajad pärinevad Eesti Vabariigi ajast, kandes endas rannaasustusele iseloomulikku pitsarit, kujundades koos samalaadiliselt jätkuva hoonestusega fooni üksikutele vanematele kõrvalhoonetele. Arhailisemaid talusid on Alle ja Sillaotsa. Verandamotiiv pakub sideme Eesti Vabariigi aegse arhitektuurikihistusega. Seda kõike rannaküladele iseloomulikus vormis ja arhitektuuris (Juurika, Välja, Seljaku jt). Omaette monumendina tõuseb esile Lauri Eintreu võimas kahekorruselise verandaga häärber, mis koos silmapaistvalt vanade kõrvalhoonetega küla keskosas on näiteks keskmisest kõrgemale ulatuvatest arhitektuurilistest ambitsioonidest.

Hara küla lõunaosas on hästi säilinud tsaari ja sõdadevahelise vabariigi aegsete hajatalude struktuur, mis kuulub funktsionaalselt ja ruumiliselt kokku Kolgaküla Suurekõrve osa taludega. See on tsoneeritud väga väärtuslikuks külaosaks. Väärtuslikud külaosad, kus on muutused toimunud nii struktuuris kui ka visuaalses miljööös, asuvad olemasoleva asustuse ümbruses eelkõige rannikul. Endise sõjaväeosa ja Hara sadama piirkonnas on määratud uus külaosa.

Ehitus- ja planeerimistingimused Hara külas (va uues külaosas)

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi

2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	8000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)	8000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel, ühel krundil lubatud üks elamu	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane, korrapärane	Korrapärane
6. Hoonete paigutus külatänavas suhtes	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele asustusstruktuurile	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	135	135
9. Elamu harja kõrgus (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2

14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	15...60	60...80
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	4,5...5,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Palk, laudis, kivi
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

Ehitus- ja planeerimistingimused Hara küla uues külaosas

Hara sadama saab võtta kasutusele. Olemasolevaid hooneid on lubatud rekonstrueerida. Välisviimistluses tuleb kasutada ehitusmaterjale ja värvitoone, mis sobivad ajaloolise küla hoonetega.

7. Ilumäe küla

Ilumäe külast jääb Ilumäe piiranguvööndisse küla lõunapoolne osa, mis piirneb Palmse-Vatku teega. Ilumäe küla tuumik on sumbküla tunnustega valdavalt põlistalude ja paarikümne väärtusliku hoonega. Vana külastruktuur on suures osas hästi säilinud, õued paiknevad reas maantee ääres, hajatalu kabeli vastas väljal. Ilumäe külastruktuur on hästi säilinud nii tihedamas küla tuumikus kui ka hajatalude asukohtade näol. Küla koosneb kolmest eriilmelisest osast: esimene koondub kabeli poolt saabuva puiestee vastu, alleede ristumiskohale; teine hõlmab mitmeid hajatalusid, mis küla põhiosaga on liidetud hiljem; kolmas hoonetegrupp seostub kabeli ja selle teenindamiseks vajaliku hoonestusega.

Ilumäe küla talude õued paiknesid juba kruntimiseelisel ajal ühtses reas Palmse-Võhma tee ääres seal, kust saab alguse Ilumäe kabeli poole viiv tee. Kabeli vastas üle tee oli üksik talukoht Hallika Tõnu (tänapäevane Muidiku). Peale kruntimist suure maantee ääres paiknevate talude õued jäid paika, kuid põllumaad liideti üheks suureks tükiks. Täna on vana külastruktuur suures osas säilinud, õued paiknevad reas maantee ääres, hajatalu kabeli vastas väljal. Lisandunud on paar uut talukohta. Tänapäevase Ilumäe administratiivüksuse koosseisu kuulub ka kunagised hajatalud Kõnnu ja Kiwikatko, mis asetsevad oma vanadel kohtadel. Lisaks kuuluvad varem Muike küla juurde kulunud Liiva ja küla põhjaosas asetsevad Soone ja Vesiniidu Ilumäe küla juurde. Ilumäe külastruktuur on hästi säilinud nii tihedamas küla tuumikus kui ka hajatalude asukoha näol.

Arhitektuurilises mõttes võiks külahooneid jagada kolme gruppi: hooned mille ehituslik iseloom lubab neid seostada 19. sajandi lõpu ja 20. sajandi esimese ehitustavadega. Esile tõusevad häärberi mõõtu Soo talu elumaja (pärimuse järgi toodud Purgase külast), Jalaka hästi kavandatud proportsioonides taluhoone, Kõnnu stiilne eluhoone, mille arhitektuuris võib oletada arhitekti kätt. Neile lisanduvad arhailistes vormides kohalike ehitustavasid eksponeerivad rohkearvulised kõrvalhooned: ulualuse, postidega aidad (Liiva), Vesiniidu talu ja rehemaja ühe katuse all, Vanapere suur laudahoone, Ilumäe – Jüri võimas paekivist majandushoone, mitmel pool alles jäänud (ehkki ajahambast räsitud saunad ja keldrid: Vesiniidu, Pärtli). Muidiku kivist hoone kabelitee vastas (kunagine kabelivahi maja) reedab endas mõisapärimust; millele viitavad nii akende kaarsillused, elegantsetes vormides veranda kui arhitektuuriliselt päädiv poolkelpkatuse. Ka samas asuva koguduse maja arhitektuuriline iseloom on kantud külaarhitektuurile suhteliselt võõrastest traditsioonidest, seostudes 19. sajandi lõpu kroonuehituse tavade ja sellele iseloomulike viisiga – ehitada ökonoomselt, kvaliteetselt, aga seejuures argiselt.

Ilumäe küla tuumik on valdavalt põlistalude ja paarikümne väärtusliku hoonega hästi säilinud sumbküla tunnustega kooslus koos juurdekuuluvate avarate põldudega ja eemal paikneva Kivikatku taluga ning seetõttu on see tsoneeritud väga väärtuslikuks külaosaks. Väärtuslikud külaosad asuvad olemasolevate hoonete ümbruskonnas tuumikust nii lääne-, ida- kui ka kirdepool.

Ehitus- ja planeerimistingimused Ilumäe külas

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	7000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)	7000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel, ühel krundil lubatud üks elamu	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane	Korrapärane
6. Hoonete paigutus külatänava suhtes	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele asustusstruktuurile	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	140	135
9. Elamu harja kõrgus	6,5...7,5	6,5...7,5

maapinnast (m)		
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...140
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	6,5...7,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Paekivi (osaliselt), palk, laudis
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud	

kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone

8. Joandu küla

Algselt on tänase Joandu küla territooriumil asunud kaks hajatalu Põdralõpe ja Lemmingu. Need on kaks metsade sees asunud üksikut talu. Hiljem on küla idaossa tekkinud väikesed paarist talust koosnevad kaks sarnast üksust (tõenäoliselt vabadikukohad), kus talude õued asetsevad tihedalt üksteise kõrval. Lisaks neile on hilisemal ajal siia-sinna rajatud veel paar talukohta. Kuna tegemist on eelkõige mehaanilise administratiivüksusega, on keeruline välja tuua Joandu külale iseloomulikke struktuuri. Saab vaid öelda, et tegemist on hajali külaga, kus talud paiknevad valdavalt üksikult metsa sees. Paar neist (Lemmingu, Mõnioja) asuvad oja kaldal.

Küla tervikus eristuvad paar-kolm arhitektuuriliselt karaktersemat talu. Neist puhtama joonega on Vainu verandaga elumaja, mille seos Lahemaa ehitustavadega annab tunnistust uue elukvaliteedi ja viisi juurdumisest 20. sajandi algul. Samas ajavöös on ehitatud Pisikeste-Sepa, Tõnukeste, Mõnioja, andes tunnistust sõdadevahelise vabariigi aegse ehitusliku arengu eeldustest, mugavuse kasvust ja ratsionaalse planeerimise eelistest.

Tegemist on suhteliselt noore (kujunenud asustuse laienemise käigus 19. saj lõpus ja 20. saj alguses) hajali külaga, kus talud paiknevad valdavalt üksikult metsa sees. Üksteisest eemal asuvad paar suuremat asustuskeskust, mis koondavad endasse väiksemaid hoonete grappe. Vatku küla lõunapoolsed talukohad on ruumiliselt ning funktsionaalselt olnud seotud Joandu küla loodeosa taludega. Tänapäeval on nad siiski realselt rohkem seotud Vatku küla väga väärtusliku külaosaga.

Külas on määratud kahte tüüpi ehitusalasid. Väga väärtuslik külaosa paikneb Ilumäe piiranguvööndis. Väärtuslik külaosa paikneb olemasolevate talukohtade ümbruskonnas Lahemaa piiranguvööndis. Vanaallika ja Vatku külas paikneva Allika kinnistu vahele märgitud väga väärtuslikku külaossa on soovitatav vaid kuni kahe uue elukoha moodustamine, et vältida liigtiheda struktuuri teket.

Ehitus- ja planeerimistingimused Joandu külas

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi.

	asustusstruktuuri	
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	15000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)	
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu	
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Korrapärane	
6. Hoonete paigutus külatänavaga suhtes	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha	
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	135	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada.	

	Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60..140
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	6,5...7,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Paekivi (osaliselt või kõrge sokkel), laudis
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

9. Joaveski küla

Joaveski küla paikneb otse Loobu jõe kaldal ning on alguse saanud Joaveski veskikohast. Veskitega on seotud ka küla edasine kujunemine. Küla tuumik paikneb jõe mõlemal kaldal moodustades suhteliselt kompaktse asustuse. Varasemale asustusele on hiljem liitunud nii tööstusega seotud tööliste jaoks ehitatud hooneid kui ka tänaseid suvekodusid, mis kõik koos moodustavad suhteliselt kirju pildi. Külalumikust eemal jõe kaldal on mõned hajatalud, mis on ühenduses Joaveski küla tuumikuga, kuid paiknevad külast lõunas hajusa reana jõe vasakkaldal. Küla tihe tuumik asub kompaktelt jõe mõlemal kaldal, aga ei moodusta väga selgelt loetavat struktuuri.

Arhitektuuris on keskseks ehitiseks puupapivabrik, mille ümber kujunenud asula mängib üksnes üksikutes kohtades ja vaadetes kõrvalrolli, mis ei luba sõdadevahelise vabariigi asundustalude

arhitektuuril tõusta esile omaette väärtusena. Tähelepanv on Rippilla juugendmaitseline talumaja (nn.tehase kontorihoone), keldrite rida Loobu jõe kõrgel kaldal, mitmed lihtsa koega kõrvalhooned.

Joaveski keskosa on hästi säilinud segatüüpi tööstusküla koos puupapivabriku ja seda ümbritsevate tööliselamutega ning seetõttu on see tšoneeritud väga väärtuslikuks külaosaks. Ehitamisel tuleb arvestada ajalooliste hoonete mahtude ning viimistlusega – uushooned peavad mõjuma tagasihoidlikult ning laskma ajaloolisel hoonestusel domineerida. Samuti on väga väärtuslikud küla lõunaosas Loobu jõe vasakkaldal asuvad hajatalud, mis kuuluvad ruumiliselt kokku Aasumetsa küla hajataludega Loobu jõe paremkaldal. Väärtuslikud külaosad asuvad väljaspool väga väärtuslikku veski ümbrust olemasolevate elukohtade läheduses.

Ehitus- ja planeerimistingimused Joaveski külas

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	3000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)	3000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel, ühel krundil lubatud üks elamu	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Korrapärane	Korrapärane
6. Hoonete paigutus külatänavas suhtes	Uus hoone rajada esmajärekorras ajaloolise hävinud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned

	asustusstruktuurile	elamute taha
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	150	140
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	7,5...8,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...120
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	5,5...6,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle	30...35	35...45

(kraadides)		
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Palk, laudis
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

10. Juminda küla

Juminda küla on hõre sumbküla. Asustus paikneb vahetult külateedega piirneval alal, kusjuures vanema hoonestusega ala paikneb küla keskosas. Suur osa küla struktuurist (nn külatuumik) on pärit tsariajast, hiljem on lisandunud uued õued küla äärealadele. Ümber külatuumiku moodustub lookleva ringteega ümbritsetud taluõuede kogum. Mitmed majad ja õued koonduvad külasse saabuvate teede äärde, andes samm-sammult märku asustuse tihenemisest. Põllusiilud ja heinamaad ulatuvad mereni. Suur osa küla struktuurist (nn külatuumik) on pärit tsariajast, hiljem on lisandunud uued õued küla äärealadele. Poolsaare tipus on asunud kordon, kabel, merepäästejaam, majakas.

Arhitektuurselt on Juminda kirev ja mitmekülgne, kus varasema kihistuse moodustavad 19. sajandi lõpus ja 20. sajandi algul välja ehitatud taluõued mõisa moodi raudkivist lautade, tallide ja keldritega. Näide stiiliarhitektuuri ja nn inglise tudori mõjudest, mis Eesti rannikule jõudis vahendatuna mere ja meeste poolt ning mis ajalooliselt seostub talude päriseksostmise ja üldise jõukuse kasvuga. Tähelepanu väärivad daatumkividega (1923) ja perevappidega raudkividest keldrid, mille ilme ja ainulaadne kiviraiumise oskus annavad tunnistust mõisa mõjude jätkumisest ka Eesti Vabariigi ajal. Jumindal on mitmeid häärberi laadilisi rikka mehe talusid (näiteks Johana 4), millest kaks Juhkama II ja Tabani on kohaliku ehitustavade näitena varustatud kahe teineteise kõrvale jääva verandaga. Veranda motiiv oli külas, nii nagu rannakülade puhul tavaks, laialt levinud. Niisamuti ka raudkiviehitus, millest on säilinud mitmeid väärtuslikke kõrvalhooneid.

Juminda küla keskosas on hästi säilinud sumbjas valdavalt põlisküla tüüpi struktuur koos suurepärase visuaalse miljööga ning seetõttu on see tsoneeritud väga väärtuslikku külaossa.

Samasse struktuuri paigutuvad hästi ka mõned hiljem rajatud talukohad. Väärtuslikud külaosad asuvad olemasoleva asustuse ümbruses väga väärtuslikust külaosast põhja pool.

Ehitus- ja planeerimistingimused Juminda külas (va uus külaosa)

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	4000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)	4000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel, ühel krundil lubatud üks elamu	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane, korrapärane	Korrapärane
6. Hoonete paigutus külatänava suhtes	Uus hoone rajada esmajätkorras ajaloolise hävinud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele asustusstruktuurile	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajätkorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune	135	135

pind (m ²)		
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, kelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	15...60	60...80
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	4,5...5,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Palk, laudis, kivi
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest	

arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone

Ehitus- ja planeerimistingimused Juminda küla uues külaosas

Kasutusel olevad elamud sõjaväehitiste läheduses (Vareseküla) on lubatud säilitada, renoveerida või lammutada. Väikseim võimalik krundi suurus 4000 m². Uushoonestuse kõrgus on piiratud kahe korrusega ja hooned peavad sobima omavahel. Uued hooned tuleb paigutada selliselt, et need ei domineeriks visuaalselt olemasolevate väärtuslike hoonete üle kasutades sobivaid välisviimistlusmaterjale ning kõrghaljastust. Olemasolev piirivalve kordon ei sobitu küla struktuuri. Üksikelamute ja nende juurde kuuluvate abihoonete kavandamisel laiendavad Juminda küla väga väärtusliku või väärtusliku külaosa planeerimis- ja ehitustingimused.

11. Kahala küla

Kahala küla paikneb Kahala järve lõuna- ja läänekaldal ja on osa iidsest asustustuumikust ja arheoloogilisest alast. Lahemaa rahvusparki jääv väike osa külast on seotud järve läänekaldaga, kus talud koonduvad kahele poole vanalt Tallinn-Narva maanteelt Loole suunduvat teed ja avanevad vaated järve suunas, mille kaldad on paraku madalad ja liginejale rasketi juurdepääsetavad.

Arhitektuurilt tagasihoidlik, domineerib Lahemaale jäävas külaosas uushoonestus, silmapaistvamana eristuvad kaks taluõue: Vana-Loovälja (arvatavasti kunagine mõisa kutsari koht) ja Loksa. Mõlemate puhul eristub peahoone arhitektuuri sisse kirjutatud pürgimus juugendi poole; neist esimene vihjab pigem 20. sajandi alguse ja teine sama sajandi 30. aastate suunas. Loksa talus on alles veel ka mitu ilusat ja vana kõrvalhoonet, mille seas on tähelepanuväärseim puidust sauna ja paekivist sepikoja osaga Lahemaale traditsiooniline ehitusviis.

Kahala külas ei ole põhjendatud väga väärtuslike külaosade määramine – suurem osa külast jääb väljapoole Lahemaa rahvusparki ning rahvusparki piires oleva külaosa säilitamine praegusel kujul ei ole õigustatud. Külas on ühte liiki ehitusalasid – väärtuslik külaosa, mis kuulub funktsionaalselt ja ruumiliselt kokku naaberküla, Soorinna lõunaosaga.

Ehitus- ja planeerimistingimused Kahala külas

Näitajad	Väärtuslik külaosa	
1. Uute kruntide moodustamine	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi	
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	5000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)	
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu	
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Korrapärane	
6. Hoonete paigutus külatänava suhtes	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha	
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	140	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Paekivi (osaliselt), palk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel

lubatud		
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...120
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	6,5...7,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Paekivi (osaliselt), palk, laudis
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

12. Kalme küla

Tänane Kalme küla on moodustatud Kõnnu mõisa põldudele 20. sajandi algul, enne 1919. a maareformi mõisaomaniku algatusel rajatud uute talude ja Pärlijõe ääres paikneva paari hajatalu baasil. Uued talud kuuluvad struktuuriliselt pigem Kõnnu küla asundusmaastiku juurde, erineva ilmelse osa moodustab jõe ääres metsade vahel üksikutest hajataludest koosnev külaosa. Tegemist on külaga, mis koosneb kahel erineval perioodil rajatud osadest, mida omakorda kajastab ilmekalt ka nende külaosade selgelt erinev asustusstruktuur.

Arhitektuuris domineerivad asundustaludele iseloomulikud uued talud. Neist mõned – Kulli, Varemete – kujunenud kunagiste Kõnnu mõisa suurte kivihoonete baasil. Osa rajatud vanadele talukohtadele (Kalmeveski, Vana-Liivapõllu). Enamik taludest moodustatud 20. sajandi alguse maadejagamise käigus. Suure paekivihoonetega ansambli kujundab Allikivi taluõu. Talumajad enamasti pisikesed ja osaliselt varustatud ajastule iseloomulike verandadega (Samblapõllu, Vana-Liivapõllu, Lembitu).

Kalme külas ei ole põhjendatud väga väärtuslike külaosade määramine ning olemasoleva külaosa säilitamine praegusel kujul ei ole õigustatud. Väärtuslikud külaosad asuvad olemasolevate hoonete ümbruskonnas.

Ehitus- ja planeerimistingimused Kalme külas (va uus külaosa)

Näitajad	Väärtuslik külaosa	
1. Uute kruntide moodustamine	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi	
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	10000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)	
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu	
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Korrapärane	
6. Hoonete paigutus külatänavas suhtes	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha	
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	140	135

9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Paekivi (osaliselt), palk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...140
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	6,5...7,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Paekivi (osaliselt), palk, laudis
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei	

	ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone

Ehitus- ja planeerimistingimused Kalme küla uues külaosas

Uus külaosa on määratud endise spordibaasi alale küla lääneosas, kus on lubatud uute kruntide moodustamine (väikseim võimalik krundi suurus 1 ha), olemasolevate hoonete lammutamine, rekonstrueerimine ja uute hoonete püstitamine, mis ehitisealuse pindala poolest ei ole oluliselt (kuni 10%) suuremad olemasolevatest alal paiknevast majutusmajakestest – uute hoonete rajamisel mitte aluseks võtta ajaloolise elamu mõõtmeid. Uushoonestuse kõrgus on piiratud kahe korrusega ja hooned peavad sobima omavahel. Uued hooned tuleb paigutada selliselt, et need sobituks visuaalselt külakeskkonda kasutades sobivaid välisviimistlusmaterjale ning kõrghaljastust.

13. Karula küla

Lahemaa rahvuspargi Sagadi piiranguvöönisse jääv osa Karula külast on miljööliselt seotud klindi pervel oleva Vihula külaga, ehitus- ja planeerimistingimused samad, mis Vihula küla väga väärtuslikus külaosas.

14. Kasispea küla

Kasispea on Pärispea poolsaare idarannas asuv rannaküla. Kasispea küla kõige vanem osa paikneb piki randa nagu rannakülale iseloomulik. Lisaks on uus tsaariaegne asundus rajatud ridakülana sisemaale. Vanad talukohad on kunagise rannatee ja mere vahel, paiknevad merele ebaharilikult lähedal, pakkudes sellisena harvaesinevalt meeleolukaid vaateid ja saades eelduseks külas kujunenud suvituskultuurile. Eesti Vabariigi aegne asundus on paigutunud hajusalt kogu vanema küla vahele tihendades seda tunduvalt. Peale II maailmasõda on uute talukohtade rajamise tulemusena küla struktuuris toimunud muutused väga minimaalsed.

Talu talult järgib ehitusloogika ajaloo erinevaid kihistusi, millest domineerivana tõusevad esile sõdadevahelise vabariigi aastad, mis on jättnud mererannale mitmeid heledaid verandadega maju, alates Lepa, Põllu, Leeotsa talust küla lõunaservas kuni Rootsi aegsele asukohale Junkru ja Keskküla talu keskmesse püstitatud hoonetega. Kadapiku kerkib esile suurejoonelise taluhäärberina. Sekka leidub vanu kõrvalhooneid, mille seas eristuvad Leeotsa ja Kaasiku rehehoone, raudkivist vundamendile laotud Liivi talu laut, Sepa talu pikkhoone, mis rannaküladele iseloomulikuna koondab oma katuse alla mitmeid tarbelisi funktsioone, sh hoone otsa ehitatud aida. Ka sisemaa poole jäävate tsaariaegsete siilupõldude ja nelinurksete kruntide väljamõõdetud maadele püstitatud hoonestus on säilitanud oma Eesti Vabariigi aegse ilme ja

ajastule tüüpilised karakterjooned. Üldiseks probleemiks on algse ja autentse suhteliselt nigel säilivus. Niisamuti kui nõukogude okupatsiooni aegne kihistus, mis suhteliselt juhuslikuna on muutunud arhitektuurilist kooslust ja ilmet.

Kasispea küla põhjapoolne rannikuosa on hästi säilinud põlis- ja sõdadevahelise vabariigi aegsete talukohtade, pea paarikümne väärtusliku hoone ja väärtusliku visuaalse miljööga ala. See on tsoneeritud väga väärtuslikuks külaosaks. Väärtuslikud külaosad asuvad küla ülejäänud asustuse ümbruses, kus visuaalsed/milijöölised muutused (seda eriti küla hästi säilinud põlisstruktuuriga sisemaal lääneosas), aga ka struktuuraalsed muutused on märgatavamad.

Ehitus- ja planeerimistingimused Kasispea külas

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	5000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)	5000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel, ühel krundil lubatud üks elamu	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane, korrapärane	Korrapärane
6. Hoonete paigutus külatänava suhtes	Uus hoone rajada esmajärekorras ajaloolise hävinud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele asustusstruktuurile	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha

7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	135	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, kelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	40...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	15...60	60...80
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	4,5...5,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45

20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Palk, laudis, kivi
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

15. Kemba küla

Tänasest Kemba külast kuulub vaid põhjapoolne osa Lahemaa Rahvusparki koosseisu, sest Tallinn-Narva maantee lõikab küla keskelt pooleks. Vanematest kohtadest jäävad rahvusparki kunagine Kõnnu mõisale kuulunud Kemba karjamõis ja Tõldjõe kõrts, mis mõlemad on varemetes. Lisaks veel paar vana hajatalu (Seljako ja Laiasöödi ehk tänane Hiie). Narva maanteelt Kolga poole suunduva tee ääres paiknevad mõned karjamõisa maadest jagatud talud. Kuna Kemba küla ei käsitleta tervikuna, siis on raske midagi enamat külastruktuuri kohta öelda, kui et tegemist on erinevast perioodist pärit hajakülaga.

Karjamõisa hooned on tänaseks varemetes ja hävinud. Kõrtsikoht kadunud (alles kunagisele asustusele viitav paekivivare). Vanemale pärimusele viitab metsa sisse teest eemale jääv Seljaku talukoht. Enne I maailmasõda on ehitatud välja ka Laiasöödi (Hiie) talu hooned, mille ühe raudkivist kõrvalhoone seinas on daatumkivi aastaarvuga 1912. Küla ilmes domineerib sõdadevahelise vabariigi aegne hoonestus, milles peegelduvad asundustalude aegsed põhimõtted. Silmapaistvaimaks hooneks külas on Kustavi juugendvilla kõrge volüümse katuse ja avara verandaga. Rohu ja Sinikivi väikesed asunduselamud verandadega peegeldavad ajastule nii iseloomulikke traditsioone.

Kemba külas ei ole põhjendatud väga väärtuslike külaosade määramine – suur osa külast jääb väljapoole Lahemaa rahvusparki ning rahvusparki piires oleva külaosa säilitamine praegusel kujul ei ole õigustatud. Külas on ühte liiki ehitusalasid – väärtuslik külaosa.

Ehitus- ja planeerimistingimused Kemba külas

Näitajad	Väärtuslik külaosa	
1. Uute kruntide moodustamine	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi	
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	5000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)	
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu	
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Korrapärane	
6. Hoonete paigutus külatänava suhtes	Uus hoone rajada esmajärekorras ajaloolise hävinud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele asustusstruktuurile	
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	140	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel

lubatud		
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...140
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	6,5...7,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Paekivi (osaliselt), palk, laudis
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

16. Kiiu-Aabla küla

Kiiu-Aabla on pikk ahelküla, mis traditsiooniliselt kulgeb piki rannaäärt täna kahel pool lõunast põhja poole Juminda poolsaare tipu suunas kulgevat maanteed. Kiiu-Aabla talude õued paiknevad suhteliselt tihedalt ridamisi külatänava ääres, moodustades nii pideva rea. Suur osa taluõuesid on samal kohal asunud vähemalt viimased sada aastat ehk ajast, mil 19. sajandi teisel poolel toimunud kruntimise käigus maad ümber jagati. Küla õuede struktuur on tsaariaegne, hilisemad üksikud uued õued on paigutatud juba olemasolevate õuede vahele.

Sarnaselt mitmete teiste rannaküladega kujundab hoonestus kihilise terviku, mille varasem osa ulatub tagasi 19. sajandi lõppu, olles dateeritud 1895. a Pärna talu keldri seinaga müüritud kiviga. Palvemaja on ehitatud aasta hiljem (1896), vene õigeusu kirik 1903. a. Küla põlistalud koonduvad küla tuumikusse pakkudes pildi arhailise koega ehitusviisist, mis avab end nii üksikute eluhoonete (näiteks Jüri-Jaagu ebaharilikult pikk elumaja) kui mitmele poole endale koha leidnud kõrvalhoonete arhitektuuris. Ilmekamaid näiteid on Vana-Kaskvälja kõrvalhooned. Järgmine suurem ehituslaine seostub sõdadevahelise Eesti Vabariigi algusaastatega, kandes endas toonase asundustalude arhitektuurile omast karakterit. 20. sajandi arhitektuurikeelele kohanduvad suhteliselt tagasihoidlikud Mereranna, Kauri ja Arli taluansambel. Ajaloolisse keskkonda lõikuvad uued hooned, mille ilme pakub pildi seinast seinani ulatuvast lähenemisest alates Taga-Liivaku võrdlemisi traditsioonilisest lahendusest kuni laiutavate, ambitsioonikate lahendustega küla keskossa jääval Tähevälja krundil.

Kiiu-Abla külas ei ole põhjendatud väga väärtuslikue külaosade määramine – suurem osa külast on muudetud eelkõige suure maantee ehitusega ning poolas külas selle tõttu ajalooliste õuede „ümberpööramisega” niivõrd, et selle säilitamine praegusel kujul ei ole õigustatud. Külas on kahte liiki ehitusalasid – väärtuslik külaosa, mis paikneb olemasoleva asustuse ümbruses, ja tootmisala.

Ehitus- ja planeerimistingimused Kiiu-Abla külas (va tootmisala)

Näitajad	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	8000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Korrapärane
6. Hoonete paigutus külatänavas suhtes	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone

	kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	135	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	15...60	60...80
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	4,5...5,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone	Palk, laudis, kivi	Laudis

viimistlusmaterjal		
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

Ehitus- ja planeerimistingimused Kiiu-Aabla küla tootmisalal

Olemasolev põllumajandustootmishoonete kompleks rannikust eemal on lubatud rekonstrueerida ja samasse on lubatud ka uute hoonete püstitamine. Uued hooned tuleb paigutada selliselt, et need ei domineeriks visuaalselt olemasolevate väärtuslike hoonete üle kasutades sobivaid välisviimistlusmaterjale ning kõrghaljastust.

17. Kolga alevik

Kolga alevik on kujunenud kunagise Kolga mõisa südamesse ja selle ümbrusesse. Tegemist on suhteliselt uue asustusüksusega, mis on rajatud peale 1919. aasta maareformi, mil mõisamaad jagati asunikele. Kuigi aleviku territoorium on suhteliselt suur, on tihedama asustusega just mõisasüdame ümbrus. Kõige silmatorkavam on loomulikult mõis ise oma suurearvulise hooneteansambliga paiknedes otse maanteed Kolga-Pudisoo ja Ulliallika-Kolga ääres, mida mööda kulgeb kohati ka Lahemaa Rahvusparki piir. Kuigi Kolga mõisa süda on arvatud kaitseala koosseisu, on suur osa Kolga alevikust väljaspool rahvusparki. Külaosa, mis jääb Ulliallika-Kolga maantee äärde ja sellest põhja poole on asunduskülale iseloomuliku struktuuriga, kus taluõued paiknevad teede ääres ilma üksteisega otseselt kokku puutumata. Mõisa põldudele rajatud asundusküla on hiljem tihendatud, mistõttu on tänane külastruktuur segatüüpi küla, millel puudub varasem tsariaegne asustuskiht (va üksikud mõisa majandamisega seotud hooned). Kolga mõisasüdamest kaugemal asub paar tsariaegset hajatalu.

Küla arhitektuuris domineeriv mõis on barokkansambel, mille karakter lähtub regulaarplaneeringulistest printsiipidest. Mõned mõisa abihooned on saanud endale uue funktsiooni maade jagamise järgi (nt Vahtramäe moonakatemaja, mis võeti kasutusele taluelamuna). Põlises asukohas jõe ääres asub tänaseks ümber ehitatud Vanaveski veskitalu. Üldine küla arhitektuur on valdavalt väheilmekas; andes endast märku vaid mõnes harvas paigas – näiteks siis Ulliallika ja Allika taluhoonete arhitektuuris, mille ehitustraditsioon ja proportsioonitaju sobitub Lahemaa konteksti. Tõenäoliselt valmisid juba tsariaja lõpus

Tagavälja, Seljaku, Leedikõrve raba ääres. Hilise juugendi mõju võib aduda Niinemetsa elamu puhul.

Kolga aleviku põhjapoolne osa alevikust on suurepärase miljöoga hästi säilinud hajaküla, kus uued elukohad järgivad ajaloolist struktuuri. See on tsoneeritud väga väärtuslikuks külaosaks. Väärtuslikud aleviku osad asuvad Kolga mõisast põhja pool. Loodepoolne osa kuulub funktsionaalselt ja ruumiliselt kokku Uuri küla osaga.

Muinsuskaitsealust Kolga mõisa kompleksi käesolevad ehitustingimused ei puuduta, vastavad tingimused tulenevad muinsuskaitse eritingimustest.

Ehitus- ja planeerimistingimused Kolga alevikus (va tootmisala ja uus külaosa)

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	12000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)	12000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel, ühel krundil lubatud üks elamu	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane, korrapärane	Korrapärane
6. Hoonete paigutus külatänava suhtes	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned

	elamute taha	elamute taha
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	135	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...120
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	4,5...5,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle	30...35	35...45

(kraadides)		
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Palk, laudis
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

Ehitus- ja planeerimistingimused Kolga aleviku tootmisalal ja uues külaosas

Tootmisala. Olemasolev okupatsiooni ajal ehitatud laut Kolga mõisa kompleksi läheduses on soovitatav kasutusele jätta tootmishoonena. Tootmisalal on lubatud olemasoleva põllumajandustootmishoone lammutamine, rekonstrueerimine ja uute hoonete püstitamine. Tootmishoonete viimistluses tuleb kasutada traditsioonilisi ehitusmaterjale – puitu ja kivi.

Uus külaosa. Kasutuses olevale lasteaiahoonele mõisakompleksist idas on lubatud juurde- ning pealeehitused, hoone kõrgus on piiratud kahe korrusega.

18. Kolga-Aabla küla

Kolga-Aabla on sumbküla elementidega aهلكüla, mis tuumikus tiheneb. Küla vanem asutus ehk taluõued paiknevad piki külatänavat. Hiljem on üsna palju uusi õuesid rajatud nii Eesti Vabariigi ajal kui hiljem, mistõttu on küla tunduvalt tihenenud. Lisaks on tee õgvendamise tulemusena maantee viidud külast välja. Küla jääb pea täielikult pärast sõda rajatud uue maantee ja mere vahele. Vana külatee on aga endiselt kasutusel põhiühendusena külasiseselt. Kolga-Aabla külas on kõigist perioodidest asustust, mis on paigutatud algset külastruktuuri säästvalt.

Küla arhitektuurse pildi moodustab kogum 20. sajandi arhitektuurist, mille vanemat kihistust esindavad sõdadevahelise Eesti Vabariigi aegsed asundustalud – väikesed kalurimajad (küla lõunaotsast alates Sipelga, Kivistiku, Tõnikse, ja Taga-Tõnikse, Tõnu, Toomika, Pihlaka jne), neist mõnigi varustatud verandaga (Kadapiku, Klaukse). Uues ajas ja stiilis talumajade kõrval jätkus kõrvalhoonete puhul traditsiooniline ehitusviis pakkudes mitmeid etnoloogiliselt huvipakkuvaid näiteid palkaitadest (neist tähelepanuväärseim Vainu), küünidest, saunadest jne (Sipelga, Tõnikse, Nurme). Kohati ulatub hoonestus rannani, kujundades põlise sadamakoha

kõrval võimaluse paatide merre laskmiseks. Praegusel Sadama ja Kiviranna kinnistul on oma muul ja samas paadikuurid. Suure kihistuse kujundavad kolhoosiaegne hoonestus (näiteks Kaasiku) ja suvilaarhitektuur, mis on endale leidnud koha tänu heas korras Kuusalu-Leesi maantee lähedusele. Sekka on viimastel aastatel lisandunud uusi ja pretensioonikaid elamuid (Jaaniranna, Mere-Kadapiku), mis niigi kirju üldpildi muudavad veelgi vastuolulisemaks. Küla keskel domineerivad kunagise AS Ekton Aabla osakonna kalatööstuse hooned ja sadam.

Kolga-Aablas on tsoneeritud kolme liiki ehitusalasid: väga väärtuslik, väärtuslik ja uus külaosa. Kolga-Aabla küla vanem keskosas on hästi säilinud valdavalt põlistalude ja pea paarikümne väärtusliku hoonega sumbjas struktuur ning seetõttu on see tsoneeritud väga väärtuslikuks külaosaks. Samasse struktuuri paigutuvad hästi ka mõned hiljem rajatud talukohad. Väärtuslikud külaosad asuvad olemasoleva asustuse ümbruses väga väärtuslikust külaosast lõuna ja põhja pool.

Ehitus- ja planeerimistingimused Kolga-Aabla külas (va uus külaosa)

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	7000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)	4000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel, ühel krundil lubatud üks elamu	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane, korrapärane	Korrapärane
6. Hoonete paigutus	Uus hoone rajada esmajärekorras ajaloolise	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel

külatänava suhtes	hävunud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele asustusstruktuurile	kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	135	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	15...60	60...100
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	4,5...5,5

18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Palk, laudis, kivi
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

Ehitus- ja planeerimistingimused Kolga-Aabla küla uues külaosas

Uues külaosas paiknevad kasutusel olevad korruselamud on lubatud säilitada, renoveerida või lammutada. Väikseim võimalik krundi suurus 4000 m². Uushoonestuse kõrgus on piiratud kahe korrusega ja hooned peavad sobima omavahel. Uued hooned tuleb paigutada selliselt, et need ei domineeriks visuaalselt olemasolevate väärtuslike hoonete üle kasutades sobivaid välisviimistlusmaterjale ning kõrghaljastust. Üksikealmute ja nende juurde kuuluvate abihoonete kavandamisel laienevad Kolga-Aabla küla väga väärtusliku või väärtusliku külaosa planeerimis- ja ehitustingimused.

19. Kolgaküla küla

Kolgaküla on suur ja laialivalguv, koosnedes mitmetest erineva iseloomuga tihedama asustusega külaosadest, mille vahele jääb hajataludega pikitud maastik. Küla idapoolseks piiriks on lõunast põhja suunas voolav Valgejõgi. Lõunast tulev tee kulgeb diagonaalselt läbi küla kulgedes suuresti paralleelselt klindiastringuga. Küla struktuuri moodustav asustus (taluõuede paigutus) on aja jooksul, kohati suuremal, kohati väiksemal, määral tihenunud. Olulised tugipunktid on olnud kõrts, vallamaja ja rahvamaja. Vanade, tsaariaegsete külaosade, vahel on raske leida asustusstruktuurilisi sarnasusi. Iga eraldi asetsev külaosa on omanäoline. Külaosa, mida kutsutakse Kassisabaks on ligistikku paiknevate õuedega talude grupp, mis asub Kolgaküla kaguotsas, päris küla piiril. Kassisabast küla keskosa poole liikudes võib eristada veel mitut omaette talude gruppi, mis moodustavad metsade sees ja põldude vahel justkui omaette maailma. Hajaküla piirkond tsaariaegseid talusid paikneb aga Kolgaküla läänepiiril, paiknedes suuremate

vahemaade tagant külatee ääres, mis kulgeb põhjast lõunasse. Kompaktse kogumiku moodustavad ka kunagise kõrtsi ümbruses paiknevad talud koos endise külakaupluse ja koorejaamaga, millest edela poole jääb järsust astangu all paiknev eraldi taluõuede rida. Tegemist on Lahemaa kõige suurema maakülaga, mis paikneb suurel territooriumil. Mingit selget kogu küla hõlmavat struktuuri ei ole võimalik tuvastada. Tegemist on segatüüpi külaga, mis koosneb mitmetest erinevatest osadest ja kuhu on rahatud talusid nii tsaari-, vabariigi kui ka hilisemal ajal.

Kolgaküla on sisemaa küla sellele tüüpilise arhitektuurilise ilme ja rehemaja tüüpi 19. sajandi lõpus ja 20. sajandi algul välja ehitatud taluhoonetega. Vanu talumaju leidub kogu avaral alal – läänepool Suurekõrves hajataludena (Kõrve, Suurekõrve-Jaani; Suurekõrve-Reinu, Karupõllu/Karumäe), Kassisabas küla idaosas (Kelbari, Kadapiku, Allikaoru (ehit 1908)). Kõik nad kõrge poolkelpkatusega, madalate ja maadligi seintega, palkidest elutiiva ja enamasti kivist rehealusega püstitatud viisil, mida oleme harjunud siduma nimega – Eesti pärane. Küla keskosas leidub ka toredaid taluõuesid, millest tõuseb esile Liivamäe, kuhu suundub paekivimüüri ja puudereaga palistatud külavahetee. Vanu ja ilusaid maju leidub mujalgi: sh näiteks Liivaku (ehit 1912) ja Uuetoa (ehit 1913–14) külast lõunapool kolhoosiküla keskel. Külaosas klindi all leidub ka sõdadevahelise vabariigi aegseid juugendtüüpi majakesi, millele viitavad kogunisti talunimed (näiteks Villa-Vanahansu). 1930ndatest pärinevad Vana-Puki, Toomanni, siia-sinna on 1920. aastatest alates kerkinud ka uusasustust Lahemaale iseloomuliku verandaarhitektuuriga.

Kolgaküla loodepoolne osa (endine Suurekõrve küla) on hästi säilinud valdavalt põlistalude ja suurepärase miljööga hajaküla ning seetõttu on see tšoneeritud väga väärtuslikku külaossa. Nimetatud külaosast põhja pool asuvad Hara küla hajatalud kuuluvad funktsionaalselt ja ruumiliselt kokku Kolgaküla Suurekõrve osaga. Samuti on hästi säilinud struktuuri ning kohase miljööga endise vallamaja ümbruses paiknev vabadike küla ning üksikud täistalud (Toomanni, Tõnumäe), mis on määratud väga väärtuslikuks külaosaks. Kolmas väga väärtuslik külaosa paikneb endise Lauri talu ümbruses, kus on moodustunud omaette kohase miljööga kompleks, kus on nii tsaariaegseid kui ka sõdadevahelise vabariigi aegseid elukohti. Väärtuslikud külaosad asuvad olemasolevate hoonete ümbruses nii küla kesk-, lõuna- kui ka idaosas.

Ehitus- ja planeerimistingimused Kolgaküla külas (va tootmisala ja uus külaosa)

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi

2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	6000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)	6000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel, ühel krundil lubatud üks elamu	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane, korrapärane	Korrapärane
6. Hoonete paigutus külatänavas suhtes	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	160	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2

14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...140
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	6,5...7,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Palk, laudis
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

Ehitus- ja planeerimistingimused Kolgaküla küla tootmisaladel ja uues külaosas

Tootmisalad. Kasutuses olev okupatsiooni ajal ehitatud laut endise Punsu talu maadel küla lõunaosas on soovitatav kasutusele jätta tootmishoone ja muuseumina. Teised kaks säilitatavat tootmisala on küla keskosas saekaatri ja masinapargi kruntidel ning kolmas küla põhjaosas savikarjääri juures. Tootmisaladel on lubatud olemasolevate tootmishoonete lammutamine,

rekonstrueerimine ja uute hoonete püstitamine. Välisviimistluses tuleb kasutada traditsioonilisi ehitusmaterjale – puitu ja kivi – ning traditsioonilisi värvitoone.

Uus külaosa. Uushoonestuse ala on määratud olemasolevate kolhoosielamute juurde küla lõunaosas, kus on lubatud uute kruntide moodustamine (väikseim võimalik krundi suurus 6000 m²), olemasolevate hoonete lammutamine, rekonstrueerimine ja uute hoonete püstitamine. Uushoonestuse kõrgus on piiratud kahe korrusega ja hooned peavad sobima omavahel. Uued hooned tuleb paigutada selliselt, et need sobituks visuaalselt külakeskkonda kasutades sobivaid välisviimistlusmaterjale ning kõrghaljastust. Üksikelamute ja nende juurde kuuluvate abihoonete kavandamisel laienevad siia Kolgaküla küla väga väärtusliku või väärtusliku külaosa ehitus- ja planeerimistingimused.

20. Koljaku küla

Koljaku küla asustus paikneb küla põhjaosas Võsu aleviku läheduses ja suuremate teede ääres. Tegemist on kunstlikult moodustatud administratiivüksusega, mis ei ole ajalooliselt kujunenud tervik. Tänapäevase Koljaku küla piires asuvad põlistalud Lemuselja, Laviku ja Sae. Lisaks mainitud kohtadele kuulub tänapäevase küla piireisse ka varasemalt hoopis Sagadi mõisa maadel asunud Ligedama (märgitud juba 1789. a Palmse ja Sagadi mõisa piirikaardil). Koljaku küla on moodustatud mitme erinevale mõisa koosseisu kuulunud vana hajatalu baasil.

Võsu poole kasvanud suvitusküla foonil eristuvad Koljaku küla arhitektuuris ajaloolised veskikohad: Greenwaldi (tänapäevane nimi) ja Vanaaseme kaugemal Ilumäe tee ääres. Veskivaremete kõrval suured veskitalud, mis kujundavad omaette mõjuringe koos osaliselt säilinud ajaloolise struktuuri ja hoonestusega. Greenwaldis asub rannatüüpi madala kelpkatusega elumaja, mille arhitektuuriline ilme on saanud alguse rehielamu traditsioonidest. Keldrimäe (varasem Lemuselja) talu on vana metsavahi koht, millest annab tunnistust arhailise moega taluõu ja seda piiravad hooned: saun, laudad, paekiviaiad. Suhteliselt arhailisema koega on ka Silla. Eemale jäävad Ligedama põlistalu ja Tiigi, Irma, mis oma põlise karakteri on tänapäevaks kaotanud.

Koljaku külas ei ole põhjendatud väga väärtuslike külaosade määramine – suurem osa külast on muudetud nii struktuuriliselt kui ka miljööliselt niivõrd, et selle säilitamine praegusel kujul ei ole õigustatud. Külas on ühte liiki ehitusalasid – väärtuslik külaosa, mis paikneb olemasolevate talukohtade ümbruskonnas.

Ehitus- ja planeerimistingimused Koljaku küla

Näitajad	Väärtuslik külaosa	
1. Uute kruntide moodustamine	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi	
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	6000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)	
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu	
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Korrapärane	
6. Hoonete paigutus külatänava suhtes	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha	
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	135	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, kelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel

lubatud		
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...120
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	6,5...7,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Palk, laudis
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

21. Koolimäe küla

Koolimäe külas eristuvad kaks asustustuumikut – vana küla kahe põlistaluga Võsu-Vergi teest lõunapool ja vabariigiaegne uus küla teest põhjapool rannavööndis. Nii vanad kui uued vabariigiaegsed talud hargnevad kahel pool teed, pakkudes pildi funktsionaalsest arengust, kus põlistalud kujundasid omaette terviklahendusi ja millele Eesti Vabariigi aeg lisas küla keskel kujuneva tänavat alustava tuumiku. Vanas osas kujundab küla ehitusliku ilme arhailise ilmega ehitusviis, millest eristuva Koolimäe Jüri rehehoone, varjualusega ait, vabariigiaegne laut ja Jürist

välja krunditud Kuusiku piiridesse jäävad ait, saun ja kelder. 1920. aastatel jätkus küla pildi muutus Jüri põlistalust kolme siilu väljalõikamise näol, mille tulemusena on kahe talu piiril kujunenud uus asustustuumik on illustratiivseks näiteks vabariigiaegsetele arengutele. Kolimäe Kunagise Johanni talu krundil valitseb uus arhitektuurikeel, viimase jäänukina põlistalust eristub ansambelis palkidest ait. Talumiljööd kui sellist ei eksisteeri: ümberringi on ehitatud uue vabariigi aegsed suvila tüüpi freespalkidest majad. Mere tsoonis rajatud uue asustustuumiku keskse ehitisena eritub suure kahekorruseline koolimaja – tüüpiline oma liigi esindaja 1920/30. aastatest.

Koolimäe küla asustusega ala lõunapoolne osa (endisest Johanni ja Jürri talust viimane koos juurdeehitatud taludega) on küll segatüüpi külaosa, mille aga muudavad väärtuslikuks kümnekond väärtuslikku hoonet ja visuaalne miljöö. See on tsoneeritud väga väärtuslikuks külaosaks. Väärtuslikud külaosad asuvad küla põhjaosas ja endise Johanni talu maadel.

Ehitus- ja planeerimistingimused Koolimäe külas

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	4000(peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)	4000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel, ühel krundil lubatud üks elamu	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane, korrapärane	Korrapärane
6. Hoonete paigutus	Uus hoone rajada esmajärekkorras ajaloolise	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel

külatänava suhtes	hävunud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele asustusstruktuurile	kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	160	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12	Paekivi (osaliselt), palk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	10...60	60...80
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	4,5...5,5

18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Palk, laudis, kivi
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

22. Korjuse küla

Korjuse küla on alguse saanud Korjuse hajatalust, mis paiknes Ilumäe ja Eru vahel, soode keskel kõrgemal künkal, kus harimiseks sobilikku maad oli suhteliselt napilt. Seetõttu ei olegi Korjuse talust saanud suurt küla areneda. Vana hajatalu Korjuse lähedusse on rajatud hilisemal ajal paar uut talukohta. Küla põhjaosas asub metsade keskel Vanapere. Kuna tegemist on ühe hajatalust alguse saanud üksusega, millele on hiljem liitunud piirkonnas olevad uued talud, ei ole külal selgelt loetavat struktuuri.

Küla arhitektuuripilt on tagasihoidlik, domineerivad väikesed sõdadevahelise vabariigi ajal rajatud väikesed asundustalud, millest mõni ilmestatud verandaga (Oja, Hiiela). Ülejäänud talude puhul on vanade arhitektuuriliste jõujoonte kõrval selgelt ülekaalus kaasaegne lähenemine, mis on toonud kaasa mitmete kunagiste suurte kõrvalhoonete ümberehitamise ja kasutuselevõtu elamisfunktsioonis. Nii näiteks on Kasepere rehehoone baasil ehitatud välja pikk ja mahukas elumaja, rekonstrueeritud on Kõrve hobusetall.

Korjuse külas ei ole põhjendatud väga väärtuslike külaosade määramine – suurem osa külast on visuaalselt/miljöoliselt muudetud niivõrd, et selle säilitamine praegusel kujul ei ole õigustatud vaatamata asjaolule, et enamik talukohti pärineb tsaariajast. Külas on ühte liiki ehitusalasid – väärtuslik külaosa, mis paikneb olemasolevate talukohtade ümbruskonnas.

Ehitus- ja planeerimistingimused Korjuse külas

Näitajad	Väärtuslik külaosa	
1. Uute kruntide moodustamine	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi	
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	8000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)	
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu	
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Korrapärane	
6. Hoonete paigutus külatänava suhtes	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha	
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	140	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel

lubatud		
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...120
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	6,5...7,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Paekivi sokkel, palk, laudis
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

23. Kotka küla

Kotka küla näol on tegemist väikese teede ristumiskohas asuva külaga, mille üheks fookuspunktiks on Valgejõel olev vana veskikoht, millest on teateid juba 1678. aastast. Veskest allavoolu, samuti Valgejõe kõrgel kaldal asub suvemõisahoone. Tegemist on veskikohast välja kasvanud väikese külaga, mis paikneb kompaktselt teede ristumiskoha läheduses ning millel selge külastruktuur puudub. Küla põhjaosas, kunagise suvemõisa ümbruses asub nõukogudeaegne pioneerilaager, tänase nimetusega Kotka Noortelaager. Küla on tihendatud nii

sõdadevahelise vabariigi kui ka nõukogude okupatsiooni ajal nii talude kui tööstusega (hüdroelektrijaam, saekaater, bensiinjaam). Küla asustatud osast lõunapoole on nõukogude okupatsiooni ajal rajatud ebaloomulikult sirge maantee Võsule.

Kotka küla arhitektuuris pälvib tähelepanu 1911. a ehitatud juugendvormides kõrgete katusepindade ja vaheldusrikka dekooriga suvemõisa peahoone, samas ka endisaegne teenijatemaja. Ülejäänud küla puhul domineerib II maailmasõja eelne ja järgne arhitektuur, mis mõnel puhul (näiteks Pillapalu) avaldab mõju oma meeldiva vormikõnega.

Kotka külas ei ole põhjendatud väga väärtuslike külaosade määramine ning olemasoleva külaosa säilitamine praegusel kujul ei ole õigustatud. Väärtuslikud külaosad asuvad olemasolevate hoonete ümbruses Valgejõe kummalgi kaldal.

Ehitus- ja planeerimistingimused Kotka külas (va tootmisala ja uus külaosa)

Näitajad	Väärtuslik külaosa	
1. Uute kruntide moodustamine	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi	
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	4000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)	
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu	
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Korrapärane	
6. Hoonete paigutus külatänavas suhtes	Uus hoone rajada esmajätkekorras ajaloolise hävinud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele asustusstruktuurile	
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	135	135

9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...100
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	5,5...6,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Palk, laudis
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei	

	ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone

Ehitus- ja planeerimistingimused Kotka küla tootmisaladel ja uues külaosas

Tootmisalad. Kasutuses olev saekaater, bensiinjaam ja kalakasvandus ning endise elektrijaama hoone on soovitatav kasutusele jätta. Tootmisaladel on lubatud olemasolevate tootmishoonete lammutamine, rekonstrueerimine ja uute hoonete püstitamine. Endise elektrijaama hoonetesse on lubatud rajada ka elamispinnad. Välisviimistluses kasutada traditsioonilisi naturaalseid ehitusmaterjale ja neutraalset värvilahendust.

Uus külaosa on määratud endise pioneerilaagri alale küla põhjaosas, kus on lubatud uute kruntide moodustamine (väikseim võimalik krundi suurus 4000 m²), olemasolevate hoonete lammutamine, rekonstrueerimine ja uute hoonete püstitamine, mille ehitisealune pindala on kuni 70 m², ühel peahoonele on lubatud kuni 140 m². Uushoonestuse kõrgus on piiratud kahe korrusega ja hooned peavad sobima omavahel. Uued hooned tuleb paigutada selliselt, et need sobituks visuaalselt külakeskkonda kasutades sobivaid välisviimistlusmaterjale ning kõrghaljastust. See kehtib eelkõige naaberkinnistul asuvate suvemõisa hoone ning teenijate elamu kohta.

24. Kõnnu küla

Kõnnu küla on koondunud ümber kahe mõisalise keskuse – kunagise Kolga majoraatmõisa alla kuulunud, hiljem iseseisvunud Kõnnu ja selle karjamõisa – Kimbalu. Enne Eesti vabariigi maareformi 1919 hakati Kõnnu mõisa maid taludeks välja mõõtma ja talusid rajama. Dateeringutega kivid talude vundamendis (nt Madala talu kaevus) jäävad ajavahemikku 1917 kuni 1922. Suuliselt kinnitati, et talud moodustati 1915. aastal. Võib öelda, et tegemist on mõisa põldudele rajatud külaga, mis meenutab struktuurilt asundusküla, kuid on pärit varasemast ajast. Mõisa südame läheduses asub paar hilisemal ajal rajatud talukohta. Vanem tänase Kõnnu küla asustus on Kimbalus, kus vaatamata sellele, et siinsed talumaad 19. sajandi algul ühendati suures osas Kõnnu mõisa alla, on veel praegu põhjaosas loetavad vanad hajali asetsevate põliste talukohtade asustusmuster (Aru ja Raja, tänane Hütimetsa).

Küla arhitektuurne tuumik pärineb mõisaajast, millest järgi mitmeid suuri paekivist majandushooneid: Parmapõllu laudad, Aida rehehoone, Oruküüni laut, niisamuti Viinaköögi viinavabrik tiigi kaldal. Vahetult enne 1919. a maareformi jagati maad taludeks, mis üsna ühel ajal välja ehitatud elamute ja kõrvalhoonetega pakub näite arhitektuuriliselt homogensest asustustervikust. Silmapistvamateks näideteks Turja, Vetepere, Laiapäma, Uuetee, Kukla, Mustahansu, milles domineerivad väikesed verandadega majad. Neile sekndeerib suur

kunagisele mõisa vundamentidele 1930. aastatel ehitatud pooleteist kordne ajastule tüüpiline funkstiili sugemetega koolimaja. Küla teise osa moodustav Kimbalu pakub pildi 19. sajandil aset leidnud talumaade mõisastamise käigust, mille tarvis mitmed talukohad kas kadusid või liideti karjamõisa alla. Taluhooned pärinevad sõdadevahelise vabariigi ajast, leidub nii verandadega maju (Aru-Jaani, Aru-Indreku) kui neid, mis on ehitatud kiiresti ja odavalt, pidades silmas paikkonnas traditsiooniliseks saanud tavasid: oskust püstitada paekiviseinu ja laduda üles palki (Vana-Keskla). Palju on varemtes 1920. a paiku ehitatud kõrvalhooneid, mille seas eristub Aru-Indreku kahekorruseline kõrgel paekivisoklil aidahoone ja kelder.

Lõunapoolses külaosas (endise Kõnnu mõisa maad) on hästi säilinud asundusküla tüüpi küla koos kohase miljööga ning seetõttu on see tsoneeritud väga väärtuslikku külaossa. Endise Kõnnu mõisa keskusest põhjasuunas asuv külaosa ei ole säilinud niivõrd algsel kujul, et selle säilitamine praegusel kujul oleks õigustatud. Nimetatud külaosaga piirnevad Kalme ja Murksi ning Kõnnu küla eraldiseisva põhjapoolse osa asundusküla mustrit järgivad talukohad kuuluvad funktsionaalselt ja ruumiliselt kokku. Tegemist on Kõnnu küla väärtusliku osaga.

Ehitus- ja planeerimistingimused Kõnnu külas

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	30000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)	30000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel, ühel krundil lubatud üks elamu	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane, korrapärane	Korrapärane

6. Hoonete paigutus külatänavas suhtes	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	140	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Paekivi osaliselt soklis, palk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
1169. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...120

17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	6,5...7,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Paekivi sokkel (osaliselt), palk, laudis
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

25. Käsmu küla

Käsmu küla hoonestus koosneb tänaseks terve reast erinevatest kihistustest, mis kogu küla ajaloolise tuumiku ulatuses paralleelselt esinevad. Pisut ajaloolisema ilme on säilitanud küla keskosa Merekooli tee ja Neeme tee ristmikult kahele poole. Käsmule on iseloomulik elamu paiknemine eraldi majandusfunktsioonidest – peamiselt merest (sh ka laevaehtus) elatuvas külas oli põllumajanduslik tegevus vaid omatarbeline ja seega suhteliselt kõrvalises funktsioonis. Seega kannavad eluhooned Käsmu üldilmes ilmselgelt kandvamat rolli kui kõrvalhooned.

Lähtuvalt ehitusajast võib Käsmus eristada erinevaid elamutüüpe:

- 1) väikesed, 19. saj lõpust pärinevad arhailised kalurielamud, mis paistavad silma suhteliselt napi ehitisealuse pinna, madala räästakõrguse ja väikeste aknaavadega;
- 2) valdavalt 19. saj jäävad varased kaptenielamud eelmistest mõnevõrra suurema ehitisealuse pinna, suurema räästakõrguse ja avadega, samuti esinduslikuma detailikäsitle ja asukohaga küla südames;
- 3) 19 saj alguses ja esimese Eesti Vabariigi ajal rajatud üksikud suured kaptenivillad, mida iseloomustab küla ülejäänud ajaloolistest eluhoonetest suurem põhiplaan (ca 150–200 m²),

rohkem kui kolm telge fassaadil, suhteliselt kõrge sokkel (sellega koos ka räästas) ja esinduslikumad detailid;

4) 19. saj algusest II maailmasõjani kolmest eelmisest tüübist väljaarenenud nn tüüpiline Käsmu maja, mida iseloomustab kompaktne põhiplaan, kaptenivillast tagasihoidlikum hoonealune pind (enamasti kuni 125 m², üksikutel juhtudel ka kuni 150 m²) ja räästa kõrgus ning suhteliselt madalakaldeline katus (35–45 kraadi). Fassaadil reeglina 3–5 telge, keskosa rõhutab klaasitud veranda;

5) moodsad ilmingud 1930. aastate lõpust (leidub eelkõige rannaäärsetel aladel) – iseloomulik senisest suuremad aknad ja lakoonilisem aknajaotus, kõrgem ja järsema kaldega katus. Kasvas ka hoonealune pind ja nii mõnigi kord on loobutud piirkonnale iseloomulikust eenduvast verandast;

6) külahoonestuses vähest rolli etendavad ENSV aegsed väikesuvilad;

7) ENSV aegse kollektiivse puhkuse funktsiooni kandvad hooned;

8) taasiseseisvunud vabariigi aegsed suvilad ja kaptenimajade interpretatsioonid.

Käsmu küla väärtuste kujundamisel etendavad olulist rolli kuulsusrikka mineviku – kaptenite külaga, seotud märgilised objektid: merekool, majakas, kirik, Dellingshauseni kabel, kordonihoone, millest tänaseks on saanud Käsmu meremuuseum, pritsikuur, rahvamaja, paadikuurid jne. Mitmetähenduslikuna lisandub siia ka kunagine Kristenbruni kaptenivilla, mis juba kümmekond aastat Kirjanike loomemajana tegutseb. Stiilipuhas elamu küla hiilgeaegadest, mis oma rolliga ka külaelu ja inimesi mõjutav oluline objekt.

Käsmule n.ö tüüpiliseks võib pidada ühelt poolt asustusstruktuuri, kus hoonestus on koondunud kahele poole piki kitsast külatänavat olles n.ö mitmerealine vaid küla keskosas. Paralleelselt rannajoonega kulgeva küla peatänav (Neeme tee) ja maa poole suunduvate kõrvaltänavate ääres püsis kuni II maailmasõjani ühtne hoonestustraditsioon – elamud olid verandaga peafassaadiga tee poole suunatud, samas kui kõrvaltänavaid palistasid abihoonete tagaküljed. Viimane asjaolu loob maalilisi tänavaruume, mis hoidmist ja säilitamist väärivad. Lisaks selgelt loetavale ajaloolisele struktuurile on Käsmus märkimisväärne hulk väärtuslikke elamuid, mis külale tema ainuomase ilme annavad, hulk märgilise väärtusega objekte, selgelt loetav ruumistruktuur, maaliline rannajoon, efektne kooslus paadikuuride näol, üksikud kõrvalhooned jne.

Ehitus- ja planeerimistingimused Käsmu külas

1) Kõik väga väärtuslikud ja väärtuslikud hooned tuleb säilitada, nende korrastamisel kasutada restaureerivat printsiipi vastavalt iga hoone passis antud soovitudele. Lubatud ei ole katusekalde muutmine jm ehituslikult olulised muudatused. Hoonete soojustamine väljastpoolt ei ole lubatud, fassaadilaudis ja avatäited tuleb säilitada või asendada täpsete koopiatega. Lubatud katusekatte

materjalid on sindel, laast, kimm ja valtsplekk, äärmisel juhul eterniit ja bituumensindel, välistatud on profiilplekk, kiviimitatsioon- ja kivikatused. Kõrvalhoonete katusekattematerjalina sobivad laastu- ja laudkatused, odavamate alternatiividena asbestivaba eterniit ja bituumensindel.

2) Miljööväärtuslikud hooned kuuluvad säilitamisele oma põhimahtudes (sh katusekalle) ja üldises arhitektuurses käsitluses. Lubatud katusekattematerjalid on sindel, laast, kimm ja valtsplekk, äärmisel juhul eterniit ja bituumensindel, välistatud on profiilplekk, kiviimitatsioon- ja kivikatused. Kõrvalhoonete katusekattematerjalina sobivad laastu- ja laudkatused, odavamate alternatiividena asbestivaba eterniit ja bituumensindel.

3) Igasugust tüüpi uushoonestuse puhul tuleb vältida silmatorkavaid tänapäevaseid detaile (igasugused plastikmaterjalid k.a avatäidetes, imitatsioonid jne) ja eelistada traditsioonilisi materjale nende traditsioonilises käsitluses. Küll aga võib lubada kaasaegseid võtteid detailikäsitluse osas, retrospektiivne magusate detailidega liialdamine on pigem taunitav. Vältida tuleb diagonaalsetest prussidest moodustatud rõdupiirdeid, mis vahepealsetel aastatel vaat et kohalikuks kaubamärgiks on kujunenud.

4) Soovitav on kasutada elamute puhul eelkõige valgeid toone (erinevatest murtud toonidest helehallini), väiksemate elamute puhul sobivad ka ookratoonid (kollased) ja rootsi punane. Kõrvalhoone tüüpi elamute puhul võib kasutada ka männitõrva tumepruunides ja mustades toonides. Täiesti välistatud peaks olema erksad ja pastelsed rohelised (kaaluda võib mahedate oliivtoonide lubamist, eriti detailides), sinised ja roosad toonid, mis hooned kontekstist kohalt välja rebivad.

Lähtuvalt Käsmu küla ajaloolisest ja miljöölisest väärtusest on Käsmu külas tšoneeritud kaks väärtuslikku piirkonda:

1) Väga väärtuslik külaosa (Käsmu küla ajalooline tuumikala) moodustavad kinnistud, mis olid hoonestatud II maailmasõja eelse seisuga. Ala eesmärk on maksimaalselt säilitada ajaloolist hoonestust ja hoonestusstruktuuri. Ehitustegevuse reglementeerimise eesmärk on säilitada ajaloolise hoonestuse kandev roll külakeskkonna kujundamisel ja vältida dominantsete uusehituste teket.

2) Väärtuslik külaosa – tuumikala kontaktvöönd, kus mahtude ja materjalikasutusega hoitakse n.ö üleminektutsooni ja Käsmu järve ääres olev hoonestusala.

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa (Käsmu küla ajalooline tuumikala)	Väärtuslik külaosa (tuumikala kontaktvöönd ja kinnistud Käsmu järve ääres)
1. Uute kruntide moodustamine	Lubatud, kui see on kooskõlas traditsioonilise asustusstruktuuriga. Peab ühelt küljelt külgnema	Lubatud, kui moodustatavad krundid on selleks piisavalt suured

	külatänavaga. Uusi kinnistuid ei saa moodustada ol.ol abihoonete baasil, ajalooliste taluõuede terviklikkus tuleb säilitada.	
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	2000	1500
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi õuel; ühel krundil lubatud 1 elamu	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi õuel; ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi õuel. Paigutus krundi servas või nurgas, sageli lausa välisperimeetril.	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi õuel
5. Hoonete paigutus õue piires	Korrapärane	Korrapärane
6. Hoonete paigutus külatänavaga suhtes	Vastavalt traditsioonilisele külastruktuurile (vt järgmine tabel – Elamu näitajad)	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel;
7. Lisanõuded	Kinnistu piirdena on sobivaim lihtne lippaed, samast materjalist väravatega, vältida tuleb igasuguseid metall- ja võrkaedu, aga ka rõhtlattidest aedu. Traditsioonilised ja igati soovitud on ka paksud sirelihekid; Väljaspool tuumikala eelistada lippaedu, lubatud on ka muud puitaiad.	

Ehitus- ja planeerimistingimused elamuehitusele väga väärtuslikus külaosas (Käsmu küla ajalooline tuumikala)

Elamu näitajad	Neeme tee, Lille, Põllu, Laane ja Nooruse tänavaga piirnevad kinnistud	Kinnistud mille n.ö tänavapoolne külge jääb väikeste mere äärde viivate teede äärde (Allika, Ranna, Kajaka)
8. Elamu paiknemine	Pikikülje ja räästaga tänava	Kinnistu tänavaäärsel piiril,

	poole, 10–20 m kaugusel tänavapoolsest krundipiirist	võimalikult tumma seinaga tänava poole
9. Elamu põhiplaan	Kompaktse nelinurkse põhiplaaniga, eenduvad võivad olla esi- ja tagafassaadidel verandad	Pikaks väljavenitatud ristkülik, vältida eenduvaid osi verandade jms näol, suuremad klaaspinnad krundipoolisel fassaadil
10. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	135	135
11. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
12. Elamu räästa kõrgus maapinnast (m)	3	3
13. Elamu katusetüüp	Viil	Viil
14. Elamu katusekalle (kraadides)	32...45	32...45
15. Elamu viimistlusmaterjal	Rõhtlaudis (lubatud kombineerida ka püst- ja diagonaallaudisega)	Hele rõhtlaudis või tume poola laudis
16. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5 kuni 1:2	1:1,5 kuni 1:2
17. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
18. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna eluhoonetele iseloomulikest arhitektuuri traditsioonidest; Hooned võivad olla vaid ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada; Klaaspinnad ei tohi moodustada rohkem kui 1/3 fassaadi pinnast; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki;	

Ehitus- ja planeerimistingimused elamuehitusele Käsmu küla väärtuslikes külaosades (tuumikala kontaktvöönd ja Käsmu järve ääres)

Elamu näitajad	Väärtuslik külaosa (tuumikala kontaktvöönd ja Käsmu järve ääres)
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	150
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5
10. Elamu räästa kõrgus maapinnast (m)	3,5
11. Elamu katusetüüp	Viil
12. Elamu katusekalle (kraadides)	30...45
13. Elamu viimistlusmaterjal	Laudis
14. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5 kuni 1:2
16. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel
17. Lisanõuded	

Ehitus- ja planeerimistingimused abihoonetele Käsmu külas

Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
18. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	10...60	60...90
19. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	4,5...5,5
20. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil

21. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	32...45
22. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Palk, laudis
23. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
24. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuuri traditsioonidest; Kõrvalhoone on alati peahoonest väiksem, nii kõrguselt kui ehitisealuselt pinnalt; Abihoonete ehitisealune pind kokku ei tohi olla suurem elamu ehitisealusest pinnast; Hooned võivad olla vaid ühekorruselised; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel õuel võib olla 1 suurem abihoone;	

26. Lahe küla

Rannaäärne, kahe külatänavaga ansambel, millest üks koondub osalt küla läbiva Võsu - Vergi ja teine Lobi külast saabuva tee äärde. Küla maastikulise ilme kujundavad rand ja rannatee, mis ümbritsetud metsadest. Struktuurilt on Lahe küla puhul tegemist kahesuguse asustustüübiga, millest üks – seotud Vergi teega viitab hajakülale, teine Lobi külasse juhtiva tee äärde osa vastab ridaküla tüübile. Erinevalt tüüpilisest rannaküladest (näiteks naaberküla Lobi), on põldudel ja heinamaadel küla ilme kujundajana olnud suhteliselt suurem roll.

Ehistuslikust küljest pakub Lahe küla läbilõike erinevatest ajastustest ja hoonetüüpidest, milles põlise traditsioonina eristuvad vaadeldavale regioonile iseloomulikud madala poolkelpkatusega rehehooned, mis toodi osaliselt üle ja osaliselt ehitati uuesti külapõldude krunti ajamise käigus 19. sajandi teisel poolel (nt Väi), ulualusega kivirahnudel pikkaidad, saunad, keldrid. 20. sajandil on vanu rehehooneid täiendatud moodsa arhitektuuri repertuaarist laenatud elementidega, millest eristub rannaküladele iseloomulik – tiheda ruudustikuga veranda. Tähelepanndav kõrtsihoonete kogum küla idaservas kahel pool Koolimäe teed. Eesti vabariigi ajal anti külaplaneeringule uus suund; taaskorra tihendati põlisküla vanade talukohtade – Kuusiku, Andrekse, Aksli-Tooma vahel, rajades sinna uusi asundustalusid ja toonastele ehitustavadele vastavaid elamuid. Uue elu kinnituseks on külapildis domineerivad kõrge katuse ja laudvoodriga majad, mille seas tõuseb nii mõnigi hoone esile tavapärasest kõrgemate esteetiliste ambitsioonidega – nt Metsala talu, mille juugendlik ilme ja puitdetailid viitavad arhitekti käe võimalikule juuresolekule ja tõstab selle esile üheks ainulaadsema näitena kogu piirkonna kunstilises kontekstis. Ainulaadse ansambli kujundab Koolimäe kõrtsi vanad palkamajad pakuvad autentse koosluse nii kunagisest kirvemehetööst kui detailidest (näiteks sauna- ja laudavärvad). Nõukogude okupatsiooni ajal kujunes Lahe

külast üle Eesti tuntud suvituspaik, mis tõi kaasa küla ilmet solvava teatriliidu kahekorruselise majakasti püstitamise küla keskele, niisamuti kui mitmete naaberhoonete ümber ehitamise kultuuriinimeste vajadustest lähtuvalt.

Lahe küla idapoolne osa on hästi säilinud kruntimisjärgne põlisküla, kus asub üle paarikümne väärtusliku hoone ja kompleksi. See on tzoneeritud väga väärtuslikuks külaosaks. Väärtuslikud külaosad asuvad küla lääneosas, küla tuumikus, kus on tänaseks struktuur märgatavalt muutunud.

Ehitus- ja planeerimistingimused Lahe külas

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	7000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)	7000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel, ühel krundil lubatud üks elamu	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane, korrapärane	Korrapärane
6. Hoonete paigutus külatänaval suhtes	Uus hoone rajada esmajätkorras ajaloolise hävinud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele asustusstruktuurile	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha

7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	135	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, kelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	40...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	10...60	60...80
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	4,5...5,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45

20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Palk, laudis, kivi
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised.; Abihoonetele ei ole üldjuhul lubatud ehitada verandasid, rõdusid, terrasse, katuse väljaehitisi; Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

27. Lauli küla

Lauli küla paikneb suurtest teedest veidi eemal ning on ümbritsetud metsadega. Tegemist on väikese suhteliselt kompaktsel külaga, kus taluõued koonduvad kaheks väikeseks rühmaks, üks neist vana külatee ääres ja teine sellest läänepool, endiste mõisahoonete ümbruses. Uusi talusid on sumbja vormi säilitanud põliskülla rajatud vähe. Vaid küla äärealadel, vanadest tuumikutest eemal on mõned asundustalud. Küla lääneossa rajatud asundustalud on tõenäoliselt asutatud peale 1919. aasta maareformi Sagadi mõisa hoonete ümbruses, sest paiknevad kunagistel mõisamaadel ning ajaloolise küla struktuuri ei kuulu.

Vana tore küla, kus on mitmeid kivist rehealusega maju, väarikaid pae- ja maakivisoklil kõrvalhooneid, aidakesi ja keldreid, millele sekundeerivad üksikud sõdadevahelise vabariigi aegsed väikesed verandaga asundustalud ja 20. sajandi suvitushooned. Tähelepanu pälviv teistest õuedest pisut eraldi idapoolse jääv Liivaku suur ja jõukas talu, kus on alles nii laudvoodriga kaetud rehemaja, otsas paekivist suurte väravatega rehealune. Samas ka võimsad klombitud maakividest laudad. Sama tüüpi on ka Peetri taluhoone, niisamuti kui suuresti ümber ehitatud Ahmani ning talumaja tänaseks kaotanud ja ilma nimeta jäänud kohal Peetri kõrval. Marja pikk ja kogukas (väliskujult rehehoone tüüpi) hoone oli kunagi mõisa moonakate päralt. Pisut uuema arengu näiteks on Kangru suur elumaja, mis on küll ilma rehealuseta, lähtub aga põlisest ehitustraditsioonist proportsioonides. Mitmel pool on etnograafiline traditsioon ka esindatud kõrvalhoonete arhitektuuris, leidub väikesid puidust aidakesi, suuri paekivikeldreid, laudavaremeid, millest mitmed on märgistatud 19. sajandi lõpust pärinevate daatumkividega. Uuema, verandaga maja näiteks on Teinimäe, mis aitab välja joonistada ühe Lahemaa küla arengu, ja Kingu, lisamata siiski arhitektuuri üldpilti olulist.

Lauli küla kaks tuumikut on hästi säilinud valdavalt põlistalude ja suurepärase miljööga sumbküla tunnustega kooslused ning seetõttu on see tzoneeritud väga väärtuslikuks külaosaks. Väärtuslikud külaosad asuvad olemasolevate hoonete ümbruskonnas tuumikust nii põhja- kui ka idapool. Küla idaservas paiknev Liivaku talu kuulub ruumiliselt kokku Vihula küla Sõeaugu külaosaga, kuid on funktsionaalselt seotud Karula-Vihula-Sagadi teega. Küla lääneservas paiknevad talukohad kuuluvad nii ruumiliselt kui ka funktsionaalselt kokku läheduses asuva Sagadi küla Kasevälja kohaga ning nende vahele jääva Tepelvälja küla lõunanurgaga.

Ehitus- ja planeerimistingimused Lauli külas

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	15000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)	15000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel, ühel krundil lubatud üks elamu	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane	Korrapärane
6. Hoonete paigutus külatänavas suhtes	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele asustusstruktuurile	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale	

	kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	135	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...140
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	6,5...7,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Paekivi sokkel, palk, laudis

21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

28. Leesi küla

Leesi on tuumikuga ahelküla, mille majad ja õued nende ümber otsivad kontakti küla läbiva liiklussoonega, eemaldudes enamasti mererannast läänes ja hargnedes põllu-heinamaa siiludena idapoolse kuni põlismetsani. Kogu küla ulatuses on suur osa õuedest pärit tsaariajast. Hilisemal ajal rajatud õued on paigutatud nende vahele.

Vanemaid ehitisi on Leesi külas suhteliselt vähe. Varasem substantis pärineb 20. sajandi 20. aastatest, kust pärinevad väikesed verandaga majad. Neist vanemaid on Rassi küla põhjaotsas, mille puhul on kasutatud tsaariaegseid ehitusvõtteid: püstlaudist sokli vormistamisel. Samasse jääb veel tänaseks tükeldatud Terneeme suurtalu, kust raudkividega külatee viib rannani. Leidub ka vanu palkidest kõrvalhooneid (ulualusega ait, keldrid jne). Mitu verandaga maja on saanud uue laudvoodri, tõustes üldpildis esile oma mõtte ja ehituskvaliteediga (Antsu, Kooli). Küla põhjaosas on eriskummaline mõisamaitse kohaselt kõrge maakivi müüri ümbritsetud Uhi-Tõnu taluõu. Järgnevad taas verandaga pisikesed kalurimajad Uhi-Juhani, Eriku, Üleliiva jne, kuni jõutakse küla keskmesse, kus asub peakividest seintega koolimaja ja selle läheduses surnuaed koos Leesi kabeliga.

Leesi küla põhjapoolne osa on hästi säilinud põlisstruktuuriga rannaküla, kus on ka suurepärane visuaalne miljö kiriku ja surnuaiaga. Samuti on väga väärtuslik külaosa kabeli (kiriku) ümbruses. Väärtuslikud külaosad asuvad olemasolevate hoonete ümbruskonnas suuremas osas külast, kus hoonestusstruktuuri on märkimisväärselt muudetud. Põhjapoolsed talukohad kuuluvad funktsionaalselt ja/või ruumiliselt kokku Tammistu küla lõunaosa talukohtadega.

Ehitus- ja planeerimistingimused Leesi külas

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi,	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku

	traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri	asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	11000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)	6000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel, ühel krundil lubatud üks elamu	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane, korrapärane	Korrapärane
6. Hoonete paigutus külatänavas suhtes	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele asustusstruktuurile	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	135	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, kelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45

12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	15...60	60...100
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	4,5...5,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Laudis, sokli osas osaliselt traditsioonilisel kõrgusel maakivi
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

29. Lobi küla

Lobi küla on põline ridaküla kahel pool rannateed, ümbritsetud mõnedest siirdtaludest metsas ja rannaluidetel, mis enamikus on kujunenud taludeks ostmise ja kruntimise käigus 19. sajandi lõpul ja 20. sajandil. Küla vanema osa kujundavad 5–6 talu küla tuumikus, mille avarad ebaregulaarse hoonete paigutusega taluõued on külatänavast kiviaedadega eraldatud. Talumaja asub õue sügavikus, mille juurest alguse saanud käigurajad ja aiad piirasid ja piiritlesid ala nii naabertalude kui looduse suhtes. Liivane mererand oli aktiivses kasutuses kalastamise otstarbel – siin asusid paadisillad ja võrgukuurid. Küla poolsaare poolses (põhja) otsas asus kõrts. Eesti Vabariigi maareformiga jagati põliskohad osaliselt kruntideks, mis on triibumustrina mõõdetud välja külatee ja mere vahel. Küla uuem Eesti Vabariigi aegsete asundustaludega osa eristub vanematest hoonetest nii oma arhitektuuri kui planeeringulise karakteriga. Asundustalude õued on väiksemad ja hoonestuse paigutus regulaarsem.

Külas on alles mitmeid etnograafiliselt silmapaistvaid objekte – Pedari ja Rätsepa eluhoone, Kõrtsi kinnistul asuv ait, Miku-Mardi talu ait ja Pedari talu kaks aita. Eesti Vabariigi aeg tõi kaasa vanade kalurimajade rekonstrueerimise, rehehoonete katmise laudvoodriga ja uue ajastu innovatsioonina moodsa elu standardile vastavate väikeste ja linnatüüpi viilkatusega majade püstitamise küla lõunaserval.

Lobi küla ridaja vormiga põlisküla tüüpi tuumik ning üksikud hajatalud on hästi säilinud ja määratletud väga väärtuslikuks külaosaks. Hästi säilinud struktuuri toetavad mitukümmend väärtuslikku hoonet ja visuaalne miljöö, mida ei suuda rikkuda kohatine liigergas värvivalik. Väärtuslikud külaosad asuvad küla lääne- ja lõunaosas.

Ehitus- ja planeerimistingimused Lobi külas

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	5000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)	5000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel,	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel;

	ühel krundil lubatud üks elamu	ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane, korrapärane	Korrapärane
6. Hoonete paigutus külatänava suhtes	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele asustusstruktuurile	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	135	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, kelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	40...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada.	

	Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	10...60	60...80
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	4,5...5,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Palk, laudis, kivi
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

30. Loksa küla

Loksa küla asustus paikneb kitsa põhja-lõunasuunalise siiluna, suur osa tänasest küla territooriumist on asustamata. Küla kõige põhjapoolsem (Loksa linna poolne) osa jääb Lahemaa rahvuspargist välja. Küla asustusstruktuuri olulise telje moodustab kõrgete kallaste vahel looklev Valgejõgi, mille kaldal paiknevad talude õued moodustavad ebakorrapärase tihedusega rea jõe paremkaldal. Umbes küla keskel jõe vasakkaldal paikneb endine veskikoht. Teine olulisem objekt on kõrts, mis asub küla põhjaosas, samuti jõe kaldal. Suure osa talude õuede asukohad on pärit vähemalt tsaariajast, küla põhjaosas leidub ka paar asundustalu. Üldiselt on tegemist vana külaga, mille asustustihedus ei ole olulisel määral suurenenud ning mis oma struktuurilt meenutab ahelküla.

Arhitektuuris domineerib sõdadevahelise vabariigi aegne hoonestuskiht, milles eristuvad Lahemaale iseloomulikud jooned ja kohalikust eripärast lähtuvad põhimõtted. Vanemat traditsiooni esindab Kuivakõrtsi rehemaja (oletatavasti kunagi ka kõrtsihoone). Sarnase hoone leiame Kandeasult. Sõdadevahelise vabariigi aegset kerget ja väikest (osalt verandadega) hoonetüüpi esindavad Allika, Männiku, Vana-Männiku, Tamara (kunagine sillapea koht), mis on küla kõige paremini säilinud ansambleid. Lisaks peahoonele pälvivad seal tähelepanu ulualusega aidad, väike kõrgete väravatega laudahoone, puidust pealikuga võimas kelder. Omaette tõuseb esile Vanaveski kohale tekkinud ansambel – suuremat sorti peahoone ja kõrvalhooned, mille seas ilmnevad juba Lahemaa rannaküladele iseloomulikud vormid ja kujundusvõtted.

Loksa küla keskosa Valgejõe paremkaldal on väga hästi säilinud põlisstruktuuri ja kohase miljööga hajaküla ning seetõttu on see tsoneeritud väga väärtuslikuks külaosaks. Väärtuslikud külaosad asuvad olemasolevate hoonete ümbruses väga väärtuslikust osast nii põhja- (Valgejõe parem- ja vasemkaldal) kui ka lõunasuunas (Valgejõe vasemkaldal). Mõned talukohad küla põhjaosas jäävad väljapoole Lahemaa rahvusparki.

Ehitus- ja planeerimistingimused Loksa külas

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	15000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)	15000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel, ühel krundil lubatud üks elamu	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane, korrapärane	Korrapärane

6. Hoonete paigutus külatänaava suhtes	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	135	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5 kuni 1:2	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...120
17. Abihoone harja kõrgus	3,5...4,5	6,5...7,5

maapinnast (m)		
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Palk, laudis
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

31. Loobu küla

Lahemaa rahvusparki Lahemaa piiranguvööndisse jäävas Loobu küla osas tuleb ehitamisel ja planeerimisel arvestada alljärgnevate tingimustega.

Ehitus- ja planeerimistingimused Loobu külas

Näitajad	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	10000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane, korrapärane

6. Hoonete paigutus külatänaval suhtes	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha	
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	135	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...120
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	5,5...6,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil

19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Paekivi (osaliselt), palk, laudis
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

32. Läsna küla

Lahemaa rahvusparki Lahemaa piiranguvööndisse jäävas Läsna küla osas on ehitus- ja planeerimistingimused samad, mis Loobu külas.

33. Metsanurga küla

Üle poole Metsanurga külast ning ka ajaloolistest taludest jääb kaitsealalt välja. Metsanurga on hõredalt asustatud hajaküla.

Põlistaludest on terviklikult alles Reooja rehemaja, mille 19. sajandi keskpaiku ehitatud (dateeritud 1846) on keskse tähendusega Lahemaa taluarhitektuuri arhitektuuriajaloolisel analüüsil. Osaliselt puidust ja osaliselt kivist suurte väravate ja massiivse katusega rehehoone annab aluse Sagadi mõisas traditsioonilise ehitustüübi dateerimiseks, viidates ajas suhteliselt kaugele ulatuvatele vormilisele ja funktsionaalsetele iseärasustega, mis sellisena elasid edasi kuni 19/20 sajandi vahetuseni. Seljaku eluhoone on hävinud; daatumkivi selle paekivist laudahoone seinas on tõestuseks konservatiivse ehitusviisi elujõulisusest EV aegu. Pilku püüab otsatult pikana piki taluteed kulgev paekivimüür. Samas on säilinud ristpalkehitisena olulisi kõrvalhooneid: laudad, aidad, saunad.

Metsanurga külas ei ole põhjendatud väga väärtuslike külaosade määramine – suur osa külast jääb väljapoole rahvusparki piire ning piiridesse jäävad talud ei moodusta terviklikku külastruktuuri. Selle säilitamine praegusel kujul ei ole õigustatud. Küla lääneservas väärtuslikus külaosas asuv Reooja kinnistu kuulub nii funktsionaalselt kui ka ruumiliselt kokku Võsupere ja

Palmse küla lähitaludega. Külas on ühte liiki ehitusalasid – väärtuslik külaosa, mis paikneb olemasolevate talukohtade ümbruskonnas.

Ehitus- ja planeerimistingimused Metsanurga külas

Näitajad	Väärtuslik külaosa	
1. Uute kruntide moodustamine	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi	
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	11000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)	
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu	
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Korrapärane	
6. Hoonete paigutus külatänava suhtes	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha	
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	160	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Paekivi (osaliselt), palk, laudis	Laudis

13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...160
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	6,5...7,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Paekivi (osaliselt), palk, laudis
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

34. Muike küla

Muike küla on teistest naaberküladest erineva arenguga, sest algse vana küla asemele toodi Ilumäelt 1759. aastal karjamõis ja ehitati viis puithoonet (kupjamaja, karjahoov, ait, rehi ja saun). Sellest tulenevalt ei ole võimalik jälgida vana külastruktuuri, mida teiste Palmse mõisa külades

(Ilumäe, Võhma, Uusküla jne) on lihtne teha. Seoses karjamõisa rajamisega hävitati varasem külastruktuur täielikult, sest mõisa ja küla struktuurid on kardinaalselt erinevad. Muike küla asub Palmse mõisasüdame vahetus naabruses. Palmselt suundub Muikele sirge tee. Muike hooneteansamblisse kuulus 1806. aastal kuus hoonet, selle ümber laiusid põllud, paiknedes lappidest koosneva ringina ümber hooneteansambli. Läbi karjamõisa keskuse voolas Muike oja, mis suubub mõne aja pärast Võsu jõkke. Oja kaldal tee ääres asus kõrts. Mõisaaja lõppemisega jäi kasutuseta ka Muike karjamõis ja maad jagati Eesti vabariigi saabudes asunikele. Küll püsis varasem ehitustraditsioon ning tänases külapildis on mitmeid suuremahulisi hooneid, kuid teine osa hoonetest on selgelt pärit hilisemast, asundusperioodist. Sõdadejärgsel perioodil on lisandunud mitmeid uusi kohti. Külastruktuur ei ole kompaktne nagu vanemate külade puhul on näha. Tegemist on suhteliselt uue struktuuriga, kus ei ole võimalik määrata selget seaduspära. Küla on väike ning erinevast ajajärgust talude õued asetsevad mööda külamaad laiali. Kuid Muike külal on siiski tänapäevase asustuse (taluõuede paiknemine) loogika olemas: karjamõisa aegne tuumik ja asundustalude ajast hajali paiknevad talud, millele on lisandunud ühel piiratud alal (teest N-pool) uuuslamud viimasest 20 aasta perioodist.

Arhitektuurilise ilme kujundavad kunagise karjamõisa neli hoonet, varemed ja müürid, mille ümber on hajakülana sõdadevahelise vabariigi ajal kasvanud mitmeid väikeseid verandaga talumaju: Kalkmäe, Kuuskla. Kõrvalhoonete puhul jätkus 19. sajandile iseloomulik lähenemine – paekivi vundamentidele laotud ümarpalkseinad loovad pildi toonase arhitektuuri kestvusest ja põlisusest. Lisaks on asunduskohtadele püstitaud ka uuemat arhitektuuri (Allika, Imara jne).

Muike küla tuumik endise abimõisa lähiümbruses on hästi säilinud sumbjas kooslus tsariaegsete mõisa hoonete kasutuselevõtul tekkinud taludest, kus pea kõik hooned on väärtuslikud, ning seetõttu on see tsoneeritud väga väärtuslikuks külaosaks. Väärtuslikud külaosad asuvad olemasolevate hoonete ümbruskonnas tuumikust läänes ja idas.

Ehitus- ja planeerimistingimused Muike külas

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	20000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)	20000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)

3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel, ühel krundil lubatud üks elamu	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane	Korrapärane
6. Hoonete paigutus külatänavas suhtes	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele asustusstruktuurile	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	135	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel

15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...160
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	6,5...7,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Paekivi (osaliselt kõrge sokkel), palk, laudis
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

35. Murksi küla

Murksi küla on hajaküla. Mille kolmest talust koosnev tuumik (Murksi, Põdrapõllu ja Lepa) on pärit vähemalt tsaariajast ja moodustab ka täna väikese omaette rühma. Tuumikust väljas paiknevad 20. sajandi algul moodustatud uued talud ei kuulu orgaaniliselt vanasse külatuumikusse. Täiesti eraldi ilmega on just küla lõunaosas asuv asunduskülalalaadne külaosa, kuuludes pigem Kõnnu küla asundusmaastiku koosseisu.

Küla hoonestus pärineb valdavalt sõdadevahelise vabariigi ajast, pakkudes üldpildis mitmeid ajastule iseloomulikke näiteid toonasest ehitusviisist. Domineerivad väikesed verandadega majad

– Pae-Lageda, Uustalu. Esile tõuseb Põllu, mis oma proportsiooniilus ja arhitektuurivormides peegeldab toonasele külaarhitektuurile iseloomulikke suundumusi ja väärtusi. Leidub ka näiteid vana rehemaja traditsiooni jätkumisest 20. sajandil, mille näiteks on Välja palkidest rehielamu. Palju kõrvalhooneid, millest enamus on laotud üles vana kombe kohaselt palkidest (Lepa ait, Välja laudad).

Murksi küla ajaloolises südames on kohase miljööga hästi säilinud põlistalude struktuur, mida on laiendatud asundustaludega. See on tšoneeritud väga väärtuslikuks külaosaks. Küla lääneosa talukohad kuuluvad funktsionaalselt ja ruumiliselt kokku Kalme ja Kõnnu küla osadega ning moodustavad nendega ühise, mitte niivõrd alapäraselt säilinud struktuuri, et selle säilitamine praegusel kujul oleks õigustatud. Tegemist on Murksi küla väärtusliku osaga.

Ehitus- ja planeerimistingimused Murksi külas

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	15000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)	15000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel, ühel krundil lubatud üks elamu	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane, korrapärane	Korrapärane
6. Hoonete paigutus külatänavas suhtes	Uus hoone rajada esmajärekorras ajaloolise hävinud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned

	asustusstruktuurile	elamute taha
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	140	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	7,5...8,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...120
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	6,5...7,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle	30...35	35...45

(kraadides)		
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Palk, laudis
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

36. Mustoja küla

Algselt Vihula mõisale kuulunud rannaküla mõisaaegne krundistruktuur on suures osas kadunud. Nii Eesti Vabariigi kui ka nõukogude okupatsiooni ajal on paljud põlistalude krundid tükeldatud ning hoonestatud. Täna kirjuses külapildis leidub nii rehielamuid kui nõukogude okupatsiooni aegseid suvilaid.

Vanemad hooned lähtuvad rehehoone tüübist. Ehitatud 19./20. sajandi vahetusel ja seejuures erandlikuna mitte palkidest vaid paekivist, avaldub nende puhul ehituslik mõte, mis lähtub kunagisest tootmisviisist ja selle ühest olulisemast osast – rehepeksust. Unikaalsed on Saare ja Männiku talu, mille poolkelpkatusega vana tüübiline maja on ehitatud pooleldi kivist ja pooleldi puidust, mis on kaetud rõhtpalkvooderdusega. Märgina uute aegade saabumisest liitub hoonele veranda. Varasemat ehitusviisi kätkeb ka Mäe talu elumaja, kus rehielamu traditsioon avaldub ennekõike üldises masside liigenduses ja lohmakas vormis. Elumaja kõrval väärivad tähelepanu kõrvalhooned, näiteks Saare talu palkidest ulualusega ait, Mäe talu ait, Rannala vana maja kõrvale püstitatud aidad.

Varasema traditsiooni sees kasvab esile uus lähenemine, mille näiteks on põlistalude vahele tekkinud Uustalu, kus elumaja puhul on astunud pikk samm 20. sajandisse, kõrvalhoonete arhitektuuris (pikkaida puhul) jälgitud aga konservatiivset viisi, varades seinad üles oma metsast langetatud palkidest ja oma küla meeste käterammul. Traditsioon leiab jätku Käsperi talu elumaja (uuendatud) ja aidahoone arhitektuuris, pakkudes võimaluse rannakülades alguse saanud imeväikeste kalurimajade kujunemiseks, nii nagu see end avaldab näiteks 1930ndatest pärineva Neemeotsa talu puhul. Viimase hoonetüübina on külas koht ka uuele linnatüüpi nn. hansaviiluga sadulkatusega kompaktsel ja ratsionaalsele elumajale, mis tähistas nii jõukuse kui nõudluse kasvu oma elutingimuste parandamisel. Erandiks külas on Rünka talu juugendstiili eeskujud

järgiv villatüüpi elamu, mille pretensiooniks on olnud pigem mitte sulanduda, vaid eristuda ja mis on seetõttu pöördunud professionaalase arhitektuurikäsitluse vormivõtete poole. Nõukogude okupatsiooni periood on jätnud külla mõned lihtsad pultkatusega suvilad. Eesti Vabariigi aeg toonud kaasa arhitektuurilt sobimatu lähenemise, mille esimeseks tunnuseks on juba pseudoarhitektuuri hulka kuuluva freespalgi kasutamise (Külaotsa, Nipernaadi).

Mustoja külas ei ole põhjendatud väga väärtuslike külaosade määramine – suurem osa külast on muudetud niivõrd, et selle säilitamine praegusel kujul ei ole õigustatud. Külas on ühte liiki ehitusalasid – väärtuslik külaosa, mis paikneb olemasoleva asustuse ümbruses.

Ehitus- ja planeerimistingimused Mustoja külas

Näitajad	Väärtuslik külaosa	
1. Uute kruntide moodustamine	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi	
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	4000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)	
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu	
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Korrapärane	
6. Hoonete paigutus külatänavas suhtes	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha	
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	135	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5

10. Elamu katusetüüp	Viil, kelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	40...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5 kuni 1:2	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	10...60	60...80
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	4,5...5,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	35...45	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Palk, laudis, kivi
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1	

37. Muuksi küla

Muuksi piirkonna ajalugu ulatub tagasi muinasaega, millest on säilinud jäljed asulakohast ja kalmistutest ning Eesti üks suurem kogum kivikalmeid. Küla tänases ilmes on olulisel kohal kiviaiad, lambakoplid, muinaspõldude jäljed ja kadakased karjamaad. Varasema kihistuse kujundavad tsaariaegsed talud – sh Kooli nimeline koht küla keskel kunagise peatänavaa ääres, mille peahoone (oletav küla koolimaja) – proportsiooniilu ja materjalikasutus on näiteks rahvakultuuri traditsioonide tasemest. Tähelepanu väärib ka sama koha kõrvalhoonete ansambel: saun, sepikoda, karjalaudad. Suurest teest lääne pool kerkib klindinõlval esile Neeme (rekonstrueeritud), mille arhitektuuriline ilme on seotud 19. sajandi ehituspärandiga, mis moodustabki küla silmaga hoomatava vanema kihistuse. Vanad on ka veel Turjevälja (1911), Toomanni (kõrvalhoone 1898. a). Neile kujundavad fooni paekivivaremed, võimsad keldrid (Alttoa, 1894). Ja taas ja taas kiviaiad. Omaette kihistuse on jätnud küla ilmesse sõdadevahelise vabariigi aeg oma Lahemaale omase asundusaegse arhitektuuri, sadulkatuste ja verandadega: Liiva Ludwigi, Lommi, Alttoa. Paari talu: Aedla (arhitekt August Volberg) ja Keskvälja võib nende tavaliselt edevama ilme ja kasutatud stiiliarhitektuuri sugemetega klassifitseerida häärberiarhitektuuri valda, andes sellisena märku 1920.-30. aastate Volbergi-Velbri suunast, mille tunnistuseks on nii hoone kuubiline proportsioon kui suhteliselt madalate seinte kohalt kerkiv kõrge täiskelpkatus. Mitmed talud on tänaseni omaette vaatamisväärsuseks, pälvides tähelepanu nii oma ansambli kui koha poolest maastikus. Tänapäevane küla on silmapaistvalt hästi säilinud sumbja struktuuriga.

Muuksi küla on hästi säilinud põlisküla koos mitmekümne väärtusliku hoone ja suurepärase miljööga. Külast edelas asuvad naaberküla, Soorinna põlistalud on funktsionaalselt ja ruumiliselt seotud Muuksi külaga, idaosas asuv Kärge talu on seotud Uuri küla struktuuriga. See on tsoneeritud väga väärtuslikuks külaosaks.

Ehitus- ja planeerimistingimused Muuksi külas

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	10000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)

3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel, ühel krundil lubatud üks elamu	
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane, korrapärane	
6. Hoonete paigutus külatänavas suhtes	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha	
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	140	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	35...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Paekivi, ppalk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	

Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...160
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	6,5...7,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Paekivi, palk, laudis	Paekivi, maakivi, palk, laudis
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

38. Natturi küla

Natturi küla on hajaküla struktuuriga vana kaluriküla. Kuigi algset krundistruktuuri on tugevasti muudetud, on tänaseni säilinud küla teedevõrk ning talude ja õuede struktuur. Küla tuumiku moodustavad kolme põlistalu maad. Natturi põlisküla koosnes kolmest suuremast talust (Seppa, Mardi, Niggola) ja kahest väikemast kohast (Simo ja Wolmri). Tsaariajast on hästi säilinud Nigula taluansambel (elumaja koos mitmete kõrvalhoonetega). Mardi talu rohkearvuline ansambel on küll säilinud, kuid paikneb mitmel erineval kinnistul. Sepa talu vanad kõrvalhooned paiknevad suhteliselt lähestikku kunagise õue asukohas, uus elumaja asub veidi eemal. Kompleksi poolitab külatee. Nii küla lõunaosa krundistruktuur (väikesed krundid ja tihedalt paiknevad hooned) kui ka hoonestus on pärit osalt Eesti vabariigi ajast ja osalt nõukogude okupatsiooni perioodist, millele taasiseseisvumise järgi on lisandunud Männi kinnistu hoonestus. Küla struktuurilt ja tüpoloogialt on tegemist hajakülaga.

Külas leidub toredaid vanu maju, mis nii mõneski paigas – näiteks Mardi talu kõrvalhooned tõstavad esile nii oma autentse arhitektuurilise ilme kui tsaariaja arhitektuuriliste eeskujude ja

hierarhiate jälgimise poolest. Nigula talu peahoone on ehitatud enne revolutsiooni. Natturi on Lahemaal kahtlemata üks väärtuslikumaid, selle pärandmaastik (nii teedevõrk kui talude ja õuede struktuur) suures osas alles. Omaette vaatamisväärsuseks on küla piiridesse jääv sadam koos seal asunud lautrite, võrgu- ja paadikuuridega, mis ühendas mitme küla vajadused, võimaldades ühtlasi ka neeme läänekaldalt pääseda väikesele vaate kaugusele jäävale saarele. Põlisküla 20. sajandil alanud intensiivne areng maakasutuse vallas tõi kaasa asundustalude tekke küla põhja- ja lõunaosas, mis täienes veelgi nõukogude okupatsiooni ajal, kujundades kunagisel Vana-Siimu talu maadel suvitusilmelaadse koosluse. Ka teine vabariigiaegne asustustuumik (külast põhja pool neeme tipu suunas) kannab moodsate aegade pitsarit. Siiski on küla põlisilme nii mitmeski paigas säilinud ja uusehitused ei ole saavutanud ülekaalu.

Natturi küla põhjapoolne osa on väärtuslike hoonete ja miljööga hästi säilinud põlisküla, mis on tsoneeritud väga väärtuslikuks külaosaks. Väärtuslikud külaosad asuvad küla lõunaosas, kus endised talud on jagatud väiksemateks ehituskruuntideks.

Ehitus- ja planeerimistingimused Natturi külas

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	6000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)	3000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel, ühel krundil lubatud üks elamu	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel
5. Hoonete paigutus taluõue	Ebakorrapärane, korrapärane	Korrapärane

piires		
6. Hoonete paigutus külatänava suhtes	Uus hoone rajada esmajärekorras ajaloolise hävinud hoone vundamendile, traditsioonilisele asustusstruktuurile	Uus hoone rajada esmajärekorras ajaloolise hävinud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele asustusstruktuurile
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
lamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	160	150
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Paekivi (osaliselt), palk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim	10...60	60...80

ehitisealune pind (m ²)		
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	4,5...5,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Palk, laudis, kivi
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

39. Nõmmeveski küla

Tänane Nõmmeveski küla asub Valgejõe mõlemal kaldal, asustus jääb valdavalt paremkaldale. Ühe kogumiku moodustab jõe kaldal asuva veski läheduses olev asustus ja teise, veidi omaette jääva grupi jõesst veidi eemale jääv asustusüksus Väikevälja ja Suurvälja talu ümbruses. Küla paikneb jõe ületuskoha läheduses. Samas on ka 1,2 m kõrgune, veerikas kärestikuline Nõmmeveski juga. Veejõu paremaks kasutamiseks ehitati 1920. aastate lõpul Nõmmeveskile varasema vesiveski asemele hüdroelektrijaam, mis täna on varemetes. Kunagi külas olnud koolimaja põles okupatsiooniajal. Tegemist on külaga, mille tänases struktuuris leidub asustust kõigist perioodidest – tsariaegsest, asundusaegsest ja hilisemast.

Hoonestuses prevalveerib sõdadevahelise vabariigi aegne hoonestus. Jõe ääres on vana veskikoha asemele ehitatud hüdroelektrijaam, millest on alles metallist turbiinid, veevoolu ja derivatsioonikanalid. Jõe läänekaldale jääb Kärestiku kogukas poolkelpkatuse ja unkaaukudega elumaja (ehitatud 1917-20). Kaugemale külast põhja poole jääb Vädimetsa kerkides esile nii oma asendiga kõrgel kaldapealsel kui arhitektuuri poolest – madala poolkelpkatusega peahoonet kaunistab avar veranda. Sõdadevahelise vabariigi aega dateeruvad ka Kuusiku ja Väikevälja. Mitmel pool on alles palkidest kõrvalhooneid. Küla keskel Kõrgekalda turismitalu mõne retrovaimus hoonega.

Nõmmeveski külas ei ole põhjendatud väga väärtuslike külaosade määramine – suurem osa külast on muudetud niivõrd, et selle säilitamine praegusel kujul ei ole õigustatud vaatamata asjaolule, et külas asub väga maaliline Valgejõe org koos paisuga. Külas on ühte liiki ehitusalasid – väärtuslik külaosa, mis paikneb olemasolevate talukohtade ümbruskonnas.

Ehitus- ja planeerimistingimused Nõmmeveski külas

Näitajad	Väärtuslik külaosa	
1. Uute kruntide moodustamine	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi	
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	4000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)	
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu	
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Korrapärane	
6. Hoonete paigutus külatänavaga suhtes	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha	
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	135	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45

12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...140
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	6,5...7,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Paekivi (osaliselt), palk, laudis
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

40. Oandu küla

Oandu, olles välja kasvanud Sagadi mõisa veskikohast, moodustab täna kompaktse rühma Sagadi-Altja tee ja Altja oja ristumiskohas. Tänapäevase küla territooriumil, päris põhjapiiril asub Sipa kõrts ja metsavahikoht (kõrts märgitud 1789. a Sagadi ja Vihula mõisa piirikaardil), mis on ajalooliselt kuulunud Altja küla alla. Sipa ei moodusta ka täna Oanduga mingit olulist sidet. Oandu küla tuumik paikneb ajaloolise veskikoha ümber, jäädes jõe ja tee vahele, kuid ei moodusta mingit selget struktuuri. Tänapäeval on mõisa majandushooned kasutusel elamute ja suvilatena ning endine rehi on RMK hooldada. Veski varemed on korrastatud ning üks hoonetest on katuse all. Päris uusi kohti on rajatud vaid üks, kuid ajaloolised hooned on paiguti tugevasti ümber ehitatud ning ehitatud on uusi hooneid.

Küla arhitektuurses keskmes on vana varemetes veskikoht, seejuures aga korrastatud, mis loob eelduse tema arhitektuurilisele positsioonile paljude teiste samasse jäävate vähema tähtsusega hoonete kõrval. Omaette terviku kujundab metsniku koht jõe pidi pisut lõunapoole ja suur ning erakordselt hästi säilinud karjamõisa karjaõu, mis moodustab samanimelise talu südame. Nauditav on ka Sipa metsavahikoht omas kompleksis.

Oandu külas ei ole põhjendatud väga väärtuslike külaosade määramine – suurem osa külast on nii struktuuraalselt kui ka miljööliselt muudetud niivõrd, et selle säilitamine praegusel kujul ei ole õigustatud. Kunagise abimõisa hooned on küll selgesti loetavad, kuid nende vahele ning ümber on ehitatud liiga palju lisandusi. Külas on ühte liiki ehitusalasid – väärtuslik külaosa, mis paikneb endise abimõisa ja olemasolevate talukohtade ümbruskonnas. Küla idaservas väärtuslikus alas asuv Männiotsa kinnistu kuulub ruumiliselt kokku Tepelvälja küla lähitaludega, küla põhjaosas asuvad Sipa kinnistud kuuluvad nii ruumiliselt kui ka funktsionaalselt kokku Altja küla lähitaludega.

Ehitus- ja planeerimistingimused Oandu külas

Näitajad	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	6000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel

5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane, korrapärane	
6. Hoonete paigutus külatänavas suhtes	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha	
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	135	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...160
17. Abihoone harja kõrgus	3,5...4,5	6,5...7,5

maapinnast (m)		
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Paekivi (osaliselt), palk, laudis
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

41. Pajuveski küla

Lahemaa rahvusparki Lahemaa piiranguvöönisse jäävas Pajuveski küla osas on ehitus- ja planeerimistingimused samad, mis Vihula küla väärtuslikus külaosas.

42. Palmse küla

Administratiivüksusena on Palmse küla suhteliselt noor. Tänapäevane küla on moodustatud Palmse mõisa südame ja selle ümbruse baasil, mistõttu on tegemist alles 1919. maareformi järel moodustatud külaga. Küll aga on olulise märgilise ja tugeva mõjuga Palmse mõis, mis ka tänapäeval esile kerkib. Tänapäevase küla näol on tegemist suures osas noore, asundusaegse külaga, mille talud on rajatud mõisa põldudele nagu see on tüüpiline ka teiste asunduskülade puhul. Uus asundusküla jaguneb kaheks osaks, üks Viitna-Koljaku teest põhja poole jääv ridamisi asetsevate taluõuede grupp ja teine lõuna poole Viitna- Koljaku teed jääv hajakülatüüpi külaosa, mille ühte osa kutsutakse ka Kelmikülaks. Lisaks kuuluvad Palmse küla juurde tsaariaegsetest kohtadest Oruveski (rajatud 1743), Põhjakalda ja Põisma (tänapäeval Pikkeri). Küla lõunaosa lõikab Lahemaa rahvusparki piir, mistõttu osa asunduskülast pea kümne ajaloolise taluga jääb käsitletavalt alalt välja. Üldiselt on tegemist külaga, mis koosneb väga eriilmelistest osadest moodustamata kompaktselt tervikut. Kõige selgemalt eristub maastikus Palmse mõisa suurejooneline hooneteansambel, ülejäänud külahoonestus on tagasihoidlik, asunduskülaladne.

Palmse on ennekõike mõis, sealt ka tema ilu ja kunstiline positsioon, mis jätab selgelt varju tema ümber kasvanud külaasustuse ja sellele omased arhitektuurilised jooned. Külahooned järgivad asundustalude traditsioone, sekka ka mõned uuemad näited. Mõisa ansambli tuumiku kujundab esiväljakuna avanev auhoov, mida maanteedest eristavad obeliskidena kavandatud auväravad ja külgedelt piiravad kaaristuga aidahoone ja tall-tõllakuur. Mõisahoone taga terrassidena laskuv väike regulaaraed, mille kompostisoon ja kujundus viitab 18. sajandi mõisa esteetikale ning mis laskuvas orupõhjas pakub võimaluse tiigipeeglile ning selle ümber koonduvale võluvale paviljonide, oranžeriide, kaevu ja kavaleride maja sümbioosis kujundatud tervikule – ühele kaunile mõisale Eestis.

Palmse mõisast läänes olev osa külast on hästi säilinud asundusküla kümnekonna väärtusliku hoonega ning seetõttu on see tsoneeritud väga väärtuslikuks külaosaks. Väärtuslikud külaosad asuvad küla põhjaosas nii Muike küla idaosaga funktsionaalselt ja ruumiliselt kokku kuuluvas asunduskülas, endise Oruveski ümbruses kui ka lõunaosas. Põhjakalda talu on tänapäeval paremini ligipääsetav ida poolt, kuid ruumilise seose tõttu teiste sama oru pervel asuvate kohtadega on ruumiline ühendus näidatud pigem lääne suunal. Põhjakalda, Käenu ja Aasu vahel olevasse metsa ning jõe ja järve kalda ehituskeeluvööndisse ei ole uute elukohtade rajamine lubatud.

Muinsuskaitsealust Palmse mõisa kompleksi käesolevad ehitustingimused ei puuduta, vastavad tingimused seab Muinsuskaitseamet.

Ehitus- ja planeerimistingimused Palmse külas

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	20000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)	20000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel, ühel krundil lubatud üks elamu	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda	Lubatud kohtades, kus järgib

	võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	hoonete paigutusviisi taluõuel
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane	Korrapärane
6. Hoonete paigutus külatänava suhtes	Uus hoone rajada esmajärekorras ajaloolise hävinud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele asustusstruktuurile	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külateeäärde, abihooned elamute taha
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile.	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	135	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, kelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:5 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	

Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...120
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	6,5...7,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Palk, laudis
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

43. Parksi küla

Parksi on hajakülatüüpi külastruktuuriga küla, mis paikneb omaette metsade vahel Vasaristi jõe ja Kotka-Valgejõe maantee vahelisel alal. Kuigi osa tänasest küla territooriumist ulatub pika siiluna ka teisele poole maanteed ei ole sellel külastruktuuri jaoks olulist tähtsust kuna seal asustus puudub. Asustatud külaosa aga moodustab ühtse puhtakujulise hajaküla terviku, kus eristuvad selgete punktidenä vanad hajatalud, millele on liitunud hilisem asustus, paiknedes vanade eeskujul hajali.

Küla arhitektuuri moodustab sõdadevahelise vabariigi aegne hoonestus, mis lähtub osalt Lahemaale iseloomulikust pärimuslikust arhitektuurist, näiteks Nõmmepere talukoht rehemaja ja mitmete palkidest kõrvalhoonetega. Arhailisemat lähenemist leiame ka Pikametsal (asub eraldi metsa rüpes), mille eluhoone on ehitatud vana kombe kohaselt osalt puidust ja osalt paekividest. Samasse jäävad ka kaks toredat kõrvuti asetsevat ristpalkidest aita ja laudad. Küla keskosas pälvib tähelepanu külale nime andnud Parksi voodrita palkidest üles laotud seintega elumaja samasuguste kõrvalhoonetega. Samas ka suur paekivikelder. Uue ajastu ja moodsa väikeelamu

näideteks on Jäägri, Kiigemäe, Uus-Raimiko. Üldpildis üllatab Kõrve elumaja, mis oma koguka kuju ja vormikate proportsioonidega kerkib ülejäänud taluõuede taustal esile.

Parksi külas ei ole põhjendatud väga väärtuslike külaosade määramine – suurem osa külast on muudetud visuaalselt/miljööliselt niivõrd, et selle säilitamine praegusel kujul ei ole õigustatud vaatamata asjaolule, et põlistruktuur on külas hästi säilinud. Külas on ühte liiki ehitusalasid – väärtuslik külaosa olemasolevate hoonete ümbruskonnas.

Ehitus- ja planeerimistingimused Parksi külas

Näitajad	Väärtuslik külaosa	
1. Uute kruntide moodustamine	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi	
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	10000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)	
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu	
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Korrapärane	
6. Hoonete paigutus külatänavas suhtes	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha	
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	135	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil

11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned võivad olla vaid ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada; Elamutele ei ole lubatud ehitada rõdusid; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...120
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	6,5...7,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Paekivist sokkel, palk, laudis
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

44. Pedaspea küla

Pedaspea on piki lõunast põhjasuunas kulgevat külavaheteed reastuvate taluõuede ja alevitüüpi majadega ansambel, mis tiheneb selle tuumiku suunas. Pedaspea küla kõige vanem osa (tsaariaegne) asub küla keskel. Talude õued paiknevad suhteliselt väikesel alal kobaras koos. Seetõttu on küla tuumik selgelt eristuv. Tuumiku äärealadele ja sellest väljapoole on hilisematel perioodidel rajatud mõned uued taluõued.

Pedaspea väikesed ja lihtsad talumajad kujundavad põhja tänasele asustuspildile, mis pakub läbilõike kunagistest tarvetest ja eluviisist, kus meri ja kalastamine seostus vähese viljakusega liivikutel haritava põllutööga. Küla põhjaotsas asuvad Kaluri, Ees-Kopli, Tõnikse, Aiaotsa, Nisumäe II – kõik ühtemoodi pisikesed (seejuures ilma verandadeta) elumajad, sekka mõned vanad palkidest kõrvalhooned, milles nii mõnigi asub otse mere ääres (Tõnnikse). Talude vahel looklevad põllukividest kokku kantud aiad. Küla keskel väärivad tähelepanu Põdra ja Kase. Mõlemad neist pakuvad näite konservatiivsete ehitustraditsioonide jätkumisest, mille kinnituseks on näiteks Kase pikkhoone ridastikku asuvate aitade, lautade ja kuuridega. Külatuumikust väljapoole jäävad veel mõned taluõued (Kadaka, Risti), kus leidub nii vanu hooned kui märkimisväärset ehituslikku pärandit 19. sajandile ja 20. sajandile iseloomulike detailide ja materjalikasutusega.

Pedaspea küla keskosa on hästi säilinud sumbjas külaosa, kus uued elukohad järgivad vana mustrit ning ei lähe küla ajaloolise visuaalse miljööga oluliselt vastuollu. Seetõttu on see määratletud väga väärtuslikuks külaosaks. Väärtuslikud külaosad asuvad olemasolevate hoonete ümbruskonnas väga väärtuslikest külaosadest nii põhja, ida kui ka lääne suunas.

Ehitus- ja planeerimistingimused Pedaspea külas

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	6000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtuslik külaosa sees)	6000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel,	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel;

	ühel krundil lubatud üks elamu	ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane, korrapärane	Korrapärane
6. Hoonete paigutus külatänava suhtes	Uus hoone rajada esmajärekorras ajaloolise hävinud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele asustusstruktuurile	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	135	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi, traditsioonilisel kõrgusel osaliselt maakivi	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel

15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	15...60	60...80
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	4,5...5,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Palk, laudis, kivi
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

45. Pedassaare küla

Pedassaare küla on üksikute sumbküla elementidega hajaküla, kus on säilinud nii küla põline asustusstruktuur koos kunagise hargnevate külatänavate võrguga, kui ka põlistalude kohad ja sealsed rehielamud. Pedassaare küla puhul on tegemist on väga vana kalurikülaga, mille kohta vanemad kirjalikud teated pärinevad 1464. aastast. Asundustalud on jagatud põlisküla piiridest väljapoole, osalt vaatega merele.

Kõige terviklikumalt on säilinud Kaarli taluansambel, mille abihooned pärinevad osaliselt juba 18. sajandist, kandes nii üht varasemat ehituslikku pärimust kogu Lahemaal. Omapärase

ehituskunstilise faktina väärivad esile tõstmist hoonestusele iseloomulikud dekoratiivelemendid (nt aknapiirdeliistud), mille esteetiline ilme ja kohatised tehnilised üksikasjad (näiteks erilaadse kujuga hammastapp aidahoone arhitektuuris) mõjub kohaliku taluarhitektuuri taustal võõrapärasena, seostudes ennekõike kõrvalkülas, Natturis asuva Nigula talu ning mainitud kahe talu omanike soome päritoluga.

Pedassaare küla tuumik on küll segatüüpi külaosa, kuid mitukümmend väärtuslikku hoonet ning visuaalne miljöö muudavad selle väärtuslikuks ja see on tsoneeritud väga väärtuslikuks külaosaks. Väärtuslikud külaosad asuvad küla ida- ja lõunaosas, kus on uusi ehituskrunte ning uusi hooneid.

Ehitus- ja planeerimistingimused Pedassaare külas

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	6000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)	6000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel, ühel krundil lubatud üks elamu	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane, korrapärane	Korrapärane
6. Hoonete paigutus külatänavas suhtes	Uus hoone rajada esmajärekorras ajaloolise hävinud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned

	asustusstruktuurile	elamute taha
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	160	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Paekivi (osaliselt), palk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	10...60	60...80
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	4,5...5,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle	30...35	35...45

(kraadides)		
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Palk, laudis, kivi
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

46. Pihlaspea küla

Pihlaspea küla paikneb seda läbiva Võsu-Vergi tee ääres, maastikus piki randa välja venitatud, sidudes kokku kahe varasema küla – Pihlaspea ja Jõrike (Eeriku) talud. Varasem hoonestus asus merepiirist tulenevalt lõuna pool teed. Pihlaspea küla tänane asustuspilt on äärmiselt kirju – kõigist erinevatest perioodidest krundistruktuur ja hoonestus paikneb läbiseigi. Küla põhjaosas on suured põliskrundid, mille äärest on jagatud väikseid. Küla keskosa on väga väikesteks kruntideks jagatud ning lõunaosa jällegi veidi suuremate siiludena põlistaludeaegne. Lisaks asustustrile erineb Pihlaspea teistest rannaküladest kõige enam seetõttu, et küla keskel asub väikene kalmistu.

Naaberküladega võrreldes on Pihlaspea hoonestus suhteliselt tagasihoidlik, pigem uus ja uuendatud, pärinedes külade arhitektuurilist ilmet oluliselt muutnud 20. sajandist. Paljud hooned külas on rekonstrueeritud, mis on tinginud muudatusi küla üldpildis ja veelgi enam üksikhoonete arhitektuuris. Vanem hoonestustüüp, mis tugineb rehielamu arhetüübile ja selle arendustele puudub. 19. sajandi pärimusele viitavad üksnes mõned kõrvalhooned: näiteks Uustalu pikkait ja Liiva ait, mis on ühtlasi üks unikaalsemaid ehitisi kogu külas. Asundustalud rajati silmas pidades talude põlspiire, nende vahele või eemale. Nagu mitmel pool mujal murdis hoonestus välja mere äärde, avades elanikule siiani vaid õueaknast põlismändide taha jääva meremaastiku. Hooned on tüüpilised, viilkatuse ja verandaga, lähtudes oma arhitektuurilises ilmes 19. sajandi lõpust alguse saanud arengutest, samas mugandudes valitsevate tingimuste ja suhteliselt kitsamate oludega. Küla kui terviku ilmes on nimetatud tendents valdav, mille jätkuna võib käsitleda ka nõukogude okupatsiooni aegset ehitustegevust ja uusi suundi uue vabariigi aegses arhitektuurilises kujunemises.

Seega ei ole Pihlaspea külas põhjendatud väga väärtuslike külaosade määramine – suurem osa külast on muudetud nii struktuuri kui ka visuaalse miljöö poolest niivõrd, et selle säilitamine praegusel kujul ei ole õigustatud. Külas on ühte liiki ehitusalasid – väärtuslik külaosa, mis paikneb olemasoleva hoonestuse ümbruses.

Ehitus- ja planeerimistingimused Pihlaspea külas

Näitajad	Väärtuslik külaosa	
1. Uute kruntide moodustamine	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi	
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	4000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)	
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu	
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Korrapärane	
6. Hoonete paigutus külatänavas suhtes	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha	
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	160	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45

12. Elamu viimistlusmaterjal	Paekivi (osaliselt), palk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	10...60	60...80
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	4,5...5,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Palk, laudis, kivi
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

47. Pudisoo küla

Pudisoo on muinasajast alates olnud oluline liiklemise ja asustuspiirkond, Küla asutuse paigutusel on olulist rolli mänginud veed, meri ja jõgi, viimane kõige enam. Suurtest teedest veidi eemale jääva, omaette külaosa moodustavad jõe vasakkallast ääristavad taluõued, mis paiknevad ridaküla laadselt jõega paralleelselt. Teine asustustuumik on koondunud Juminda poolsaart ja Kolga mõisa ühendavate teede ristumiskoha ümbrusse, ulatudes hajusalt peaaegu mereni. Rannakülale iseloomulikku taluõuede piki randa paigutust Pudisoos ei ole. Tegemist on vana külaga, mille asutust on koondunud suhteliselt väikesele alale. Varasemale (tsaariaegsele) asutusele on aja jooksul liitunud uus, mille paigutus on suuresti lähtunud varasemast.

Varasem arhitektuurikihistus pärineb 19. sajandist, mille näiteks on Miiliaugu (otsapidi kokku ehitatud elu ja majandushoone), Kaasiku (pikk, eluruumide osa puidust ja majandusosa paekivist) hooned. Varasemaks võib lugeda ka Kirsi talu elumaja mahtu arhailise itta suunduva külatee kõrval. Sõdadevahelise vabariigi ajal kerkis suure tee äärde põlise Söödi kõrtsi asemele uhkeldava arhitektuuriga mansardkatusega taluhäärber, okupatsiooni ajal piiritsooni kontrollpunkti tähistanud tänane Puhkebaasi. Ajaloolistele hoonetele vastandub nõukogude okupatsiooniajal kujunenud pretensioonikates vormides suvilaarhitektuur, mis on küla lääneosa puistanud üle arhitektuuriliselt enamasti küündimatu kihistusega.

Pudisoo küla idapoolne osa on hästi säilinud ridaja vormiga küla, kus uued elukohad järgivad ajaloolist rütmi luues koos kohase miljöö. See on määratletud väga väärtuslikuks külaosaks. Väärtuslikud külaosad asuvad küla lääne- kui ka põhjaosas.

Ehitus- ja planeerimistingimused Pudisoo külas

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	9000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)	7000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel, ühel krundil lubatud üks elamu	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu

4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane	Korrapärane
6. Hoonete paigutus külatänavas suhtes	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele asustusstruktuurile
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	135	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna arhitektuuritraditsioonidest, võivad olla vaid ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki;	

Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	15...60	60...80
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	4,5...5,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Paekivi, palk, laudis	Paekivi, palk, laudis
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

48. Pärಿಸpea küla

Taani hindamisraamatus mainitud Pärಿಸpea küla on kirjalikel andmetel vanim ja suurim Lahemaa rannakülade seas, võttes enda alla umbes 1/3 poolsaarest. Tegemist on kunagise vana tihedalt sumbjalt paikneva külatuumikuga (Keskküla osa), kus asub ka suurel hulgal kõige vanemast ajast (19. sajandi teine pool, 20. sajandi algus) pärit asustust, samuti on vanem asutus osaliselt säilinud kõigis eraldi paiknevates külaosades v.a Mähu külas, kus asus nõukogude ajal sõjaväeosa. Eesti Vabariigi ajal on asundustaludega küla tihendatud, seda on näha väga hästi just küla tuumikus aga ka küla eraldi asuvates osades. Pärಿಸpea külas on kogu küla ulatuses ka asustust, mis pärineb hilisemast ajast (peale II Maailmasõda). Kogu küla on pidevalt tihendatud ning tervikpilt sisaldab kõigist erinevatest aegadest pärit asustust.

Küla on Lahemaal ainulaadne, koosneb seitsmest eraldi asuvast taludekogumist, mida poolsaare keskele jääva Keskküla sumbkülaga ühendavad külavaheteed ja kiviaiad. Suurküla kujunemise jäljed viitavad kunagise hajali ja sporaadiliselt tekkinud asustuse järk – järgulisele liitumisele, mis 18.–19. sajandil on saanud aluseks laiaulatuslikul alal (kogu poolsaare põhjaosa) hõlmava

liitküla formeerumisele. Põllulapid paiknesid küla ümber, heinamaad kaugemal mererannas Pärisepea ja Viinistu vahel. Küla on jagatud seitsmeks alakülaks: Odakivi küla (Odakivi ots), Piksiküla, Aleküla, Päältküla (ka Suur- ehk Keskküla), Oruküla, Mähu küla, Hauaneeme (Väike küla), mis kõik eristuvad oma loomult ja struktuurilt. Tegemist on segatüüpi külaga.

Arhitektuurselt avaneb sisukam ja kõitvam vaade külatänavale sumbküla piiril endise koolimaja juures, jätkudes küla keskmesse jäävate ajalooliste talude poole hõlmates Keskküla ja Mardi-Jaago, Sepa ja Aksli talu hoonestuse. Talumajad ise on seejuures enamasti ümber ehitatud; mis esile kerkivad, on kõrvalhooned – palkidest aidad (Vahe-Kulli) ja rehehooned (Äрма), Aksli (ulualusega käsiat ja selle kõrval maakividest külmaid), mida seovad ansamblisse keerduvad ning sõlmuvad ühendused. Piki külatänavaid kulgevad – nagu sumbkülale kohane – kõrged kiviaiad. Vanema substantsi seas, mis kujundab küla 18.–19. sajandist pärineva põhja foonil, tõusevad esile ka mõned uuemad, Eesti Vabariigi ajast pärinevad toredad verandadega majad, millest mõni (nt Uukkivi) küündib taluhäärberina tuntud eeskujudeni. 20. sajandi teise poole arhitektuur on aga ilmetu, juhusliku ehitusaktiivsuse pitseriga.

Pärisepea külas on kolme liiki ehitusalasid – väga väärtuslik külaosa, väärtuslik külaosa ning tootmisala. Vanem osa Pärisepea külast on hästi säilinud sumbküla. Samuti on hästi säilinud struktuuriga ja visuaalse miljööga põlis- ja sõdadevahelise vabariigi aegsete talude rühm poolsaare läänerannikul. Need on tzoneeritud väga väärtuslikuks külaosaks. Väärtuslikud külaosad on olemasoleva asustuse ümbruses nii küla idaosas (Haudaneeme), kesk- kui ka lääneosas.

Ehitus- ja planeerimistingimused Pärisepea külas (va tootmisala)

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	6000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)	5000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel, ühel krundil lubatud üks elamu	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu

4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane	Korrapärane
6. Hoonete paigutus külatänava suhtes	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele asustusstruktuurile	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	135	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, kelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	40...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud	

	ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	15...60	60...80
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	4,5...5,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Palk, laudis, kivi
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

Ehitus- ja planeerimistingimused Pärisea küla tootmisalal

Olemasolev kalakasvatuse tootmishoonete kompleks on soovitatav käigus hoida. Tootmisalal on lubatud olemasoleva kalakasvatuse hoonete ja rajatiste rekonstrueerimine ja uute ehitiste püstitamine. Tootmishoonete viimistluses tuleb kasutada ehitusmaterjale ja värvitoone, mis sobivad ajaloolise küla hoonetega. Uued hooned tuleb paigutada selliselt, et need ei domineeriks visuaalselt olemasolevate väärtuslike hoonete üle kasutades eraldamiseks vajadusel kõrghaljastust.

49. Sagadi küla

Tänane Sagadi küla koosneb kahest vanast, kuid eriilmelisest osast – mõisaansamblist ja sellest läänepoolse jäävast vanast külaosast, mille talud paiknevad kahe grupina, üks teede ristumiskohas sumbjas kogumik ja teine Sagadi-Palmse teest veidi põhja poole jääv ridamisi asetatud

taluõuedega. Vana küla ja mõisa vahel asuvad täna neli reastikku kohta asunduselamu stiilis hoonetega endise mõisa veskist veidi põhja poole. Osa mõisa maadest peale 1919. aasta maareformi moodustatud taludest, mis jäävad Palmse-Sagadi teest lõuna poole, asuvad väljaspool rahvusparki (kaitseala piir jookseb mööda teed). Samuti on mõned endised Suur-Sagadi küla talud jäänud väljapoole rahvuspargi ala, kuna piiriks on valitud tee.

Sagadi mõisaansambel tõuseb jõuliselt esile domineerides maastikus. Mõisa hiilgeaegadel on mõisaansambel ümbritsetud avatud maastikuga ehk mõisa põldudega, mis tänaseks on krunditud ja kuuluvad eraomanikele. Mõisa südamest läänepoolse jääv ajaloolise küla tuumik, mille peenikeste siiludena paiknevad nõõrimaad on 19. sajandi keskel kruntimise käigus ümber jagatud, on suures osas säilinud oma ajaloolises asukohas. Täna on vana Sagadi küla struktuur loetav, kuigi mitmeid krunte on aja jooksul, peamiselt sõdadevahelise vabariigi ajal, tükeldatud ja hoonestatud. Küla iseloomustab Lahemaale iseloomulik talumaastik, mis tänu oma põlisele kujunemiseloole annab märku sumb- ja ridaküla traditsioonidest, jagunedes maastikus põhimõtteliselt kaheks – idapoolse jäävaks põlistalude tuumikuks ja lääneosas piki teed koonduvaks ridakülaks.

Põlisküla traditsiooniks on suured taluõued ja Lahemaale iseloomulik rehemaja, mis massiivse, mõnikord unkaaukudega katuse all (nt Väike-Hansu) liidab elumaja kokku rehealusega. Enamasti puidust (Joosepi, Kaleva, Otsa), harvem on elumaja puidust ja rehealune paekivist (Käsperi). Vanade talude ümber vanad kõrvalhooned, sumbkülas eristuvate avarate taluõuedega (Sepahansu) ning sinna koonduvate rõhtpalkidest lautade, aitade, suurte paekivist keldritega. Tsaariaegsete taluõuede vahele on sõdadevahelise vabariigi aegse krundistamise aegu kujunenud väikeste asundustalude võrk, mille arhitektuur seostub väikese verandaga eluhoone juurdumisega Lahemaal (Toomla, Sepa). Hoonestuse tihendamise tulemusena on üldpilt külast hägustunud, mida on mõjutanud nii nõukogude okupatsiooni aegsed muudatused (näiteks 1960-70ndatel aastatel rajatud külaosa väljaehitamine mõisa ja põlisküla vahel – Kasevälja, Kasemäe).

Sagadi küla läänepoolne osa on suurepärase miljööga hästi säilinud põlisküla koos sõdadevahelise vabariigi lisandustega ning seetõttu on see tsoneeritud väga väärtuslikuks külaosaks. Väärtuslikud külaosad asuvad Sagadi mõisast loode-, põhja- ja kirdepool ning väga väärtuslikust külaosast loodes. Küla põhjaosas asuv Kodu kinnistu kuulub nii funktsionaalselt kui ka ruumiliselt Tepelvälja küla koosseisu. Sagadi mõisakeskusest põhjas asuv Kasevälja talukoht kuulub nii ruumiliselt kui ka funktsionaalselt kokku läheduses asuvate Lauuli küla talukohtadega ning nende vahele jääva Tepelvälja küla lõunanurgaga.

Muinsuskaitsealust Sagadi mõisa kompleksi käesolevad ehitustingimused ei puuduta, vastavad tingimused seab Muinsuskaitseamet.

Ehitus- ja planeerimistingimused Sagadi külas (va tootmisala)

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	13000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)	13000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel, ühel krundil lubatud üks elamu	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane	Korrapärane
6. Hoonete paigutus külatänava suhtes	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele asustusstruktuurile	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	160	135
9. Elamu harja kõrgus	6,5...7,5	6,5...7,5

maapinnast (m)		
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...160
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	6,5...7,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Paekivi sokkel, palk, laudis
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud	

	kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone

Ehitus- ja planeerimistingimused Sagadi küla tootmisalal

Olemasolev okupatsiooni ajal ehitatud laut väga väärtuslikust külaosast lõunas on soovitatav kasutusele jätta tootmishoonena. Tootmisalal on lubatud olemasoleva põllumajandustootmishoone lammutamine, rekonstrueerimine ja uute hoonete püstitamine. Tootmishoonete viimistluses tuleb kasutada külakeskkonda sobivaid ehitusmaterjale ning värvitoone.

50. Soorinna küla

Soorinna piirkonna ajalugu ulatub tagasi muinasaega, millest on säilinud jäljed muistsetest põldudest kui ka Eesti üks suurem kogum kivikalmeid. Soorinna tänane asustus on noor küla, mis on rajatud Loo mõisa maadele peale 1919. aasta maareformi, mil mõisapõllud jagati asundustalude vahel. Tegemist on tüüpilise asunduskülagaga, kus talude õued on paigutatud hajali kahele poole küla keskel paiknevat teed. Tänapäevase administratiivüksuse juurde kuuluvad ka küla äärealadel paiknevad varasemast perioodist pärit talud, mis asundusküla struktuuriga ei suhestu. Samuti Loo mõisa veskikoht, mis asetseb küla lõunaosas suure maantee ääres, jäädes osaliselt Lahemaa Rahvuspargi piireist välja (kaitseala piir kulgeb piki Kahala-Andineeme maanteed ja Loo jõge). Tänapäevase Soorinna küla rahvuspargist välja jäävas lõunaosas asus lisaks Loo mõisa hoonetele ja pargile paar ajaloolist talukohta. Rahvuspargis oleva külaosa näol on tegemist väga hästi säilinud hajavormiga asunduskülastruktuuriga.

Küla arhitektuuris annab tooni asundusküla. Silmapaistvaim on Muuksist pärit arhitekti August Volbergi projektide järgi ehitatud Loigu talu, Juugendmaitse eristub ka Lepiku, Raja, Lubjaahju taluhoonete arhitektuuris. Siin-seal alles veel ka tsaariaegset pärandit, mille seas eristuvad näiteks Kõreta rehemaja tüüpi eluhoone ja Tamme talu paekivist konstruktsioonid. Palju on ka jälgi nõukogude okupatsiooni aegsest ehitusaktiivsusest, näiteks Kermo kolhoosilaut.

Soorinna külas on kolme liiki ehitusalasid: väga väärtuslik ja väärtuslik külaosa ning tootmisala. Suurem osa külast on hästi säilinud asundusküla, mis on määratletud väga väärtuslikuks külaosaks. Küla idaosas asuvad põlistalud on funktsionaalselt ja ruumiliselt seotud Muuksi küla struktuuriga. Väärtuslikku külaosa on vähesel määral endise Loo mõisa juures ning küla lõunaosas, uute elamutega alal, mis on funktsionaalselt ja ruumiliselt seotud Kahala külagaga.

Ehitus- ja planeerimistingimused Soorinna külas (va tootmisala)

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	20000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)	20000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel, ühel krundil lubatud üks elamu	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Korrapärane	Korrapärane
6. Hoonete paigutus külatänavas suhtes	Uus hoone rajada esmajätkorras ajaloolise hävinud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele asustusstruktuurile	Uus hoone rajada esmajätkorras ajaloolise hävinud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele asustusstruktuurile
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajätkorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	160	135
9. Elamu harja kõrgus	6,5...7,5	6,5...7,5

maapinnast (m)		
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Paekivi (osaliselt), palk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...160
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	6,5...7,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Paekivi, palk, laudis
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud	

	kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone

Ehitus- ja planeerimistingimused Soorinna küla tootmisalal

Olemasolev laut Tahkemäe talli kinnistul on soovitatav kasutusele võtta. Tootmisalal on lubatud olemasoleva põllumajandustootmishoone rekonstrueerimine ja uute tootmishoonete püstitamine. Tootmishoonete viimistluses tuleb kasutada traditsioonilisi ehitusmaterjale – puitu ja kivi – ning traditsioonilisi värvitoone.

51. Suurpea küla

Suur osa küla tänastest taluõuedest on pärit I perioodist (19. sajandi teine pool, 20. sajandi algus). Küla lõunaosa koosneb suurtest põlistaludest, põhjapoolsem osa väiksematest vabadikukohtadest. Vabariigiaegne asustus on küla lõunaosas tihedam kui põhjaosas, põlistalude juures. Nõukogude ajal on küla tihedamast hoonestusest põhja poole rajatud sõjaväelinnak. Täna on asustuspilt suhteliselt kirju. Küla põhjaosas paikneb sõjaväeosa koos aiamaapiirkonnaga. Sellele järgneb põlistaludega külaosa ning lõunas lõpeb küla väiksemate asundustaludega, mis on asetunud varasemate vabadikukohtade vahele.

Suurpea on tavakohane ahelküla, mis teest kaugemal hõreneb hajakülaks, andes võimaluse taluõuedele ja kitsastele mereni ulatuvatele teedele. Küla arhitektuuris moodustab paari rehemaja tüüpi hoone (Mihkli, Põllu) kõrval põhiosa Eesti Vabariigi aegne hoonestus väikeste viilkatusega kalurimajadega (Kalju, Kopli, Ale), neist mitmed verandaga (Tõnikse). Põlistalude kõrval paiknevad asunduskohad (Kase), mis tihendavad arhitektuuri ja asustuspilti. Omaette vääriavad tähelepanu mitmed ehedatest palkidest seintega kõrvalhooned: kalaaidad, laudad. Tähelepanuväärsena kerkivad esile rohkete hoonetega Otsa ja Vanaõue taluõu, milles avanev etnoloogiline kooslus väärib omaette tähelepanu.

Suurpea küla keskosa on väga hästi säilinud põlistalude struktuuriga hajaküla (väga väärtuslik külaosa). Väärtuslikud külaosad asuvad väga väärtuslikust külaosast nii põhja- kui ka lõunapool, kus on tegemist segatüüpi ning rohkete uute hoonetega struktuuriga.

Ehitus- ja planeerimistingimused Suurpea külas (va uus külaosa)

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei

	väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri	kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	5000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)	5000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel, ühel krundil lubatud üks elamu	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane, korrapärane	Korrapärane
6. Hoonete paigutus külatäna suhtes	Uus hoone rajada esmajätkorras ajaloolise hävinud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele asustusstruktuurile	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajätkorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	135	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, kelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Laudis

13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5 kuni 1:2	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	15...60	60...80
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	4,5...5,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Palk, laudis, kivi, sokli osas traditsioonilisel kõrgusel maakivi
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

Ehitus- ja planeerimistingimused Suurpea küla uues külaosas

Okupatsiooni ajal ehitatud elamud ja sõjaväelinnak Suurpea küla põhjaosas, mis on praegu kasutusel, on lubatud kasutusse jätta ning renoveerida. Uushoonestuse kõrgus on piiratud kahe korrusega ja uushooned peavad moodustama arhitektuurse terviku, minimaalne krundisuurus 5000 m². Juhul kui sõjaväelinnak tervikuna lammutatakse ja kavandatakse üksikelamuid, laienevad siia Suurpea küla väärtusliku külaosa ehitus- ja planeerimistingimused. Uued hooned tuleb paigutada selliselt, et need ei domineeriks visuaalselt olemasolevate väärtuslike hoonete üle kasutades sobivaid välisviimistlusmaterjale ning kõrghaljastust.

52. Tammispea küla

Väike rannaküla, kirjalikke märkmeid leidub 13ndast, 14ndast sajandist (Tamespe, Tammespe). 17. sajandi lõpust leidub märke, et toona tegeleti kalapüügi kõrval ka põllundusega. 19. sajandi teisel poolel talud krundistati, mis oli ka aluseks Eesti Vabariigi aegsetele arengutele. 1920–30ndatel jagunevad krundid ümber kompaktselt küla tuumikusse jäävate põlistalude (Kuusiku, Toomarahva, Suurekivi, Uuetoa, Keskküla) siiludena, koosnedes nii kitsastest mere rannalt maa poole kulgevatest ribadest. Suuremad struktuurid puudutavad muutused on leidnud aset ENSV ajal, mil põlisosade ümber ja peale on rajatud ennekõike suvituse eesmärkidele vastav uus kihistus, mis varjutab ka kunagist ahelküla struktuuri mere äärde reastuvate põlistalude ja õuedega.

Küla arhitektuuris domineerivad kolhoosiaja lõpu ja taasiseseisvumisaja alguse arhitektuurses ilmes uued talud nt Kaasiku, Sõnajala, Kaseladva, Villemi, Metsanõmme, Kuusiku, Männi, Siimu jt. Saartena eristuvad uue keskel vanad laigud – Kaasikupeetri, mille silikaatkividest peahoone kõrval leidub paar-kolm Eesti vabariigi algusaegadest pärinevat lauta (neist üks maakivivundamendil), Tõnu ja Põldemaa talud.

Tammispea külas ei ole põhjendatud väga väärtuslike külaosade määramine – suurem osa külast on muudetud niivõrd, et selle säilitamine praegusel kujul ei ole õigustatud. Külas on ühte liiki ehitusalasid – väärtuslik külaosa, mis paikneb ühe alana olemasoleva asustuse ümbruses ja vahel. Küla lõunaosa talukohad kuuluvad ruumiliselt ja on kuulunud funktsionaalselt kokku Tammispea küla põhjaosa talukohtadega.

Ehitus- ja planeerimistingimused Tammispea külas

Näitajad	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi

2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	4000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)	
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu	
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Korrapärane	
6. Hoonete paigutus külatänava suhtes	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha	
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	135	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, kelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	40...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud	

	ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	15...60	60...80
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	4,5...5,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Palk, laudis, kivi
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekoruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

53. Tammistu küla

Tammistu on väike ahelküla Juminda poolsaare läänekaldal, mis ulatub lõunaosas kokku Leesiga. Küla põlistalud asuvad piki randa küla lõuna- ja põhjaosas. Talude õued palistavad külatänavat paiknedes nii otse külatänavaga ääres kui ka veidi eemal. See on ainukene küla, mille maad asetsevad poolsaarel nii lääne kui idarannas. Hilisem asutus on suhteliselt vähene, paigutudes küla väljakujunenud struktuuri vahele. Analüüsi tulemusena võib väita, et küla on tekkinud enne 16. sajandit ja täna on tegemist päris suures ulatuses säilinud tsaariaegse struktuuriga.

Nagu mujalgi valitses siin 19. sajandini madal ja maadligi rehielamu (Vana-Sikkelmani), mille 20. sajandil Eesti Vabariigi ajal vahetas välja kerge verandadega hoonetüüp. Selle näiteks on põlistaludesse (Onga, Mardi, Jüri) püstitatud kalurimaja tüüpi hooned, millest vähemalt üks on olnud kahe verandaga, korrates sellisena (ehkki väiksemal kujul) Jumindast alguse saanud

lahendusi (Kruusiaugu). Leidub ka rohkesti vanu kõrvalhooneid, nende seas küllalt haruldasi, näiteks Kruusiaugu (praegu Tiina kinnistuks lahutatud) ulalusega aidahoone, Mardi pikk palkidest rehi jne.

Tammistu küla lõunapoolne ja põhjapoolne rannikuosa on hästi säilinud põlisstruktuuriga ja visuaalse miljööga ahelküla tüüpi rannaküla, kus asustus paikneb ajaloolise külatee ääres ning seetõttu on see tsoneeritud väga väärtuslikuks külaosaks. Väärtuslikud külaosad, kus on toimunud rohkem juurdeehitamist, asuvad olemasolevate hoonete ümbruskonnas väga väärtuslikest külaosadest sisemaa suunas. Lõunapoolsed talukohad kuuluvad funktsionaalselt ja/või ruumiliselt kokku Leesi küla põhjaosa talukohtadega.

Ehitus- ja planeerimistingimused Tammistu külas

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	10000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)	6000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel, ühel krundil lubatud üks elamu	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane, korrapärane	Korrapärane
6. Hoonete paigutus külatänavas suhtes	Uus hoone rajada esmajärekorras ajaloolise hävinud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned

	asustusstruktuurile	elamute taha
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	135	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, kelp, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	15...60	60...80
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	4,5...5,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle	30...35	35...45

(kraadides)		
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Palk, laudis, kivi
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

54. Tapurla küla

Tapurla külastruktuuri moodustavad hajatalud, mida seob visuaalseks tervikuks rannamaastik ja loodus. Tegemist on segatüüpi külaga, mis sisaldab kõigist aja perioodidest pärit asustust. Suur osa küla talude õuedest on pärit 19. sajandi lõpust – 20. sajandi alguse perioodist, kuid hilisematel perioodidel on küla kogu ulatuses tihendatud.

Küla arhitektuuris eristub vanem kihistus, olles esindatud mõne vana talukoha ja paari kolme juugendiproportsioonides elumaja (Künka ja Tooma) näol. Mitmed kunagised kalurimajad on tänaseks remonditud ja osaliselt ümber ehitatud (Kiige). Küla keskel paikneb Tõnu puukool, kus vana maja kõrvale on Nõukogude ajal ehitatud romantilises vormis suvituskeskus. Paremini on säilinud Kännu taluansambel, mis vaatamata eluhoone hävimisele on ehedate kõrvalhoonete tõttu säilitanud omaalgse ilme ja koosluse. Lahemaa eriskummalisemaid arhitektuurielamusi on Sameli häärber, mida ehivad juugenddetailid ja kroonib bellevue torn. Samalaadilise torni leiame järeletehtuna küla põhjaossa jääval freespalkidest Arturi majal.

Tapurla külas on kolme liiki ehitusalasid – väga väärtuslik külaosa, väärtuslik külaosa ning tootmisala. Vanem osa Tapurla küla idaosas on hästi säilinud põlissrtuukturi ja visuaalse miljööga – see on tsoneeritud väga väärtuslikuks külaosaks. Väärtuslik külaosa on olemasoleva asustuse ümbruses suuremas osas külast, kus ajalooline külastruktuur on tugevalt muutunud.

Ehitus- ja planeerimistingimused Tapurla külas (va tootmisala)

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	4000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)	4000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel, ühel krundil lubatud üks elamu	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane, korrapärane	Korrapärane
6. Hoonete paigutus külatänava suhtes	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele asustusstruktuurile	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	135	135
9. Elamu harja kõrgus (m)	6,5...7,5	6,5...7,5

10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	15...60	60...80
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	4,5...5,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Palk, laudis, kivi
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1	

Ehitus- ja planeerimistingimused Tapurla küla tootmisalal

Olemasolev sadam on soovitatav käigus hoida. Tootmisalal on lubatud olemasolevate hoonete ja rajatiste rekonstrueerimine ja uute ehitiste püstitamine, mis mahuliselt on piiratud kuni 2 korrusega ja ehitisealuse pindalaga kuni 300 m². Tootmishoonete viimistluses tuleb kasutada ehitusmaterjale ja värvitoone, mis sobivad ajaloolise küla hoonetega. Uued hooned tuleb paigutada selliselt, et need ei domineeriks visuaalselt olemasolevate väärtuslike hoonete üle kasutades eraldamiseks vajadusel kõrghaljastust.

55. Tepelvälja küla

Tepelvälja on hajataludest koosnev küla, mis ajalooliselt koosnenud kolmest eriilmelisest osast: Esku kabel koos kalmistuga, Tepelvälja külaosa ja yänaseks hävinud Soopõhja külaosa. Esku kabel valmis Sagadi mõisahärra Paul Eduard von Focki tellimusel 1845. aastal, Esku ümbruses paiknevad talude õued on asetunud hajali Altja oja kaldale. Kabel ja kalmistu jäävad suurtest teedest veidi eemale moodustades omaette keskkonna, mis tänu kabelile ja kalmistule eritub selgelt üldisest külapildist. Tepelvälja nime kandev vana külaosa, millest on alles Hansu talu, asub aga kabelist eemal Sagadi poole suunduva tee ääres. Hilisemal ajal on lisandunud mõned üksikud talud suuremate teede lähedusse.

Arhitektuurilist tähelepanu pälvivad külas ennekõike kolm-neli hoonet – Rauba 1878. a ehitatud rehemaja Esku kabeli kõrval ja sellega umbes ühevanune Lihti palkidest rehehoone Altja oja kaldal. Autentselt säilinud on Hansu rehielamu algse Tepelvälja nimelise tuumiku ainsa ellujäänud esindajana. Andimetsa verandaga majake pärineb sõdadevahelise vabariigi ajast, millist traditsiooni jätkavad ka mõned nõukogude okupatsiooni aja algul ehitatud hooned: Emmi ja Prangli.

Tepelvälja külas ei ole põhjendatud väga väärtuslike külaosade määramine – suurem osa külast on nii miljööliselt kui ka struktuuraalselt muudetud niivõrd, et selle säilitamine praegusel kujul ei ole õigustatud. Külas on ühte liiki ehitusalasid – väärtuslik külaosa, mis paikneb olemasolevate talukohtade ümbruskonnas. Küla idaservas väärtuslikus alas asuv Oandu küla Männiotsa kinnistu kuulub ruumiliselt kokku Tepelvälja küla lähitaludega. Küla lõunatipp on kiilutud Sagadi ja Lauli küla vahele ning kuulub nii ruumiliselt kui ka funktsionaalselt kokku nimetatud küladega.

Ehitus- ja planeerimistingimused Tepelvälja külas

Näitajad	Väärtuslik külaosa	
1. Uute kruntide moodustamine	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi	
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	9000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)	
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu	
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane, korrapärane	
6. Hoonete paigutus külatänavaga suhtes	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha	
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	140	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel

lubatud		
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...140
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	6,5...7,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Palk, laudis
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

56. Tsitre küla

Tsitre küla tõuseb esile Kolga mõisa suvituskohana, mis asus Kolgast seitsme kilomeetri kaugusel Kolga lahe ääres vastu Juminda poolsaart. Krahv Karl Magnus Stenbock rajas 19. sajandi II poolel siia Tsitre suvemõisa, mis on tänaseks hävinud. Valduse idaosa võttis enda alla karjamõis mere kaldal (tänapäevane Lahe talu), millest tänaseni alles üks paekivist mõisatunnustega elumaja (võimalik, et moonakate või karjatalitajate elamu) ja 1/5 tall-tõllakuurist. Põlistalud rannal jäid mõisakesest läänepoole, palistades mereäärt ning seostudes ajalooliselt tõenäoliselt

kalapüügiga. Tänapäevaks on asustust tihendatud okupatsiooniaegsete ja hilisemate suvilatega. Ranna lähistel asuvad nõukogude okupatsiooni aegse piirivalve kordoni varemed.

Varasem arhitektuuri kihistus, sh kunagised suvemõisa hooned on hävinud. Alles on Hagumäe villa (ehit 1896), mille arhitektuur viitab Eestis harvaesinevalt kõrgetasemelisele arhitektuurikvaliteedile. Ülejäänud hoonestus on väheütlev, pärineb valdavalt II maailmasõja järgsest perioodist, avades end eri vormi ja tüüpi arhitektuursete lahenduste, ujumisbasseinide (Ihna 1) jms näol.

Tsitre külas ei ole põhjendatud väga väärtuslike külaosade määramine – suurem osa külast on muudetud nii struktuurilise, aga eriti miljööliselt niivõrd, et selle säilitamine praegusel kujul ei ole õigustatud. Külas on ühte liiki ehitusalasid – väärtuslik külaosa, mis paikneb kahe erineva alana – läänepool asub ajalooline taludega küla ning idapool Kolga mõisa abimõisad (Suur ja Väike Tsitre). Tsitre suvemõisa hoonete asukohas uue hoonestuse rajamisel ei ole igale hoonele lubatud omaette krundi moodustamine.

Ehitus- ja planeerimistingimused Tsitre külas

Näitajad	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	7000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane, korrapärane
6. Hoonete paigutus külatänavas suhtes	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp Asunduselamu tüüp

8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	140	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	7,5...8,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...120
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	5,5...6,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Paekivi (osaliselt), palk, laudis
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5

22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone

57. Turbuneeme küla

Turbuneeme on Pärисpea poolsaare idarannas asuv rannaküla. Vana vähemalt tsaariajast pärinev küla paikneb ahelkülana piki randa, järgides neeme rannikujoone kuju. Talude tihedalt üksteise ligidal paiknevad õued asuvad lookleva külatee ja mere vahelisel alal. Talude mitte väga suured krundid paiknevad siiludena üksteise kõrval ulatudes mereni. Asundusaegne asustus on paigutatunud vanade talude vahele rikkumata üldist külastruktuuri, vaid tihendades seda. Tänapäeval on Viinistusse viiva peateena kasutusel juba tsaariajal rajatud lõik, mis kulgeb osaliselt külast mööda. Hilisemat, asundusaegset ja nõukogudeaegset asutust paikneb kogu küla ulatuses. Tänapäevane asustuspilt koosnebki kõigest kolmest perioodist pärit asustusest, mis asetsevad läbisegi pea kogu küla ulatuses.

Arhitektuuriliselt ilmekama osa moodustavad mitmed Eesti Vagariigi aegsed sadulkatuse ja verandaga hooned (Kopliotsa, Koli Liiso, Painova), millest mitmed on kerkinud tsaariaegsetele kruntidele. Üldpildis tõuseb esile Madikse villa ambitsiooni talu, mis pürgib samasse ritta toonase moodsa ja rikkama elaniku arhitektuuriga. Sekka leidub ka tähelepanuväärseid kõrvalhooneid (Kadapiku).

Turbuneeme külas ei ole põhjendatud väga väärtuslike külaosade määramine – suurem osa külast on muudetud niivõrd, et selle säilitamine praegusel kujul ei ole õigustatud vaatamata asjaolule, et väljakujunenud külastruktuur suures osas harmoniseerib ajaloolisega. Külas on kahte liiki ehitusalasid – väärtuslik külaosa, mis paikneb olemasoleva asustuse ümbruses, ning tootmisala. Suur väärtuslik külaosa ei võimalda siiski olulisi arendusi, sest suurem osa alast on juba täis ehitatud.

Ehitus- ja planeerimistingimused Turbuneeme külas (va tootmisalad)

Näitajad	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi	5000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)

suurus (m ²)		
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu	
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Korrapärane	
6. Hoonete paigutus külatänavas	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha	
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	135	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	

Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	15...60	60...80
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	4,5...5,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Palk, laudis, kivi
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

Ehitus- ja planeerimistingimused Turbuneeme küla tootmisalal

Olemasolev põllumajandustootmishoonete kompleks rannikust eemal on lubatud rekonstrueerida ja samasse on lubatud ka uute hoonete püstitamine. Uued hooned tuleb paigutada selliselt, et need ei domineeriks visuaalselt olemasolevate väärtuslike hoonete üle kasutades sobivaid välisviimistlusmaterjale ning kõrghaljastust.

58. Tõugu küla

Tõugu on üks Palmse mõisa küladest, mis paikneb Võhma ja Vatu vahel Palmse mõisast Vihasoo poole suunduva tee ääres. Tammispeale ja Joaveskile suunduvate teede ristumiskoha vahetus läheduses. Külatumikus paiknevad taluõued tihedalt üksteise kõrval moodustades kompaktse asumi. Enne kruntimist nõõrimaadena paiknevad põllusiilud jäävad külatumikust põhja- ja idapoole, heinamaad valdavalt läänepoole. Tegemist on väikese kompaktse külaga, mis koosneb viiest suuremast ning paarist väiksemast talust. Peale maade kruntimõõtmist asetsevad laiad krundisiilud ebakorrapäraselt külatumiku ümber moodustamata kindlate reeglitega

struktuuri. Külatumikust eemal paiknevad mõned hajatalud. Uustalus on kivist hoone, mis on pärit mõisaajast ning sarnaneb oma välimuselt väga Võhma külas olevatele mõisniku ehitatud kivist taluelamutele. Ojatalu on pärit sõdadevahelise vabariigi ajast, teised tänased talud on varasemad.

Mõisamõju näiteks küla arhitektuuris on suur paekivihoone (täna varemetes) küla serval maantee ääres, mis ühendab silindervõlviga keldri ja kõrvalhoone varemed (endine Hansurahva meierei). Samasse laadi kuulub ka Uustalu paekivist poolkelpkatusega eluhoone. Hansurahva rehielamu on seevastu taluarhitektuuri väljapaistvaks ja hästi säilinud näiteks. Samasse jäävad mitmed põlistes vormides ja ehitustehnikas kõrvalhooned: palkidest ait, kelder (1913). Küla ülejäänud hooned kuuluvad valdavalt sõdadevahelise vabariigi aega (nt Jaanirahva, Madikse) pakkudes näiteid elamuarhitektuuris 1930. aastatel aset leidnud muudatustest, mil asundustalude algusaegadele iseloomuliku väikese verandaga eluhoonet asendas ruumikam viilkatusega linnamaja tüüpi eluhoone (Jaanirahva). Ka hajataludena külast eemale jäävad Tõugu-Hansu ja Ojatalu kuuluvad ehitustüübilt samasse II maailmasõja eelsesse perioodi.

Tõugu küla on suhteliselt hästi säilinud sumbküla tunnustega küla, mille tuumikus paiknevad taluõued tihedalt üksteise kõrval moodustades kompakitse asumi. Tõugu küla koosneb viiest suuremast ning paarist väiksemast talust, külatumikust eemal paiknevad mõned hajatalud. Tõugu küla tuumik on hästi säilinud põlistalude, väärtuslike hoonete ja kohase miljööga ning seetõttu on see tsoneritud väga väärtuslikku külaossa. Väärtuslikud külaosad asuvad olemasolevate hoonete ümbruskonnas tuumikust põhjapool ning kuuluvad ruumiliselt ja on kuulunud funktsionaalselt kokku Tammispea küla lõunaosa talukohtadega.

Ehitus- ja planeerimistingimused Tõugu külas

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	20000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)	20000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel,	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel;

	ühel krundil lubatud üks elamu	ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane	Korrapärane
6. Hoonete paigutus külatänava suhtes	Uus hoone rajada esmajärekorras ajaloolise hävinud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele asustusstruktuurile	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	140	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, täis- või poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Osaliselt paekivi ja palk, palk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla	

	ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...120
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	6,5...7,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Paekivi (osaliselt võikõrge sokkel), palk, laudis
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

59. Uuri küla

Lahemaa rahvuspargi territooriumile jääb u 1/3 Uuri külast – osa küla loodeosast ja teine idaosast. Küla loodeosas paiknevad tsaariaegsete talude õued paralleelselt Kahala järve veepiiriga moodustades nii külatee ääres paikneva õuede keti kus vana ridakülaladine struktuur on hästi säilinud. Küla idaosas on osa asustusest koondunud jõe kaldale ja teine osa Kolga-Pudisoo maantee lähedusse. Lahemaa rahvuspargi territooriumile jäävas külaosas on tegemist segatüüpi külaga.

Lahemaa piiridesse jäävas külaosas kujundavad omaette terviku kolm kunagi ühele perekonnale kuulunud põlistalu: Sepaveski (vana veskikoht), Sepa ja Vanasepa. Neist kahe esimese – Sepa ja Sepaveski juugendhäärberid on ehitatud 1930. aastate algul vendadest omanike poolt. Kõigi

kolme puhul on säilinud ridamisi palkidest kõrvalhooneid. Neist vanem on Saekalda palkmaja. Küla vanim hoone – Adussoni vana rehemaja – on puitpalk- ja kivehitis. Ka Karuaugu eluhoone on laotud üles rõhtpalkidest. Samas asub ka uhke erandlikult kõrge pandusega kelder. Leidub ka sõdaveheline vabariigi aegset arhitektuuri, millest kõige ehedamana on säilinud Adussoni väike verandaga asundustalu. Taga-Raudsilla on ehitatud välja arhaiseerivas laadis turismitaluna. Viimaste aastakümnete arhitektuuri näiteks on Kõrgepõllu ja Liivaku-Eespere. Ka küla loodeosas on ülekaalus põline arhitektuuripärand tsaariajast pärit taluõuede, rehemajade ja paekivist kõrvalhoonetega. Küla arhitektuurse ilme kujundavad kogukad kõrge kelpkatusega rehemajad, mille eluruumid puidust ja rehealused kivist (Iisaka); nii mõnelgi puhul tähelepanu keskmes nii katuse kuju kui nende katematerjal, mille näiteks Hiie talu kõrged harimalkadega ja unkaaukudega roogkatused (restaureeritud nõukogude okupatsiooni ajal), eristudes sellisena nii külamaastikus kui laiemalt Lahemaa üldises panoraamis. Tähelepanu väärivad ka taluansamblitesse kuuluvad võimsad paekivist kõrvalhooned – Paju, Hiie, Naveta vanad keldrid ja paekivimüürid. Naveta talu ja Järve elumaja pärinevad sõdaveheline vabariigi ajast.

Uuri küla läänepoolne osa on kohase miljöoga hästi säilinud segatüüpi ridajas küla, kus uued elukohad järgivad ajaloolist rütmi. Nimetatud külaossa jääb ka funktsionaalselt ja ruumiliselt Uuriga seotud Muuksi küla Kärge talukoht. See on tsoneeritud väga väärtuslikuks külaosaks. Teine väga väärtuslik külaosa asub põhjaosas, kus on hästisäilinud ajaloolise Sepa koha ümber moodustunud rohkete väärtuslike hoonete ja suurepärase miljöoga kompleks. Väärtuslikud külaosad asuvad nii küla lääne- kui ka põhjaosas.

Ehitus- ja planeerimistingimused Uuri külas

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	10000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)	10000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel, ühel krundil lubatud üks elamu	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda	Lubatud kohtades, kus järgib

	võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	hoonete paigutusviisi taluõuel
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane	Korrapärane
6. Hoonete paigutus külatänava suhtes	Uus hoone rajada esmajärekorras ajaloolise hävinud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele asustusstruktuurile	Uus hoone rajada esmajärekorras ajaloolise hävinud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele asustusstruktuurile
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	140	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Paekivi (osaliselt), palk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	

Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...120
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	6,5...7,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Paekivi, palk, laudis
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

60. Uusküla küla

Uusküla paikneb Palmse mõisa külade reast, mis asuvad Palmsest Vihasoole kulgeva tee ääres veidi lõuna pool eemal, tasase paepealse keskel. Külatuumik on kompaktne, taluõued paiknevad tihedalt üksteise kõrval ühel pool külatänavat. Sellisena näeme küla tuumikut juba kakssada aastat tagasi koostatud Palmse mõisa (1806–1807) kaardil, kus külaõuede ümber asuvad nõõrimaadena pikad põllusiilud, eemal karja- ja heinamaad. Metsad, mis jäävad külatuumikust eemale, kuulusid valdavalt mõisale. Samuti tuumikust veidi eemal on mõned väikesed kohad (saunik ja metsavaht). Peale kruntimist 1886. a kaardile märgitud küla tuumik paikneb samas kohas, lisaks mõned talud külatuumikust eemal. Uuskülas on kruntimise käigus õnnestunud suures osas vanad talukohad säilitada. Külatuumikust väljas asuvad vaid väikesed talukohad (saunikud ja metsavaht) ning Jaani talu. Suured muutused on aga toimunud talude põllu-, heina ja karjamaadega, mis on nüüd külatänavaga risti, laiudes pikkade laiade ribadena. Selline struktuur on säilinud suures osas tänaseni. Taluõued paiknevad jätkuvalt külatänavaga ääres küla vanas tuumikus tiheda reana, mis Joandu küla poole liikudes hõredamaks muutub. II

maailmasõja järgsed kohad asuvad tuumikust eemal Joandu poole suunduva tee ääres. Tegemist on hästi säilinud ning tervikliku ridakülaga.

Uusküla on suur kompaktnen küla, mille arhitektuuris eristuvad vana ja uus osa ning mida ilmestab talukohtade arhailine jaotus piki külatänavat. Küla nimi – Uusküla annab tunnistust kunagi lähikonnas eksisteerinud vana küla olemasolu kohta, mis omakorda viitab suulises mälus säilinud teabele Palmse Pahlenite poolt siinsele talurahvale välja ehitatud kivihoonete kohta. Võimalik, et kaks neist, Pitka ja Tooma, on säilinud küla tuumikus – mõlemad neist võõrapäraseks koosnedes kahest nurkapidi kokku liidetud osast. Elumajast ja rehehoonest ühe kõrge unkaaukudega kelpkatuse all ja sellele liituvast suurte väravatega küünist (Pitka) või siis viimasele ehituslikult sarnasest massiivsest kivihoonest (Tooma). Mõlema talu hoonete iga ulatub tagasi 19. sajandisse. Tuumikust loodepoole jätkub hoonestus 20. sajandil valminud väikemajade reaga, millest mitmed on Lahemaa rannaküladele iseloomulikult kaunistatud klaasverandadega (Prassi-Jakobi, Veskimäe, Naanu). Küla üldpilti ilmestavad mitmed 19. sajandi lõpust ja 20. sajandi algusest pärinevad kõrvalhooned nagu ulualusega aidad (Prassi-Jakobi, Uusküla, Tooma), keldrid (Kadaka), laudad (Kruusamäe). Paljud hooned ja koguniski mõned terved talud on varemetes (Mardi ehk Uuetooma), mitmed kohad ümber ehitatud suvilaks (Kaasiku).

Uusküla küla on hästi säilinud ridaja vormi, suurepärase miljöö ja pea poolesaja väärtusliku hoonega põlisküla. Tegemist on ajalooliselt väga vana hästi säilinud tervikliku ridakülaga, kus taluõued paiknevad tihedalt üksteise kõrval ühel pool külatänavat, külatuumik on kompaktnen ning kruntimise käigus on õnnestunud suures osas vanad talukohad säilitada. Küla tihedama hoonestusega külaosa on tzoneeritud väga väärtuslikuks külaosaks. Väga väärtuslik külaosa on määratud ka Nurme talu ümbruses küla kirdenurgas. Väärtuslik külaosa on määratud tihedama asustusega külatuumikust edelas.

Ehitus- ja planeerimistingimused Uusküla külas

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	15000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)	15000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)

3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel, ühel krundil lubatud üks elamu	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane, korrapärane	Korrapärane
6. Hoonete paigutus külatänava suhtes	Uus hoone rajada esmajätkekorras ajaloolise hävinud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele asustusstruktuurile	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajätkekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	140	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, täis- või poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Osaliselt kõrge paekivist sokkel, palk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel

15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...120
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	6,5...7,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Paekivi osaliselt või kõrge sokkel, laudis
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

61. Valgejõe küla

Lahemaa piireisse jääva tänase küla puhul on tegemist oluliste liikumisteede ristumiskohas asuva taluõuede kobaraga, mis on rajatud erinevatel perioodidel, põhiliselt siiski enne II maailmasõda. Lahemaa rahvuspargi piiridesse jääb veidi vähem kui pool Valgejõe küla tänasest alast ehk Valgejõe teest põhja pool asuv külaosa. Küla on tihedalt seotud lõunast põhja voolava jõega, mille ületuskohtades on läbi aegade rajatud mitmeid olulisi objekte. Küla tuumiku on moodustanud oluliste liikumisteede ristumiskohas asunud kõrts ja Valgejõe ääres paiknenud talu. Ülejäänud asustus on tekkinud teede ristumiskoha ümbruskonda paiknedes suhteliselt lähestikku.

Paar hajatalu, sh metsavahikoht jäävad veidi eemale jõe paremale kaldale. Küla struktuur on raskesti määratletav – omab nii haja- kui ka ridaküla omadusi.

Arhitektuuris domineerib sõdadevahelise vabariigi aegne kihistus, mis on välja kujunenud nii maareformi käigus kui põlistalude tükeldamise tulemusena. Vanimaks majaks külas võib olla Saueaugu, mille kõrge katuse ja avara verandaga arhitektuur annab viite 20. sajandi alguskümnenditele. Küla idaosas pälvivad tähelepanu vanas mahus Väike-Lahja abihooned ja kunagine metsavahikoht – Lõõtsa. Mitmel pool alles vanu ja lagunevaid palkidest kõrvalhooneid.

Valgejõe külas ei ole põhjendatud väga väärtuslike külaosade määramine – suur osa külast jääb väljapoole Lahemaa rahvusparki ning rahvuspargi piires oleva külaosa säilitamine praegusel kujul ei ole õigustatud. Külas on ühte liiki ehitusalasid – väärtuslik külaosa, mis paikneb olemasolevate talukohtade ümbruskonnas.

Ehitus- ja planeerimistingimused Valgejõe külas

Näitajad	Väärtuslik külaosa	
1. Uute kruntide moodustamine	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi	
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	3000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)	
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu	
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane, korrapärane	
6. Hoonete paigutus külatänava suhtes	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha	
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune	160	135

pind (m ²)		
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...140
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	6,5...7,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Maakivi sokkel, palk, laudis
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest	

arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone

62. Vanaküla küla

Vanaküla puhul on tegemist valdavalt tsaariaegse või varasema asustusega, mis paikneb külas ida pool, jäädes Valgejõe-Kotka maantee lähedusse. Ka küla lääneosas on põlistalusid, mille vahele on sõdadevahelise vabariigi ajal rajatud uusi elukohti. Enamik õuesid jääb maanteest läände, mõned idapoole. Maantee ääres on talude õued asetatud ligistikku, moodustades ühes kohas päris tiheda kogumiku. Teest kaugemal paiknevad talud hõredamalt. Enamasti on tegemist tsaariaegsete talukohtadega, mida on vähesel määral asundusajal täiendatud, hilisemal ajal on lisandunud vaid paar üksikut talukohta. Valdavalt on tegemist hajakülaga.

Arhitektuuris on ülekaalus 20. sajand ja sellele iseloomulik lähenemine, mis tõstab taluansamblite puhul esile väikese ja mugava, laudvoodri ja verandaga Lahemaal levinud hoonetüübi, millele sekundeerivad traditsioonilised palkidest kõrvalhooned: aidad, kuurid, saunad – oma küla meeste kirve ja ehitustöö. Nii mõnigi ansambel väärib seejuures eraldi peatumist. Näiteks Toherniidi, mille maa- ja paekivist hooneterühm pakub huvi nii oma ehitustehnika kui hoonete koondumisega ühtse ja tiheda ansamblina. Tegemist on kõigiti silmapaistva kooslusega küla lõunapoolses otsas. Sõdadevahelise vabariigi aegadesse jäävad ka Tagavälja, Väljaotsa, Lillevälja, Pohla – kõik umbes ühel ajal ja ühtsete ehitusvõtetega püstitatud taluhooned, mille puhul keskseks ehitiseks on verandaga elumaja ja sellega liituvad pae- ja maakivisoklil ristpalkidest seintega abihooned. Loodusliku asukoha poolest tee ja jõe vahel pälvib tähelepanu Aabrami, mille keskne hoone – suure kahekorruselise verandaga häärber – pakub näite keskmisest kõrgemale ulatunud ambitsioonidest. Kaugemal hajaküla tsoonis jätkub taluarhitektuuri traditsioon rehemaja tüüpi hoonestusega, mille näiteks on Laane, Kaasiku ja Kaasiku-Eespere. Üllatab Nõmme juugendmaja. Leidub ka väikeseid verandaga majasid (Altsaare, Vana-Aaviku), tavakohast ja lihtsat arhitektuuri (Aru, Seljaku).

Vanaküla keskosa on hästi säilinud valdavalt põlistalude struktuuriga, mille sekka on loodud uusi kohti ka sõdadevahelise vabariigi ajal, kohase miljöö ja rohkem kui poolesaja väärtusliku hoonega hajaküla koos üksikute talukohtade kobaratega ning seetõttu on see tsoneeritud väga väärtuslikuks külaosaks. Väärtuslikud külaosad asuvad olemasolevate hoonete ümbruskonnas küla idaosas Valgejõe vasakkaldal väga väärtuslikust osast nii põhja- kui ka lõunapool, kus on visuaalset miljööd muudetud tunduvalt rohkem.

Ehitus- ja planeerimistingimused Vanaküla külas

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	3000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)	3000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel, ühel krundil lubatud üks elamu	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane, korrapärane	Korrapärane
6. Hoonete paigutus külatänava suhtes	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele asustusstruktuurile	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	135	135
9. Elamu harja kõrgus	6,5...7,5	6,5...7,5

maapinnast (m)		
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...160
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	6,5...7,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Pae- või maakivist kõrgem sokkel, palk, laudis
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud	

kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone

63. Vátku küla

Vátku küla on tüüpiline sisemaa küla, mille keskmesse koonduvad krundid moodustavad sumbkülale sarnaneva hoonetegrupi. Küla väga hästi säilinud tuumik on Palmsest Vihasoo poole kulgeva tee ääres, paikneb ühel pool teed ning eristub selgelt oma väga tiheda taluõuede asetusega ülejäänud külast. Küla tuumikut ümbritsevad ringina talude põllud, heina- ja karjamaa. Lisaks külatumikus olevatele taludele kuulub tänase asustusüksuse juurde veel kaks vana kohta (veski- ja kõrtsikoht), mis on tekkinud hajataludena. Küla piirab läänest Loobu jõgi, mis oli ühtlasi ka Palmse mõisa piiriks.

Selgelt eristub väga tihe külatumik, otse Palmsest Vihasoo poole kulgeva tee ääres, paiknedes ühel pool teed. Küla tuumiku moodustavad talud on märgitud juba 1806. aasta kaardile ning asetsevad ka täna üldiselt samas kohas, kuigi talude maad (põllud, heina- ja karjamaa) on 19. sajandi kruntimise käigus suures ulatuses ümber jagatud. Lisaks külatumikus olevatele taludele kuulub tänase asustusüksuse juurde veel kaks vana kohta, mis on märgitud juba 1806. aasta mõisakaardil, üks veskikoht ja teine kõrtsikoht. Mõlemad kohad ei ole ajalooliselt kuulunud Vátku küla koosseisu, vaid on tekkinud hajataludena. Seega ei ole need kuidagi seotud Vátku küla vana struktuuriga vaid on läbi aegade olnud iseseisvad. Täna on üldiselt väikeses Vátku külas veel paar hilisemal ajal rajatud hajataluasetusega kohta, mis ei haaku kuidagi külatumikuga. Kokkuvõtvalt võib öelda, et Vátku küla tuumik, mis on väga hästi säilinud, eristub selgelt oma väga tiheda taluõuede asetusega ülejäänud külast. Vanemast osast on kaks eraldi asetsevat kohta: Porgaste ja Rahkme. Ülejäänud küla on hilisem (alates 20. sajandist) ning meenutab oma struktuurilt pigem hajaküla.

Arhitektuurselt on küla suur ja hooneterohke ansambel, milles kihistused erinevatest aegadest. Vanas külatumikus on mitmeid mõisatüüpi maju, mille puhul lisaks proportsiooniilule haaravad kohati pilku stiilse meisterlikkusega valmistatud arhitektuursed detailid. Esile tõusevad näidistalud Juhani, Raude, Vátku-Joosepi, kus mõis on aidanud kujundada nii arhitektuuri kui õunapuuaedu. Raude elumaja lätteks on Palmse mõisale iseloomulik ehitustraditsioon – kompaktne kuubiline hoonetüüp, kaetud poolkelpkatusega, mida kaunistavad veranda ja nikerdatud detailide ning framuugiga välisuks. Samasuguse hoole ja stiilitundega on ehitatud Vátku-Joosepi. Arhitektuurile lisaks pälvivad tähelepanu maastikulised lahendused – eripärase kivilaoga (maa ja paekivi vahelduvate kihtidena laotud) kiviaiad, Jaagu-Hansu õuele istutatud suured tammed, terrassidena laskuvad aiad. Elumajade kõrval pälvivad tähelepanu võimsad kõrvalhooned, mis küll osaliselt varemetses, viitavad tavapärasest suurematele ambitsioonidele (Jaagu-Hansu paekiviseinad, Raude keldrid jne). Suuremate ja silmatorkavamate ehitiste vahele on rahvatraditsioon puistanud lihtsamaid hooneid, mis pälvivad tähelepanu Lahemaa

etnoloogilisele pärandile iseloomuliku ehitusviisiga. Juhani talus on alles pikihoonena kavandatud majandushoone, Raudel ja Vatu-Joosepil väikesed rõhtpalkidest aidad. Tähelepanuväärne arhitektuuri võib leida ka külast eemale jäävate hajatalude puhul – Niine ja Hansu talu õuel, Saarekopli põlistalus, mis asub viimase taluna külasüdames Vihasoole suunduva tee ääres. Sõdadevahelise vabariigi ajal krundistatud asundustalud jätkavad paikkonnale iseloomulikke lahendusi: eluhooned on väikesed ja verandadega, kõrvalhooned laotud kokku talupoja lihtsa ja praktilise käega.

Vatku küla tuumik on hästi säilinud sumbküla tunnustega kooslus ning seetõttu on see tsoonitud väga väärtuslikku külaossa. Väärtuslikud külaosad asuvad olemasolevate hoonete ümbruskonnas tuumikust põhjas ja lõunas ning küla lääneosas Loobu jõe piirkonnas. Põhjas asuvale väärtuslikule alale Niine ja Hansu talu vahel on soovitatav rajada väljapoole metsaala vaid üks uus elukoht, et vältida liiga tiheda struktuuri teket.

Ehitus- ja planeerimistingimused Vatu külas

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	15000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)	15000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel, ühel krundil lubatud üks elamu	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane	Korrapärane
6. Hoonete paigutus	Uus hoone rajada esmajärekorras ajaloolise	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel

külatänava suhtes	hävunud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele asustusstruktuurile	kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävunud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	140	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Osaliselt kõrge paekivist sokkel ja palk või palk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...120
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	6,5...7,5

18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Paekivi (osaliselt või kõrge sokkel), laudis
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

64. Vergi küla

Kuni 20. sajandi alguseni oli Vergi väike, vaid viie talu ja paari vabadikukohaga rannaküla. Vergi küla asustus kujunes välja eelkõige Vergi neeme rannaaladele – neeme keskosa oli madalam ja soisem ning ei pakkunud sobivaid elutingimusi. Küla hoonestus oli suhteliselt tagasihoidlik. Enamik maju olid tillukesed, vaid kõõgi ja kambriga madalad majad.

Eesti Vabariigi ajal kasvas küla jõudsalt – senihoonestatud aladel toimus tihenemine ja asustus kujunes ka kahele poole Võsu-Altja teed. Hoonestuses kerkis seniste suhteliselt tagasihoidlike ja arhailiste elamute kõrvale rannaküladele iseloomulik väikese klaasitud verandaga hoonetüüp. Parimad näited sellest on Mustoja, Sepa, Pihlaka ja Allika. Rannaküladele iseloomulikult on kõrvalhoonete roll võrreldes sisemaa küladega hoopis tagasihoidlikum – suuri ühe katuse alla koondatud mitmefunktsioonilisi hooneid reeglina ei kohta. Eesti vabariigi perioodil valmivad ka küla kõige olulisemad märgilised hooned: rahvamaja, pritsikuur, kauplus ja tuletorn. Arhitektuuriajaloolisest vaatevinklist kõige olulisem on insener Armas Luige poolt 1935. aastal kavandatud tuletorn, mis aga tänu oma asukohale sadamas küla miljöö seisukohalt üsna kõrvalise tähtsusega on. Ruumilises mõttes kõige olulisem on rahvamaja-kool koos pritsikuuriga, mis tänu asukohale teeb ennast nähtavaks ka igale läbisõitjale.

Nõukogude aja esimeseks oluliseks muutuseks külakeskkonnas oli piirivalvevägedele rajatud sõjaväeosa. Nõukogudeaegne kihistus on Vergis suhteliselt rikkalik, pärinedes valdavalt ENSV viimastest kümnenditest. Tänu paigutusele küla äärealadel jääb enamik nõukogudeaegsest kihitusest: tootmishooned, piirivalve hooned, sadam, endine kalatsehh suhteliselt hoomamatuks,

rohkem küla keskele jäävad varased nõukogudeaegsed hooned nagu nt elamuks rekonstrueeritud võrguparandus- kuur (Männi) on aga suhteliselt keskkonda sulanduvad. Kõige väärtuslikuma nõukogudeaegse kihistuse moodustavad aga Kirovi nim. kalurikolhoosi aegne kolmest neljapereelamust koosnev ansambel küla keskosas, mis esindab Eesti arhitektuuriloos üsna erandlikku katset seostada regionalistliku arhitektuurikäsitlust (taluarhitektuurist tuttav kõrge katusemassiiv, mis algselt oli laastukattega) külakeskkonda sobiliku elustiiliga.

Kõige rohkem torkab külakeskkonnas silma viimaste kümnendite panus. Kui nõukogudeaegsete suurte hoonete (sadamas ja endises kalatsehhis) ümberehitused jäävad tänu oma asendile suhteliselt märkamatuks, siis uuemad elamud Õne, Naeru, Unistuse ja Päikesekiire kinnistutel tekitavad tunde nagu oleks tegemist Tallinna lähedase „põllukülaga”, mille puhul traditsioonilise külamiljööga ei ole isegi üritatud suhestuda. Ülejäänud hoonestuse puhul kasutatud võtted ja materjalivalik on rikkalik: ümarpalgist, servamata lauast rõht- ja püstlaudiseni, mistõttu üldtulemus on ülimalt kirju ja kaootiline.

Siiski on Vergis määratletavad neli eriilmelist piirkonda:

1) Väga väärtuslik külaosa (traditsioonilise külamiljöö piirkond) kahel pool Altja-Võsu teed, mis hõlmab ka sadamasse suunduva Tihase tee piirkonna ja kus on veel loetav traditsiooniline külamiljöö suhteliselt suurte kinnistutega ja kus paiknevad ka kõik piirkonna väärtuslikud hooned. Silmas tuleks ka pidada, et Võsu-Altja teeäärses osas on tegemist ka Lahemaa kui kultuuriväärtusliku turismpiirkonna väärtusi kandva teelõiguga.

2) Väärtuslik külaosa (väärtuslike kolhoosielamute ansambel) selge miljööväärtusega harmooniline ansambel, mille moodustavad kolm neljapereelamut Kirovi nim kolhoosi aegadest. Regionalistliku arhitektuurikäsitluse ja maale sobiva elukorralduse eesrindliku lahenduse poolest on tegemist arhitektuuriloolise väärtusega objektidega.

3) Tootmisala – sadamapiirkond, kus väärtuslikule tuletomile sekundeerivad silikaattelistest lamekatuselised piirivalve ja sadamahooned. Kuigi arhitektuurselt väärtusetud, moodustavad nad siiski omalaadse vormi ja materjalipõhise terviku.

4) Väärtuslikud külaosad väljaspool väga väärtuslikku külaosa, väärtuslike kolhoosielamute ansamblit ja tootmisala.

Ehitustingimused Vergi küla väga väärtuslikus külaosas (traditsioonilise külamiljöö piirkond)

Väärtuslike hoonete renoveerimissoovitused on toodud „hoone passis”, miljööväärtuslike puhul tuleb säilitada maht, remondi puhul järgida kohalikku traditsiooni (viilkatus, materjaliks puit või asbestivaba eterniit, fassaadil laudis) ja vältida imiteerivaid materjale.

Ehitus- ja planeerimistingimused Vergi küla väga väärtuslikus külaosas (traditsioonilise külamiljöö piirkond) ja väärtuslikes külaosades (va väärtuslike kolhoosielamute ansambli piirkond)

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa (traditsioonilise külamiljöö piirkond)	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku ajaloolise asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku ajaloolise asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	3000	2000
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust õuel. Ühel krundil lubatud 1 elamu	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust õuel. Ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi õuel	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi õuel
5. Hoonete paigutus õue piires	Korrapärane, ebakorrapärane	Korrapärane, ebakorrapärane
6. Hoonete paigutus tänava suhtes	Elamud peafassaadiga tee poole	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel
7. Lisanõuded	Piirete puhul eelistada traditsioonilisi lippaedu või lihtsaid kolme rõhtlatiga karjaaedu, vältida 1970. aastate mõjulisi horisontaalsete laudadega piirdeaedu	
Elamu näitajad	Väga väärtuslik külaosa (traditsioonilise külamiljöö piirkond)	Väärtuslik külaosa
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	135	170
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	7,5	7,5

10. Elamu räästa kõrgus maapinnast (m)	3,5	3,5
11. Elamu katusetüüp	Viil	Viil
12. Elamu katusekalle (kraadides)	32...45	32...45
13. Elamu viimistlusmaterjal	Laudis	Laudis
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Vältida imiteerivaid materjale (plastvooder, profiilplekid, krohvi- ja kivipinda meenutavad viimistlusplaadid jms).	

Ehitus- ja planeerimistingimused abihoonetele Vergi küla väga väärtuslikus külaosas (traditsioonilise külamiljöö piirkond) ja väärtuslikes külaosades (va väärtuslike kolhoosielamute ansambli piirkond)

Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...90
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3...4,5	4,5...5,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	32...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Palk, laudis
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:2	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuuri traditsioonidest; Kõrvalhoone on alati peahoonest väiksem, nii kõrguselt kui ehitisealuselt pinnalt; Hooned võivad olla vaid ühekorruselised; Viimistluses ei ole lubatud	

	kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel õuel võib olla 1 suurem abihoone;

Ehitus- ja planeerimistingimused Vergi küla väärtuslikus külaosas (väärtuslike kolhoosielamute ansambli piirkond)

Näitajad	Väärtulik külaosa (väärtuslike kolhoosielamute ansambli piirkond)
1. Üldnõuded	Juurde- ja pealeehitused ning mistahes muud mahulised muudatused ei ole lubatud; Säilitada algupärane avade paigutus ja -jaotused
2. Materjalikasutus	Katusekate, fassaadiviimitlus, avatäited peaks kõigi kolme hoone juures olema läbivalt sama. Algupärane katusekattematerjal oli laast, tänaste odavama alternatiivina võib kasutada sileplekki (on juba kahel majal). Sobib ka bituumensindel ja asbestivaba eterniit, kõige olulisem on siiski ühtne materjalikasutus kõigil kolmel hoonel. Oluline on säilitada algupärased garaažiuksed ja vältida nende asendamist tänapäevaste tüüplahendustega.
3. Abihoonete ehitamine	Ei ole lubatud
4. Lisanõuded	Piirded lahendada kogu kompleksil tervikuna

Ehitus- ja planeerimistingimused Vergi küla tootmisalal (sadamapiirkond)

Näitajad	Tootmisala (sadamapiirkond)
1. Üldnõuded	Põhihoone maksimaalne korruselisus 2 korrust; Maksimaalne ehitisealune pind 200 m ²
2. Materjalikasutus	Fassaadiviimistlusmaterjal valge silikaattellis, krohv
3. Abihoonete ehitamine	Sarnane vormi- ja materjalikäsitus kui põhihoonel
4. Lisanõuded	Piirkonnas on lubatud ainult lamekatusega hooned;

65. Vihasoo küla

Vihasoo on piki Loobu jõe ürgselt kõrgeid kaldaid kulgev ahelküla. Küla kõige vanem tsaariajast pärit osa paikneb küla põhjaosas ja piki Loobu jõe kaldaid. Asundusaegsed talukohad nagu ka hilisemad kohad paiknevad hajali vana küla sees. Paremalt pool jõge eristuvad põlistaludena Kantula, Riivoja, Malja, Lilleberi, Pauna, Metsapõllu – kokku oma paarkümmend majapidamist. Vasakule poole jõge jäävad Antsurahva, Vanaõue, Kalamäe ja Kõrtsi talu küla põhjatipus, teede ja külatänavate ristumispaigas.

Ajalooliselt eristub külas mitu erinevat kihistust, millest varaseim ulatub Rootsi aega, hilisem seostub nõukogude okupatsiooni perioodiga, mis teiste rannaküladega võrreldes on Vihasoole jätnud võrreldamatult suurema pitseri. Küla lõunaotsa jäävad kaks tähelepanuväärset teineteisele lähedal asuvat veskikohta: Veski ja Sillaotsa. Veski talu kõrgub nõlvakul, vesiveski varemed: kanalid ja kaared, paisud ja raudmehhanismid, sekka veskirattaid ja kivisid, kujundab täna vaatamisväärsuse, mille varemete võlu on ajaloo elavaks kinnistajaks. Tähelepanu väärib ka Sillaotsa taluansambel kahel pool seda läbivat külateed koos teest vasakule jääva sõdadevahelise vabariigi aegse taluelamu ja paremal asuvate kõrvalhoonetega (aidad, saunad jne). Kahe nimetatud kompleksi vahele on kiilunud Kalindo uus ja ilmetu hoonestus, mis loob arhitektuuriliselt probleemse keskkonna. Ka mujal lähikonnas vahelduvad üksikud vana hoonestuse näited (näiteks Karioja vana aidahoone) nõukogude aegsete asulakeskusele iseloomulike hoonetega – kolmekorruseliste silikaatlamute, betoonist lasteaedade, kivitöökodade, väetisehoidlate, angaaride, aiandi ja klubihoonega. Siin – seal eristuvad siiski üksikud põlised saared, Andsurahva ja Murumetsa, millest nii mõnigi väärib tähelepanu nii oma asukoha kui arhitektuuriga.

Erilisel kohal, jõekääraku liivajärsakul avaneb juba Rootsi-aegsetel kaartidel märgitud Pauna, mille ansambli kujundavad osalt kahekorruseline häärberitüüpi elamu, talukalmistu metsa all, kõrvalhooned: ait kaldarinnakul ja heinaküünid all orus. Väärtuslikku leidub ka külast kaugemale jäävates kohtades: Murumetsal ja Raagul. Uhked on Antsurahva ja Vanaõue, Jõesuu, mille arhitektuuriline ilme annab tunnistust keskmisest kõrgemale ulatuvatest ambitsioonides, pakkudes nii oma verandade, häärberilaadilise arhitektuuri kui paljude traditsiooniliste kõrvalhoonetega avastamisvõimalusi 1920.–30. aastate arhitektuuri vallas. Omaette märgi külamaastikus kujundab selle keskossa jääv rahvamaja.

Vihasoo küla põhjapoolne, rannikuäärne osa on hästi säilinud ja see on tsoneeritud väga väärtuslikuks külaosaks. Väärtuslikud külaosad asuvad küla ülejäänud asustuse ümbruses. Vihasoo lõunapoolsed talukohad kuuluvad nii funktsionaalselt kui ka ruumiliselt kokku Vatu küla läänepoolse struktuuriga.

Ehitus- ja planeerimistingimused Vihasoo külas (va tootmisalad ja uus külaosa)

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	8000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)	8000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel, ühel krundil lubatud üks elamu	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel
5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane, korrapärane	Korrapärane
6. Hoonete paigutus külatänava suhtes	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele asustusstruktuurile	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	135	135
9. Elamu harja kõrgus	6,5...7,5	6,5...7,5

maapinnast (m)		
10. Elamu katusetüüp	Viil, kelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	40...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...80
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	4,5...5,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Palk, laudis, kivi
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud	

kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone

Ehitus- ja planeerimistingimused Vihasoo küla tootmisaladel ja uues külaosas

Tootmisalad. Kasutuses olevad suuremamahulised põllumajandus- ja tootmishooned küla põhjapoolses osas on soovitatav kasutusele jätta. Tootmisaladel on lubatud olemasolevate tootmishoonete lammutamine, rekonstrueerimine ja uute hoonete püstitamine. Üks tootmisaladest asub väärtusliku ala piirides. Uued hooned tuleb paigutada selliselt, et need ei domineeriks visuaalselt olemasolevate väärtuslike hoonete üle kasutades sobivaid välisviimistlusmaterjale ning kõrghaljastust.

Uus külaosa on määratud endise kolhoosikeskuse ümbruses, kus asuvad korruselamud, ridaelamud ja üksikelamud koos lasteaia hoonega. Uushoonestuse alal on lubatud uute kruntide moodustamine (väikseim võimalik krundi suurus 8000 m²), olemasolevate hoonete lammutamine, rekonstrueerimine ja uute hoonete püstitamine, mille kõrgus piiratud kahe korrusega ja hooned peavad sobima omavahel. Uued hooned tuleb paigutada selliselt, et need ei domineeriks visuaalselt olemasolevate väärtuslike hoonete üle kasutades sobivaid välisviimistlusmaterjale ning kõrghaljastust. Üksikelamute ja nende juurde kuuluvate abihoonete kavandamisel laienevad Vihasoo küla väga väärtuliku või väärtusliku külaosa uushoonestustingimused.

66. Vihula küla

Vihula küla koosneb mõisaansamblist ja sellest valdavalt läände jäävatest erineva struktuuriga külaosadest. Hoonestusalad on seotud mõisast läände suunduva tee ja klindiga. Asustus ja põllud asuvad klindi servast lõunapool kitsal alal klindiserva ja maantee vahel. Altkülas paiknevad õuealad reas, tsariaegse külatuumiku õued paiknevad tihedalt piki maanteeäärt ja küla kõige lääne poolsem külaosa – Sõeaugu on võrreldes teiste külaosadega hõredama asustusstruktuuriga, hoonestus paikneb kahel pool Vösu-Vergi-Sõeaugu teed metsa vahel.

Vihula tänase küla piireisse jääb nii vana Vihula küla kui ka Vihula mõisa süda. Mõisaansambel paikneb Mustoja kaldal, kus on asunud ka vesiveski. Vana külatuumik paikneb Sagadi-Vihula-Karula maantee ääres, kaugemal asuvad hajatalud. Altja tee äärset külaosa (Leuska, Kehi, Väike-Linnamäe jt talud) kutsutakse Sõeaugu. Peale mõisate võõrandamist on mõisa põllule rajatud asundusküla. Mõned asundustalud paiknevad ka Oandu poole suunduva tee ääres. Peale II maailmasõda on siia-sinna rajatud veel talukohti. Hilisemaid elukohti, sh kaks silikaattellisest ridaelamu tüüpi tööliselamut, on rajatud mõisa kompleksi ümbrusesse. Tegemist on külaga, mille tänane administratiivpiir hõlmab mitut omaette taluõuede rühma: reas õuede paigutusega sõdadevahelise vabariigi aegne Altküla, tsariaegne külatuumik, mille õued paiknevad tihedalt

piki maanteeäärt ja lääneosas Sõeaugu, mille asustusstruktuur on teiste külaosadega võrreldes hõredam.

Rehemajad (Heimre, Varna, Vallo, Kehi) on vanades taluõuedes suuresti ümber ehitatud. Väli on vana mõisa moonakatemaja. Sõdadevahelise vabariigi aegsetel asundustaludel (Palgivere, Kasesalu, Kase) puudub selgelt hoomatav ehituslik karakter. Kivistu väike elumaja on kaetud vormika juugendkatusega. Säilinud on pae- ja maakivist kõrvalhooneid (Leuska) ja varemeid (Varna suured mõisalaudad). Palju on kolhoosiaegset ehitust – Kirsi, Lauri. Põrgupõhjal on hoonestus hävinud. Küla põhjaosas Mustoja lähistel püüab pilku 1930ndatel aastatel ehitatud poolteistkorruseline koolimaja – kõrge katuse ja katuseakendega tüüpiline oma ajastu esindaja. Kahjuks on see okupatsiooni ajal saanud ebamastaapse juurdeehituse.

Vihula küla läänepoolne osa (Sõeaugu nimeline külaosa) on kohase miljööga hästi säilinud põlisküla ning seetõttu on see tšoneeritud väga väärtuslikuks külaosaks. Lauli küla Liivaku talu kuulub ruumiliselt kokku Sõeaugu külaosaga. Samuti on väga väärtuslik Vihula põlistalude idapoolne, säilinud osa, mis asub Vihula mõisakeskusest läänes. Väärtuslikud külaosad asuvad Sõeaugu väga väärtuslikust osast põhjas, Vihula põlistalude väga väärtuslikust osast läänes, põhjas ja idas ning Vihula mõisakeskuse ümbruses.

Ehitus- ja planeerimistingimused Vihula külas

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	14000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)	14000 (peab asuma vähemalt osaliselt väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel, ühel krundil lubatud üks elamu	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel; ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel

5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane, korrapärane	Korrapärane
6. Hoonete paigutus külatänava suhtes	Uus hoone rajada esmajärekorras ajaloolise hävinud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele asustusstruktuurile	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	140	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Paekivi (osaliselt), palk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim	20...60	60...140

ehitisealune pind (m ²)		
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	6,5...7,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Paekivi osaliselt, palk, laudis
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

67. Viinistu küla

Viinistu vanim asustus kujunes välja kitsal ribal praeguse külatee ja mere vahelisel alal, Heigiotsa ja Aaduotsa vahelisel alal, ulatudes 17. saj lõpuks 22 majapidamiseni. Majapidamised olid väikesed ja tagasihoidlikud. Et põllumajanduslik tegevus oli üsna napp ja vaid pere kõige elementaarsemate vajaduste tarbeks oli vähe ka kõrvalhooneid. Vähehaaval võeti kasutusele ka külatee teine, maapoolne külg, kuid siiski kujunes hoonestus järjekindlalt ühes reas piki kesket külatänavat. Küla tollane hoonestus oli suhteliselt tagasihoidlik (tüüpiline kalurielamu oli 1–2 toaga), millest tänaseni on säilinud vaid üksikud elamud (nt Keskküla, Nurga, Lõukatalu), neistki enamik põhjalikult ümber ehitatud.

Eesti Vabariigi ajal, mis on Viinistu küla ajaloos üks jõukamaid ja säravamaid perioode, tekkisid esimesed talud ka sisemaa poole. Oluliselt rikastus hoonete tüpologia. Tagasihoidlikumate elamute kõrvale kerkisid tänu piirituseärile uhked, verandade ja edevate kaunistusvõtetega elamud, mis seni vaeses rannakülas jõuliselt esile kerkisid. Need 5-6 toalised elamud saali ja väljaehitatud teise korrusega tähistasid uue, senisest hoopis saksikuma elustiili levikut. See on hoonestuskiht, mis veel tänaseni Viinistu ruumipildis tooni annab. Sellel perioodil kujuneb välja ka Viinistule omane mansardkatuse traditsioon, mis leidis rakendust silmatorkavalt paljude uute häärberite juures. Kõige autentsemana on säilinud Otsa-Tõnise talu, mis kindlasti on Võsu

kunagise hiilguse üks ehedamaid kandjaid. Lisaks elamutele omavad ajaloolist ja märgilist väärtust külakeskkonnas ka koolimaja ja Kalholmi kauplus.

Nõukogude aeg tähendas küla jaoks küll arvukaid muutusi elustiilis ja sotsiaalses keskkonnas, ruumilises mõttes püsis aga kaua kõik endisena. Ruumilises mõttes hakkasid olulisemad muutused toimuma alles 1970. aastatel, kui ehitati välja kalurikolhoosi konservitsehhi, rajati töökoda ja uus kauplus. Küla keskusest kaugemale rajati ka kaks ridaelamut, mis uut ja kaasaegsemat elukvaliteeti pidi pakkuma. Kõige jõulisemalt tõuseb oma ebamastaapsusega esile endine Kirovi nim kalurikolhoosi kalatööstuskompleks, mis haarab märkimisväärse osa küla keskosa rannajoonest, kus taasiseseisvumisperioodil tehtud ümberehitused ja uued funktsioonid on aga head näited arhitektuurse reostuse estetiseerimisest ja väärtustamisest.

Külamiljöo ja väärtusliku hoonestuse kaitseks on Viinistu tzoneeritud kolm piirkonda:

1) Väga väärtuslik külaosa – Viinistu küla ajalooline tuumikala, kus on säilinud ajalooline hoonestustraditsioon ja puuduvad märkimisväärsed uusarendused. Viinistu küla ajalooline tuumikala hõlmab eneses kinnistuid, mis olid hoonestatud II MS eelse seisuga. Ala eesmärk on maksimaalselt säilitada väärtuslikku ajaloolist hoonestust ja hoonestusstruktuuri.

2) Väärtuslik külaosa on tzoneeritud väljaspool ajaloolist tuumikala.

3) Tootmisala – endise kalatööstuse territoorium, kus tänapäeval tootmist enam ei toimu ja on välja arendatud teenindusalana.

Ehitus- ja planeerimistingimused Viinistu küla väga väärtuslikus külaosas (ajalooline tuumikala)

1) Väärtusliku- ja väga väärtuslikuna märgitud hooned kuuluvad säilitamisele. Katusekalde muutmine ja juurdeehitused ei ole lubatud, erandina võib funktsionaalsest vajadusest tulenevaid juurdeehitusi lubada hoone tagaküljel, tingimusel, et need sulanduvad olemasoleva hoonega, ei moodusta kontrasti ega ületa rohkem kui ¼ hoone ehitisealusest pinnast. Hoonete renoveerimine peab toimuma restaureerival printsiibil, täpsemalt hoone „passides”;

2) Miljööväärtuslikud hooned tuleb üldjuhul säilitada, need millel on esile toodud üksikuid väärtuslike detaile (vt inventeerimise tabelid) tuleb need renoveerimise käigus säilitada ja restaureerida. Muus osas on viimistlusmaterjalide asendamine lubatud vastavalt allpool esile toodud materjalikasutuse põhimõtetele. Üldjuhul ei ole lubatud katusekalde muutmine, juurdeehitusi võib teha tagafassaadil analoogiliselt eelmises punktis esile toodud tingimustega;

3) Miljööväärtuslike hoonete korral võib erandina (ülimalt amortiseerumine) kaaluda hoone asendamist uue täpselt samas mahus hoonega (hoonet võib suurendada kui olemasolev on ebamõistlikult väike – ehitisealuse pinnaga alla 60 m² ja räästakõrgusega alla 2 m). Detailikäsitlust võib moderniseerida;

4) Olemasolevate hoonete korrastamisel ja uusehituste kavandamisel sobib katusekattematerjalidena kasutada vastavalt ajaloolisele traditsioonile sindel-, kimm- ja laastukatuseid, samuti valtsplekki. Tänapäevastest materjalidest sobivad n.ö sileplekk (valtspleki tänapäevane lihtsustatud modifikatsioon), asbestivaba eterniit ja bituumensindlid. Erandina võib uusehituste juures kaaluda ka n.ö silekivi;

5) Materjalikasutuses vältida imiteerivaid materjale (plastvooder, profiilplekid, krohvi- ja kivipinda meenutavad viimistlusplaadid jms);

6) Olemasolevate hoonete rekonstrueerimisel (kui need ei ole arvatud väärtuslike või miljööväärtuslike hoonete hulka) ei ole lubatud ehitisealuse pinna ja kubatuuri suurendamine (võrreldes olemasolevaga) kui see ületab ala uushoonestusele ette nähtud norme;

Ehitus- ja planeerimistingimused Viinistu külas (va tootmisala)

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa (ajalooline tuumikala)	Väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku ajaloolise asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi, ajalooliste taluõuede tükeldamine on keelatud	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku ajaloolise asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	2000	2000
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust õuel. Ühel krundil lubatud 1 elamu	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust õuel. Ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi õuel; Võimaluse korral kasutada varasema hoonestuse vundamente ja paigutust	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi õuel
5. Hoonete paigutus õue piires	Korrapärane	Korrapärane
6. Hoonete paigutus tänava suhtes	Elamu krundi keskmes, kõrvalhooned krundi servades;	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel

	Väiksemate ja endiste kõrvalhoonete moodustatud hoonestus krundi servas ja kasutada pikemat väljavenitatud mahtu	kruntidel baasil kruntidel
7. Lisanõuded	Uushoonestuse kavandamisel tuleb arvestada krundi asukohaga n.ö ajaloolises krundistruktuuris; Kruntide piirded traditsioonilised püstlippaiad, kõrgus kuni 120 cm, lubatud ei ole võrk- ja metallaiad, samuti horisontaalsete laudadega piirded, sobivad aga traditsioonilised lattaaiad (mitte külatänava ääres); Maksimaalselt säilitada olemasolev kõrghaljastus	Viinistu-Turbuneeme vahelisel ala teest kuni 200 m ulatuses lubatud ühekorruselised hooned väljaehitatud katusekorrusega, fassaadimaterjaliks puit; Teest kaugematele jäävatel aladel seada detailplaneeringuga ühtsed arhitektuursed nõuded, et vältida eklektiliste asumite teket
Elamu näitajad	Väga väärtuslik külaosa (ajalooline tuumikala)	Väärtuslik külaosa
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	135	200
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	7,5	7,5
10. Elamu katusetüüp	viil	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	30...45	30...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Laudis	Laudis
13. Elamu põhiplaan	Ristkülikukujuline	Ristkülikukujuline
14. Elamu juurdeehitus	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel

lubatud		
15. Lisanõuded	Vältida tuleb liigselt toretsevaid või romantilisi detaile (tornid, erkerid jms), mis on Viinistu ajaloolises traditsioonis võõras; Vältida liig jõulisi ja kirkaid värvikontraste, avatäited üldjuhul valged; Lubatud ei ole kasutada tüüpprojekte	Viinistu-Turbuneeme vahelisel ala teest kuni 200 m ulatuses lubatud ühekorruselised hooned väljaehitatud katusekorrusega, fassaadimaterjaliks puit; Teest kaugematele jäävatel aladel seada detailplaneeringuga ühtsed arhitektuursed nõuded, et vältida eklektiliste asumite teket

Ehitus- ja planeerimistingimused abihoonetele Viinistu külas (va tootmisala)

Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...90
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	kuni 4,5	4,5...5,5
18. Abihoone räästa kõrgus maapinnast (m)	2,5	3
19. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
20. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	32...45
21. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Palk; laudis
22. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5 kuni 1:4	1:2 kuni 1:5
23. Lisanõuded	Viimistluses võib kasutada nii elumajaga harmoneeruva värvilahendusega laudist kui tumedat (tõrvatud) rõhtpalk või püstlaudisega seinu. Katusematerjalide osas sarnased piirangud eluhoonetega; Ühel õuel võib olla 1 suurem abihoone;	

Ehitus- ja planeerimistingimused Viinistu küla tootmisalal (endise kalatööstuse ala)

Kinnistu hoonestust mitte tihendada, st säilitada kinnistu olemasolev täisehitusprotsent. Hooneid võib rekonstrueerida sulandudes need küla keskkonda.

68. Virve küla

Virve rannaküla on väikene suhteliselt kompaktselt paiknev ahelküla, kus taluõued paiknevad piki randa kulgeva külatänavä ääres, mõned ka otse rannas. Kõige paremini on säilinud taluõuede asetus küla põhjaosas, kus enamused õuesid paikneb samal kohal kui 19. sajandi lõpul. Küla lõunaosa on tihendatud asundustaludega, mis on asetatud küla ajaloolist struktuuri arvestades külatänavä äärde.

Virve küla arhitektuurset ilmet kujundavad väikesed verandaga kalurimajad, sekka paar rehielamut (Nurga, Jakobi), mille katus ja madalad seinad on iseloomulikud Lahemaale, sulades kokku merevaadete ja rannamaastikega. Nagu mujalgi külades on armastatud motiiviks veranda, mis on liidetud mitte üksnes laudvoodriga kaetud majadele, vaid üksikul juhul ka palkseintele (Hansu). Palju on ehedaid palkidest kõrvalhooneid (Mäetaguse, Vana- Tooma), nii mõneski õues seisavad koos lauda ja aidahooned, neist veidi kaugemale jäävad suitsusaun ja ootamatult pisikene käsiait (Nõmme). Suurt ja võimukat nagu polekski, küla arhitektuuriline mina tunneb rõõmu vähesest, hoides oma vormid puhtad ja ilusad.

Virve küla on tervikuna väga hästi säilinud visuaalse miljöö ja pea poolesaja väärtusliku hoonega (kuid segatüüpi) rannaküla, mistõttu on see tsoneeritud väga väärtuslikuks külaosaks.

Ehitus- ja planeerimistingimused Virve külas

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri. Väikseim krundi suurus 4000 ruutmeetrit.
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	4000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel, ühel krundil lubatud üks elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel

5. Hoonete paigutus taluõue piires	Ebakorrapärane, korrapärane	
6. Hoonete paigutus külatänaava suhtes	Uus hoone rajada esmajärekorras ajaloolise hävinud hoone vundamendile, vastavalt traditsioonilisele asustusstruktuurile	
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	135	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	kuni 7,5	kuni 7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	15...60	60...80
17. Abihoone harja kõrgus	3,5...4,5	4,5...5,5

maapinnast (m)		
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis, kivi	Palk, laudis, kivi
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

69. Võhma küla

Seal, kus Eru ja Joaveski poolt tulevad teed ristuvad Palmse mõisast Vihasoo poolt suunduva teega, paikneb Võhma külatuumik (1806–1807 aasta kaardi alusel). Võhma küla taluõued asetsevad tihedalt kahel pool teed, just teede ristumiskoha läheduses. Küla tuumikust põhja pool asus puust tuulik (1860). Võhma on kõige suurem Palmse mõisale kuulunud küla, kus lisaks suurtele taludele oli ka mitmeid väiksemaid kohti (saunikud, vabadikud). Viimased asusid mõisale kuuluva metsa ääres, küla tuumikust põhja pool. Lõuna pool teed jäävat küla kutsutakse Ülevalkülaks ning põhja poole jäävat külaosa Altkülaks. Altküla juurde kuulub ka väikene omaette hilisem külaosa nimetusega Ädanussuküla. Valdavalt on külas säilinud tsaariaegne taluõuede paigutus ja hulganisti hoonete asukohti ning ka hooneid. Eesti sõdadevahelise vabariigi ajal on lisandunud mõned asundustalud. Tegemist on suurema ja tänaseni keskusena toimiva külaga, kus külatänavärs on 1910. aastal ehitatud rahvamaja, samal aastal avatud pood (töötab tänaseni). Altkülas asuvad kahekorruseline puidust uuem koolihoone (praegu Vanakooli kinnistul) kui ka üle tee vanem koolihoone (praegu Mihkli kinnistul). Tihedalt teineteise vastu surutud vabakujuliste taluõuede hoonestus viitab Lahemaale iseloomulikule ridaküla traditsioonile, mis on omane nii klindi peale kui alla jäävatele külaosadele.

Küla on arhitektuurilist eripalgeline. Mitmed külas asuvad hooned, näiteks Jäära, Klaukse, Rünga, ehitati Pahlenite eestvõtmisel korstnaga. Teenuste nurkapidi kokku ehitatud elu ja majandushoone arhitektuur on võrreldav Uusküla vastavate näidetega (Pitka, Tooma). Võimas

mantelkorsten Altkülas põhja pool (Kanneljärve) annab tunnistust tavakohasest kardinaalselt erinevatest traditsioonidest. Võimalik, et algselt oli tegemist metsavahi kohaga. Omanäolised on ka kaks Sepa talus asuvat neljatahuliste kivipostidega hoonet, neist üks kivist, teine poolenisti puidust, mis annavad alust küsida – kui kaugemale siis külamaastiku kujundamisel ulatus Pahlenite initsiatiiv ja konkreetne mõju. Esimene koolimaja toodi külasse üle mõisast (1843), 19. sajandi keskpaiku ehitati uus kivist valla-, kohtu- ja koolimaja, mis on ka tänaseni alles (Mihkli kinnistul). Kümmeaastat hiljem (1867) püstitati selle vastu uus puidust koolihoone (Vanakooli kinnistul), mille arhitektuuriline iseloom viitab professionaalsetele eeskujudele. Omapärase ehitusliku näite pakub ka küla keskel asuv kõrge neobarokse frontooniga rahvamaja (1907-10) ning samasse jääv poemaja (1910), mis on sellisena oma põlises asukohas püsinud sajandi. Fooni kujundab tavapärase taluhoonestus – näiteks Kingo talu elumaja ja rehehoone ühe katuse all, Saare, Ale ja Altoa sõdadevahelise vabariigi aegsed asundustalud väikeste klaasverandadega, mitmed vanad kõrvalhooned (Baumanni palkidest laut ja aidahoone).

Võhma küla on hästi säilinud sumbja vormiga suurepärase miljööga põlisküla. Võhma on väga vana küla, mille struktuuris on loetavad kolme suure ajaloolise perioodi jäljed. Vabakujuliste taluõuede hoonestus viitab iseloomulikule ridakülale Palmse-Vatku tee ääres ning sumbkülale küla põhjapoolses osas. Taluõued asetsevad tihedalt kahel pool teed ja teede ristumiskoha läheduses. Võhma on kõige suurem Palmse mõisale kuulunud küla, kus lisaks suurtele taludele oli ka mitmeid väiksemaid kohti. Tegemist on suures osas hästi säilinud tsaariaegse külastruktuuriga, valdavalt on säilinud taluõuede paigutus ja rohkelt hoonete asukohti ning ka hooneid. Seetõttu on see tsoneeritud väga väärtuslikuks külaosaks.

Ehitus- ja planeerimistingimused Võhma külas (va tootmisala)

Näitajad	Väga väärtuslik külaosa
1. Uute kruntide moodustamine	On lubatud, kui see ei kahjusta maastikuväärtusi, traditsioonilise maakasutuse väärtusi ja traditsioonilist asustusstruktuuri
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	15000 (peab asuma vähemalt osaliselt väga väärtusliku külaosa sees)
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust taluõuel, ühel krundil lubatud üks elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud, kui õue suurus seda võimaldab, kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi taluõuel
5. Hoonete paigutus taluõue	Ebakorrapärane

piires		
6. Hoonete paigutus külatänavas suhtes	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha	
7. Lisanõuded	Uus hoone rajada esmajärjekorras ajaloolise hävinud hoone kohale; uued eluasemed tuleb rajada üksteisest piisavale kaugusele vastavalt külaosas väljakujunenud laadile	
Elamu näitajad	Rehielamu tüüp	Asunduselamu tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	140	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...7,5
10. Elamu katusetüüp	Viil, poolkelp	Viil
11. Elamu katusekalle (kraadides)	35...42	40...45
12. Elamu viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Laudis
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:2 kuni 1:3	1:1,5 kuni 1:2
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
15. Lisanõuded	Hooned peavad olema kooskõlas piirkonna arhitektuuritraditsioonidega. Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki.	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...140
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	6,5...7,5

18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	35...45
20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Palk, laudis
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel taluõuel võib olla 1 suurem abihoone	

Ehitus- ja planeerimistingimused Võhma küla tootmisalal

Olemasolev kasutuses oleva lauda alal on soovitatav jätkata põllumajanduslikku tootmist. Tootmisalal on lubatud olemasoleva põllumajandustootmishoone lammutamine, rekonstrueerimine ja uute tootmishoonete püstitamine. Tootmishoonete viimistluses tuleb kasutada ehitusmaterjale ja värvitoone, mis sobivad ajaloolise küla hoonetega.

70. Võsu alevik

Olles kasvanud välja traditsioonilisest rannakülast, kus lisaks merele ja põllupidamisele ka Palmse mõisa tellisevabrik teenistust võimaldas, kujunes Võsu puhul dominantseks suvituspaiga identiteet. Suvituskoha tekkele pandi alus juba 1870. aastatel, kui mõis hakkas Võsul krunte müüma. Nii võibki Võsu suurimaks väärtuseks pidada Eesti üht esinduslikumat läbilõiget viimase saja aasta suvilaarhitektuurist.

Kuigi selle vanim kihistus on võrreldes omaaegsete suuremate kuurortlinnade villadega üsna tagasihoidlik – suuremad ja esinduslikumad pansionaadihooned, mis Võsul kunagi märgilistena keskkonda kujundasid, on aastatega üksteise järel tuleroaks langenud – on selle eest nõukogude periood tõeliselt esinduslikult esindatud.

Lähtuvalt ehitusajast on Võsu hoonestuses eristatavad järgmised hoonetüübid:

1) Arhailised talutared agraar-mõisamajanduslikust etapist, millest enamus on tänaseks hävinud või üha tiheneva hoonestuse vahel täiesti märkamatuks muutunud. Tänu korduvatele krundi

jagamistele on kõrvalhooned eraldi kinnistutel, lisandunud on arvukalt uusi hooneid ja ajalooline ruumikas taluõue struktuur on valdavalt minetatud, va üksikute talude (Jaanioja, Simuna, Varju) puhul, mis on ka väärtuslikena määratletud.

2) Tsaariaegsed suvilad, mis valdavalt paiknevad kahel pool Mere tänavat ja üksikud ka Metsa tänava ääres teisel pool jõge. Hoonetüübile on iseloomulik suhteliselt madal viilkatus (ca 35 kraadi); viilkatusega suur veranda, mille hari jääb oluliselt madalamale hoone enda katuseharjast; suhteliselt väike (enamasti mitte rohkem kui 100 m²) ristkülikuline põhiplaan, kus hoone lühem külge ei ole rohkem kui ½ pikemast küljest; kombineeritud laudise (sh diagonaallaudis viiluväljadel) sage kasutus hoone fassaadil.

3) Eesti Vabariigi aegsed elamud, mille osakaal on Võsu hoonestuses väike ja mis esinevad enamasti laialipillutult, veidi enam ehk Karja ja Metsa tänava piirkonnas.

4) ENSV perioodi kollektiivse puhkuse hooned (puhkekodud, pioneerilaager), eramud ja suvilakooperatiivid. Suvilapiirkonnad pakuvad ka Võsu ühe väärtuslikuma hoonestuskihistuse. Valdavalt on kasutatud erinevaid lamekatuse ja kastkarniisiga tüüpprojekte, mis moodustavad detailitundlikke ja harmoonilisi tervikuid.

5) Taasiseseisvunud Eesti Vabariigi aegne hoonestus, mis sageli mõjub keskkonnas ebamastaapselt ja arhitektuurselt madala kvaliteediga.

Lähtuvalt Võsu asulamiljöö ja hoonestuse väärtustest on Võsul tzoneeritud üks väga väärtuslik külaosa, neli väärtuslikku külaosa ja uued külaosad:

1) Väga väärtuslik külaosa – Vana Võsu miljööväärtuslik hoonestusala (Mere tänava vahetus ümbruses), mille eesmärk on hoida Võsu tsaariaegse kuurordi miljööd, mis tänaseni tänavaruumis veel tajutav on, samuti väärtusliku ja väga väärtuslikuna märgitud hooneid, mis nimetatud alal nn võtmestruktuuri moodustavad. Lisaks jäävad ala sisse ka sellega vahetult piirnevad põlistalud ja mõned väärtuslikud objektid ENSV perioodist. Tegemist on Võsu aleviku tuumikalaga, kus domineerivaks miljööd kujundavaks kihistuseks on tsaariaegsed suurte verandadega suvilad. Kuigi omaaegne krundistruktuur on tänaseks märkimisväärselt tihedamaks muutunud ja ajalooliste suvilate vahele rajatud hulk uusehitisi, on kunagine miljöö selgelt loetav ja ajaloolise hoonestuse osakaal märkimisväärne. Miljööala loomise eesmärk on maksimaalselt säilitada väärtuslikke vanu suvilaid, kui Võsule iseloomulikke märgilise väärtusega hooneid ja uusehituse raames hoidmisega säilitada nende dominantne roll tänavaruumis ja väärtused nii arhitektuurses, miljöölis kui majanduslikus mõttes.

2) Väärtuslik külaosa – Kalda tänava suvilapiirkond, mille eesmärk on kaitsta erakordselt terviklikku ja stiilpuhast suvilapiirkonna miljööd, mida ümberehitustega ei ole suudetud kahjustada. Piirkonna hoonestus pakub läbilõiget 1970. aastate suvilaarhitektuurist, kus korduvkasutustega projektidele sekundeerivad originaallahedused. Alal on juures ajastu elitaarsuse maik – paljud hooned on omaaegsetest normidest suuremad, silma torkab ka ajastu

kohta üllatavalt hea ehituskvaliteet. Vabaplaneeringuline, näiliselt juhuslikult metsa alla paigutatud hoonetega piirkonnas on vaid lamekatuse, kastkarniisiga ja madala viilkatusega hooned, mis tänu sarnasele mahukäsitlusele ja materjalikatusele moodustavad harmoonilise terviku.

3) Väärtuslik külaosa – suur suvilaala, mille moodustamise eesmärk on kaitsta terviklikku ja stiilipuhast 1970. aastate suvilapiirkonna miljööd, mille kandjateks on vabaplaneering, piireteta loodusesse sulanduvad suvilad ja nende terviklik, ajastule iseloomulik arhitektuurne käsitlus. Piirkonna suvilad jagunevad laias laastus kolme gruppi: telksuvilad, kastkarniisiga suvilad ja madala viilkatusega suvilad. Erinevad tüübid paiknevad gruppides moodustades terviklikke ansambleid. Ühendavaks jooneks kogu alal on värvikäsitlus: tume (pruunist mustani) laseriv värvitoon seintel, sarnane või valge kastkarniisidel ja valged avatäited (uksed on aeg-ajalt ka seinapinnaga sulanduvad tumedad).

4) Väärtuslik külaosa – Kooli ja Karja tänava eramupiirkond, kus on olemas selge ühtne hoonestusviis.

5) Väärtuslik külaosa – Piibelehe tänava suvilapiirkond, mis hoolimata mõnedest sobimatustest viilkatusega hoonetest on terviklik ja harmooniline piirkond.

6) Uus külaosa – alad väljaspool väga väärtuslikku ja väärtuslikku külaosa. Külaosa, kus algupärane struktuur on loetamatu või ei ole seda olnudki. Leidub üksikuid väga väärtuslikke või väärtuslikke hooneid.

Ehitustingimused Võsu aleviku väga väärtuslikus külaosas (Vana Võsu miljööväärtuslik ala)

1) Väärtusliku- ja väga väärtuslikuna märgitud hooned kuuluvad säilitamisele. Katusekalde muutmine ja juurdeehitused ei ole lubatud, erandina võib funktsionaalsest vajadusest tulenevaid juurdeehitusi lubada hoone tagaküljel, tingimusel, et need sulanduvad olemasoleva hoonega, ei moodusta kontrasti ega ületa rohkem kui ¼ hoone ehitisealusest pinnast. Hoonete renoveerimine peab toimuma restaureerival printsiibil, täpsemalt hoone „passides”;

2) Miljööväärtuslikud hooned tuleb üldjuhul säilitada, need, millel on esile toodud üksikuid väärtuslike detaile, tuleb need renoveerimise käigus säilitada ja restaureerida. Muus osas on viimistlusmaterjalide asendamine lubatud vastavalt allpool esile toodud materjalikasutuse põhimõtetele. Üldjuhul ei ole lubatud katusekalde muutmine, juurdeehitusi võib teha tagafassaadil analoogiliselt eelmises punktis esile toodud tingimustega;

3) Miljööväärtuslike hoonete korral võib erandina (ülimalt amortiseerumine) kaaluda hoone asendamist uue täpselt samas mahus hoonega. Detailikäsitlust võib moderniseerida;

4) Olemasolevate hoonete korrastamisel ja uusehituste kavandamisel sobib katusekattematerjalidena kasutada vastavalt ajaloolisele traditsioonile sindel-, kimm- ja laastukatuseid, samuti valtsplekki. Tänapäevastest materjalidest sobivad n.ö sileplekk (valtspleki tänapäevane lihtsustatud modifikatsioon), asbestivaba eterniit ja bituumensindlid. Erandina võib uusehituste juures kaaluda ka n.ö silekivi;

5) Välisviimistluses horisontaallaudis või kombineeritud laudis (ühe hoone piires on kasutatud nii rõht-, püst- kui diagonaallaudist, mida on eraldatud vahekarniisidega). Vältida tuleb liigselt toretsevaid või romantilisi detaile (tornid, erkerid jms), mis on Võsu ajaloolises traditsioonis võõras;

6) Olemasolevate hoonete rekonstrueerimisel (kui need ei ole arvatud väärtuslike või miljööväärtuslike hoonete hulka) ei ole lubatud ehitisealuse pinna ja kubatuuri suurendamine (võrreldes olemasolevaga) kui see ületab miljööväärtusliku ala uushoonestusele ette nähtud norme;

7) Värvikasutus: lähtuvalt ajaloolisest traditsioonist elamutel põhitoonina heledad või ookrikarva toonid, detailide puhul vältida liigjõulisi ja kirkaid värvikontraste, avatäited valged. Kõrvalhoonetel on võimalikud kaks lähenemist: rõhtlaudisega kaetud kõrvalhooned lahendada ühes ansamblis elamuga; Rõhtpalkidest või poola laudisega hoonetel kasutada pigem tumedaid toone pruunist mustani. Jõulised värvikontrastid ei ole soovitatavad;

8) Aleviku infrastruktuuriks vajalikud piirkonna seisukohalt ebamastaapsed hooned tuleb paigutada väljapoole väärtuslikke alasid.

Näitajad	Mere tänavaga piirnevad suuremad krundid	Väiksemad ja endiste kõrvalhoonete baasil moodustatud krundid
1. Uute kruntide moodustamine	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku ajaloolise asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku ajaloolise asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	1200	1200
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust õuel. Ühel krundil lubatud 1 elamu	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust õuel. Ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib	Lubatud kohtades, kus järgib

	hoonete paigutusviisi õuel;	hoonete paigutusviisi õuel;
5. Hoonete paigutus õue piires	Korrapärane	Korrapärane
6. Hoonete paigutus tänava suhtes	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamu krundi keskel, abihooned krundi servades v.a Mere tänava poolsel küljel	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; paiknemine krundi servades
7. Lisanõuded	Uushoonestuse kavandamisel tuleb arvestada krundi asukohta n.ö ajaloolises krundistruktuuris; Maksimaalselt tuleb säilitada olemasolevat kõrghaljastust (männid); Kruntide piiretena traditsioonilised püstlippaiad, kõrgus kuni 120 cm, lubatud ei ole mistahes võrk- ja metallaiad, samuti horisontaalselt paigutatud laudadega piirded;	
Elamu näitajad	Suvmaja tüüp	Pansionaadi tüüp
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	135	200
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	6,5...8,5
10. Elamu räästa kõrgus maapinnast (m)	3,5	Määramata
11. Elamu katusetüüp	Viil	Viil
12. Elamu katusekalle (kraadides)	32...45	0...20
13. Elamu viimistlusmaterjal	Laudis	Laudis
14. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5 kuni 1:2	1:1,5 kuni 1:2
15. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	Kuni kahel küljel
16. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna elamutele iseloomulikest arhitektuuri traditsioonidest. Elamute kavandamisel on	

soovituslik jälgida n.ö tüüpilist Võsu suvemaja hoonetüüpi: suure verandaga suvemaja suure krundi keskel või pikaks väljavenitatud lihtsamahulist hoonetüüpi väiksematel ja kõrvalhoone baasil tekkinud kruntidel. Piirkondades, kus ajalooliselt on paiknenud pansionaate on võimalik kavandada pansionaaditüüpi hoone.

Hooned võivad olla ühekorruselised, katusealune on lubatud välja ehitada. Pansionaaditüüpi hooned võivad olla kahe täiskorrusega; Vältida tuleb liigselt toretsemaid või romantilisi detaile (tornid, erkerid jms), mis on Võsu ajaloolises traditsioonis võõrad; Materjalikasutuses vältida imiteerivaid materjale (plastvooder, profiilplekid, krohvi- ja kivipinda meenutavad viimistlusplaadid jms), tehases toodetud ümarpalki.;

Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
17. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...90
18. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	4,5...5,5
19. Abihoone räästa kõrgus maapinnast (m)	2,5	3
20. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
21. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	32...45
22. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Palk, laudis
23. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:4	1:2...1:5
24. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Kõrvalhooned on suvituskruntidel olnud enamasti eluhoonest märkimisväärselt väiksemad. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Väärtuslikel ja väga väärtuslikel abihoonetel ei ole uued	

juurdeehitused lubatud; Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel õuel võib olla 1 suurem abihoone

Ehitus- ja planeerimistingimused Võsu aleviku väärtuslikus külaosas (Kalda tänava suvilapiirkond)

Väärtuslikud ja miljööväärtuslikud hooned peavad säilima algupärasel kujul, vajalikud renoveerimistööd teha restaureerivas võtmes. Kuna nõukogudeaegne ehituskvaliteet jättis kohati soovida (konkreetne piirkond paistab küll oma ajastu kontekstis silma väga hea ehituskvaliteediga), siis vajadusel võib materjale asendada analoogiliselega. Pealeehitused ei ole lubatud, juurdeehitused erandina juhul kui suudetakse tagada harmooniline sobitumine olemasoleva hoonega.

Ehitus- ja planeerimistingimused Võsu aleviku väärtuslikus külaosas (suur suvilaala)

1) Väga väärtuslikud ja väärtuslikud hooned peavad säilima algupärasel kujul, vajalikud renoveerimistööd teha restaureerivas võtmes. Kuna nõukogudeaegne ehituskvaliteet jättis kohati soovida, siis vajadusel võib materjale asendada analoogsetega. Pealeehitused ei ole lubatud, juurdeehitised erandina juhul kui suudetakse tagada nende harmooniline sobitumine olemasoleva hoonega;

2) Ka miljööväärtuslikud hooned kuuluvad säilitamisele. Neid võib asendada mõjuvatel põhjustel (amortisatsioon), kuid hoone asetus, ehitisealune pind, arhitektuursed elemendid peavad jääma algupärasest lähtuvaks, värvikasutus vastavalt piirkonna nõutule;

3) Hoonestuse värvigamma peab lähtuma traditsioonist – seinad pruunist mustani (erinevad, õlid, tõrv, Pinotex – mitte kasutada õli- ja alküüdvärve), karniisid pruunid või valged, avatäited valged;

4) Uushoonestuse kavandamisel lähtuda olemasolevast hoonestustraditsioonist (erinevat tüüpi hooned – telksuvilad, kastkarniisiga ja madala viilkatusega moodustavad grupe s.t mis tahes muudatused peavad arvestama vahetut ümbrust); Telksuvilatel kasutada katusekattematerjali asendamisel asbestivaba eterniiti. Teistel suvilatüüpidel on lubatud asbestivaba eterniit ja erinevad rull materjalid, vältida profiiplekki;

Näitajad	Väärtuslik külaosa (Kalda tänava suvilapiirkond)	Väärtuslik külaosa (suur suvilaala)
1. Uute kruntide moodustamine	Ei ole lubatud	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku

		ajaloolise asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	-	1500
3. Elumaja ehitamine	Lubatud varasemalt hoonestamata kruntidel või olemasoleva asendamisel, ühel krundil lubatud 1 elamu	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust õuel; Ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi õuel	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi õuel
5. Hoonete paigutus õue piires	Ebakorrapärane	Ebakorrapärane
6. Hoonete paigutus tänava suhtes	Elamu peafassaadiga tee poole	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel
7. Lisanõuded	Piirkonnas ei tohi rajada piirdeaedu, hooned peavad olema vabalt metsa alla paigutatud;	Piirkonnas ei tohi rajada piirdeaedu, hooned peavad olema vabalt metsa alla paigutatud; Lubatud on madalad hekid (kuni 1 m);
Elamu näitajad	Väärtuslik külaosa (Kalda tänava suvilapiirkond)	Väärtuslik külaosa (suur suvilaala)
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	100	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	4,5	Vastavalt hoonetüübile lähedalasuvatel kruntidel
10. Elamu räästa kõrgus maapinnast (m)	3,5	Vastavalt hoonetüübile lähedalasuvatel kruntidel
11. Elamu katusetüüp	Lamekatvus (ka kastkarniisiga varjatud madalakaldeline pultkatvus)	Vastavalt piirkonnale: kõrge viilkatvus (telksuvilad), kastkarniis, madal viilkatvus
12. Elamu katusekalle	0...20	Vastavalt hoonetüübile

(kraadides)		lähedalasuvatel kruntidel
13. Elamu viimistlusmaterjal	Laudis, lisandina ka tellis	Vähemalt 50% ulatuses laudis (lubatud ei ole nn poola laudis)
14. Elamu põhiplaan	Tugevalt liigendatud	Vastavalt hoonetüübile lähedalasuvatel kruntidel
15. Elamu juurdeehitus lubatud	Vastavalt hoonetüübile lähedalasuvatel kruntidel	Vastavalt hoonetüübile lähedalasuvatel kruntidel
16. Lisanõuded	Materjalikasutuses vältida imiteerivaid materjale (plastvooder, profiilplekk, krohvi- ja kivipinda meenutavad viimistlusplaadid jms).	
Abihoone näitajad	Väärtuslik külaosa (Kalda tänava suvilapiirkond)	Väärtuslik külaosa (suur suvilaala)
17. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	40	40
18. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	Vastavalt hoonetüübile lähedalasuvatel kruntidel	Vastavalt hoonetüübile lähedalasuvatel kruntidel
19. Abihoone räästa kõrgus maapinnast (m)	Vastavalt hoonetüübile lähedalasuvatel kruntidel	Vastavalt hoonetüübile lähedalasuvatel kruntidel
20. Abihoone katusetüüp	Lamekatuse (ka kastkarniisiga varjatud madalakaldeline pultkatuse)	Vastavalt põhihoonele: kõrge viilkatuse (telksuvilad), kastkarniis, madal viilkatuse
21. Abihoone katusekalle (kraadides)	Vastavalt hoonetüübile lähedalasuvatel kruntidel	Vastavalt hoonetüübile lähedalasuvatel kruntidel
22. Abihoone viimistlusmaterjal	Vastavalt hoonetüübile lähedalasuvatel kruntidel	Vastavalt hoonetüübile lähedalasuvatel kruntidel
23. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	Vastavalt hoonetüübile lähedalasuvatel kruntidel	Vastavalt hoonetüübile lähedalasuvatel kruntidel
24. Lisanõuded	Abihoone kavandada kooskõlas põhihoone arhitektuuriga	

Ehitus- ja planeerimistingimused Võsu aleviku väärtuslikus külaosas (Kooli ja Karja tänava eramupiirkond)

Piirkond säilitada elamuallana. Olemasolevad miljööväärtuslikud hooned säilitada, renoveerides kasutada restaureerivat printsiipi.

Näitajad	Väärtuslik külaosa (Kooli ja Karja tänava eramupiirkond)
1. Uute kruntide moodustamine	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku ajaloolise asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	1000
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust õuel. Ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi õuel
5. Hoonete paigutus õue piires	Korrapärane, ebakorrapärane
6. Hoonete paigutus tänava suhtes	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel
7. Lisanõuded	Vältida imiteerivaid materjale (plastvooder, profiilplekid, krohvi- ja kivipinda meenutavad viimistlusplaadid jms)
Elamu näitajad	Väärtuslik külaosa (Kooli ja Karja tänava eramupiirkond)
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	135
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	7,5 m
10. Elamu räästa kõrgus maapinnast (m)	3,5
11. Elamu katusetüüp	Viil
12. Elamu katusekalle (kraadides)	32...45
13. Elamu viimistlusmaterjal	Rõhtlaudis

14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	
15. Lisanõuded	Vältida imiteerivaid materjale (plastvooder, profiilplekid, krohvi- ja kivipinda meenutavad viimistlusplaadid jms)	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...90
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	4,5...5,5
18. Abihoone räästa kõrgus maapinnast (m)	2,5	3
19. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
20. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	32...45
21. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Palk, laudis
22. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:2	1:2...1:5
23. Lisanõuded	Hooned peavad lähtuma piirkonna abihoonetele iseloomulikest arhitektuursetest traditsioonidest. Hooned võivad olla vaid ühekorruselised. Viimistluses ei ole lubatud kasutada tehases toodetud ümarpalki; Ühel õuel võib olla 1 suurem abihoone	

Ehitus- ja planeerimistingimused Võsu aleviku väärtuslikus külaosas (Piibelehe tänava suvilapiirkond)

Piirkond säilitada suvilaalana. Väärtuslikud ja miljööväärtuslikud hooned säilitada, täieliku amortiseerumise korral on lubatud asendada.

Näitajad	Väärtuslik külaosa (Piibelehe tänava suvilapiirkond)
1. Uute kruntide	Ei ole lubatud

moodustamine	
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	-
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutust õuel. Ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi õuel
5. Hoonete paigutus õue piires	Korrapärane
6. Hoonete paigutus tänava suhtes	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel
7. Lisanõuded	Piirkonnas ei tohi rajada piirdeaedu, hooned peavad olema vabalt metsa alla paigutatud. Lubatud on madalad hekid (kuni 1 m);
Elamu näitajad	Väärtuslik külaosa (Piibelehe tänava suvilapiirkond)
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	140
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	4,5
10. Elamu räästa kõrgus maapinnast (m)	3,5
11. Elamu katusetüüp	Kastkarniis, madal viil või pultkatus
12. Elamu katusekalle (kraadides)	0...20
13. Elamu viimistlusmaterjal	50% ulatuses rõht- või püstlaudis, vältida poola laudist
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Vastavalt hoonetüübile lähedalasuvatel kruntidel
15. Lisanõuded	Lubatud ehitada osaline II korrus (kuni ¼ hoone ehitisealusest pinnast või kuni 40 m ² . II korruse harja kõrgus kuni 6 m; Vältida imiteerivaid materjale (plastvooder, profiilplekid, krohvi- ja kivipinda meenutavad viimistlusplaadid jms).

Abihoone näitajad	Väärtuslik külaosa (Piibelehe tänava suvilapiirkond)
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	40
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	Vastavalt hoonetüübile lähedalasuvatel kruntidel
18. Abihoone räästa kõrgus maapinnast (m)	Vastavalt hoonetüübile lähedalasuvatel kruntidel
19. Abihoone katuse tüüp	Kastkarniis, madal viil või pultkatus
20. Abihoone katuse kalle (kraadides)	0...20
21. Abihoone viimistlusmaterjal	Vastavalt hoonetüübile lähedalasuvatel kruntidel
22. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	Vastavalt hoonetüübile lähedalasuvatel kruntidel
23. Lisanõuded	

Ehitus- ja planeerimistingimused Võsu aleviku uues külaosas (Võsu keskosa piirkond vallamaja ümbruses)

Näitajad	Uus külaosa (Võsu keskosa piirkond vallamaja ümbruses)
1. Üldnõuded	Soovituslikult lahendada ühtses võtmes. Elamuehitusel laienevad krundisuurusele, hoonete parameetritele sarnased tingimused, mis piirneval väga väärtuslikul külaosal (Vana Võsu miljööväärtuslik ala), arhitektuurne lahendus võib olla kaasaegsem.
2. Hoonete maksimaalne kõrgus maapinnast (m)	11 (kuni 3 korrust)
3. Hoonete maksimaalne ehitisealune pindala (m ²)	Määramata

4. Hoonete fassaadiviimistlus	Vähemalt 50% ulatuses puit
4. Lisanõuded	Vältida n.ö fassaadita maju (kaubanduskeskus, kus hoone on avatud sissepoole ja välisperimeetril vaid tummad kujunduseta seinad); Materjalikasutuses vältida imiteerivaid materjale (plastvooder, profiilplekid, krohvi- ja kivipinda meenutavad viimistlusplaadid jms); Maksimaliselt säilitada rohke kõrghaljastus

Ehitus- ja planeerimistingimused Võsu aleviku uues külaosas (alad väljaspool Võsu väga väärtuslikku ja väärtuslikku külaosa) ja Võsu keskosa piirkond vallamaja ümbruses

1) Väärtuslike ja väga väärtuslike objektidega kinnistute puhul lähtuda igasuguste tegevuste kavandamisel nn „objekti passist” – nende säilitamine algupärasel kujul on oluline nii Võsu miljöo kui Eesti arhitektuuriloo seisukohalt;

2) Korterelamud, ridaelamud, puhketeeninduseks mõeldud eramumastaabist suuremad objektid kavandada praegustest tiheasustusega aladest eemale või olemasolevate korterelamute juurde Spordi tänava piirkonnas. Nende maksimaalne ehitisealune pind ei tohiks olla rohkem kui 400 m² kompaktsel ehitismahu korral ja rohkem kui 800 m² liigendatud ehitismahu korral. Maksimaalne korruselisus kolm korrust. Maksimaalne kõrgus 11 m.

Näitajad	Uus külaosa (alad väljaspool Võsu väga väärtuslikku ja väärtuslikku külaosa)
1. Uute kruntide moodustamine	Lubatud, kui see on kooskõlas piirkonnale iseloomuliku asustusstruktuuriga ja ei kahjusta miljööväärtusi
2. Väikseim võimalik krundi suurus (m ²)	1000
3. Elumaja ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi õuel; ühel krundil lubatud 1 elamu
4. Abihoonete ehitamine	Lubatud kohtades, kus järgib hoonete paigutusviisi õuel
5. Hoonete paigutus õue piires	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel;
6. Hoonete paigutus külatänavas	Vastavalt ajaloolisele paigutusele lähedalasuvatel kruntidel; üldjuhul elamud külatee äärde, abihooned elamute taha

7. Lisanõuded	Hoonestuse kavandamisel tuleb lähtuda ümbritsevast hoonestusest – mitte kavandada suuri korterelamuid, ridaelamuid ega puhketeenindust väikeste eramute vahele	
Elamu näitajad	Uus külaosa (alad väljaspool Võsu väga väärtuslikku ja väärtuslikku külaosa)	
8. Elamu suurim ehitisealune pind (m ²)	150	
9. Elamu harja kõrgus maapinnast (m)	6,5...7,5	
10. Elamu katusetüüp	Viil	
11. Elamu katusekalle (kraadides)	32...45	
12. Elamu viimistlusmaterjal	Laudis	
13. Elamu laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5 kuni 1:2	
14. Elamu juurdeehitus lubatud	Kuni kahel küljel	
15. Lisanõuded	Materjalikasutuses vältida imiteerivaid materjale (plastvooder, profiilplekid, krohvi- ja kivipinda meenutavad viimistlusplaadid jms).	
Abihoone näitajad	Väiksema abihoone tüüp	Suurema abihoone tüüp
16. Abihoone suurim ehitisealune pind (m ²)	20...60	60...90
17. Abihoone harja kõrgus maapinnast (m)	3,5...4,5	4,5...5,5
18. Abihoone katusetüüp	Viil	Viil
19. Abihoone katusekalle (kraadides)	30...35	32...45

20. Abihoone viimistlusmaterjal	Palk, laudis	Palk, laudis
21. Abihoone laiuse ja pikkuse suhe	1:1,5...1:2	1:2...1:5
22. Lisanõuded	Materjalikasutuses vältida imiteerivaid materjale (plastvooder, profiilplekid, krohvi- ja kivipinda meenutavad viimistlusplaadid jms).	

71. Võsupere küla

Lahemaa rahvusparki Lahemaa piiranguvööndisse jäävas Võsupere küla osas on ehitus- ja planeerimistingimused samad, mis Metsanurga küla väärtuslikus külaosas.